

**JANDARMANIN AFETLERDEKİ ROLÜ: 06 ŞUBAT
KAHRAMANMARAŞ DEPREMİ ÖRNEĞİ**

Burak ÇİPA

Yüksek Lisans Tezi

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Ana Bilim Dalı

Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN

2026

(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
BAYBURT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**JANDARMANIN AFETLERDEKİ ROLÜ: 06 ŞUBAT KAHRAMANMARAŞ
DEPREMİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Burak ÇİPA

Danışman: Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN

BAYBURT – 2026

KABUL VE ONAY

Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN danışmanlığında, Burak ÇİPA tarafından hazırlanan “Jandarmanın Afetlerdeki Rolü: 06 Şubat Kahramanmaraş Depremi Örneği” başlıklı bu çalışma, 14.01.2026 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Ayşegöl MENĐİ

Üye : Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Murat Saltuk BİLGİLİ

Bu tezin kabulü Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun/...../20... tarih ve 20...../.....-..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Bünyamin ALIM
Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Bayburt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN danışmanlığında hazırlamış olduğum “Jandarmanın Afetlerdeki Rolü: 06 Şubat Kahramanmaraş Depremi Örneği” başlıklı yüksek lisans çalışmamın bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

14.01.2026

Burak ÇİPA

ÖN SÖZ

Tezin yazım aşamasında yaptığı yönlendirmelerle bana ışık tutan, yapıcı eleştirileriyle doğruyu bulmamı sağlayan danışmanım ve çok kıymetli hocam Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN, sunum aşamasıda göstermiş oldukları nezaket ve yönlendirmeleri nedeniyle Prof. Dr. Ayşegül MENGİ ve Dr. Öğr. Üyesi Murat Saltuk BİLGİLİ başta olmak üzere tüm hocalarıma katkıları ve emekleri için teşekkür eder ve saygılarımı sunarım.

Her ne olursa olsun desteğini esirgemeyen sevgili eşim Esra'ya, daima yanımda olan aileme, gelecek umutlarımı daha da canlandıran canım oğlum Kağan Alp'e destekleri ve varlıkları için teşekkür ederim.

Literatüre kazandırılan tez; ülkemizin banisi, Ebedi Başkomutan Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün de dile getirdiği gibi fedakârlık ve feragat örneği bir kanun ordusu olan Jandarma'nın, Kahramanmaraş Depremi'nin hemen ardından yapmış olduğu faaliyetlerde katkısı bulunan personeli başta olmak üzere tüm çalışanlarına armağan olsun.

Burak ÇİPA

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

JANDARMANIN AFETLERDEKİ ROLÜ: 06 ŞUBAT KAHRAMANMARAŞ DEPREMİ ÖRNEĞİ

Burak ÇİPA

Bayburt Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN

Bayburt-2026, Sayfa: 101

Kaynağı fark etmeksizin meydana gelen tüm afetler, maddi ve manevi kayba neden olmaktadır. Afetler konusunda oldukça acı tecrübeleri olan Türkiye’de, afet yönetimi ile ilgili geçmişten bugüne kadar çeşitli çalışmalar yapılmış, 2009 yılında Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın kurulması ile yeni bir sayfa açılmıştır. Hazırlanarak yürürlüğe konulan Türkiye Afet Müdahale Planı, afet sonrasında yapılacak iş ve işlemleri belirleyen detaylı bir plan olarak karşımıza çıkmaktadır. Çeşitli konu başlıklarının olduğu bu planda, Tahliye ve Yerleştirme Grubu’nun ana çözüm ortağı İçişleri Bakanlığı adına Jandarma Genel Komutanlığı’dır. Jandarma, 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu çerçevesinde kendisine verilen mülki, adli ve askeri görevleri icra etmektedir. Asayişin ve kamu düzeninin sağlanması ile arama kurtarma görevlerini yerine getirmek mülki görevler kapsamındadır. Bu çalışmada; afet kavramı ile ilgili kavramsal çerçeve detaylı bir şekilde incelenmiş, afet yönetiminin değişim süreci ele alınmış, Jandarma’nın yakın geçmişte Türkiye’de meydana gelen afetlerde ne gibi faaliyetler yürüttüğü açıklanmıştır. Çalışmanın ana konusu olan 06 Şubat Kahramanmaraş Depremi ile bu deprem sonrasında yapılan faaliyetlerin tamamı son bölümde detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Ayrıca yine bu bölümde depremin ardından afet bölgesinde görev yapan Jandarma personeli ile yapılan mülakatlara ilgili bölümlerde yer verilmiştir. Sonuç olarak bu çalışmanın, yüzyılın en büyük felaketi olarak adlandırılan 06 Şubat Kahramanmaraş Depremi ile ilgili yapılacak çalışmalara yardımcı olacağı, afet sonrasında görev alan kişilerin yaşadıklarını da kapsaması nedeniyle özellik arz edeceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet, afet yönetimi, deprem, jandarma, Kahramanmaraş Depremi.

ABSTRACT

M. SC. THESIS

THE ROLE OF THE GENDARMERIE IN DISASTERS: THE CASE OF THE FEBRUARY 06 KAHRAMANMARAŞ EARTHQUAKE

Burak ÇİPA

Bayburt University

Institute of Graduate Studies

Department of Political Science and Public Administration

Thesis Advisor: Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN

Bayburt-2026, Pages: 101

All disasters, regardless of their source, cause material and moral loss. In Türkiye, which has had quite painful experiences with disasters, has carried out various studies on disaster management from the past to the present and a new chapter began with the establishment of the Disaster and Emergency Management Presidency in 2009. The Türkiye Disaster Response Plan, which has been prepared and put into effect, is a detailed plan that outlines the tasks and procedures to be carried out after a disaster. In this plan, which covers various topics, the main partner of the Evacuation and Relocation Group is the Gendarmerie General Command on behalf of the Ministry of Interior. The Gendarmerie carries out its civil, judicial, and military duties within the framework of the Law on the Organization, Duties, and Powers of the Gendarmerie No. 2803. Ensuring public order and security and performing search and rescue duties fall within the scope of civil duties. This study examines the conceptual framework related to the concept of disaster in detail, addresses the process of change in disaster management, and explains the activities carried out by the Gendarmerie in recent disasters in Turkey. The main subject of the study, the February 6 Kahramanmaraş Earthquake, and all the activities carried out after this earthquake are explained in detail in the last section. This section also includes interviews with Gendarmerie personnel who served in the disaster area after the earthquake. In conclusion, this study is considered to be of particular importance as it will assist in future studies on the February 6 Kahramanmaraş Earthquake, described as the greatest disaster of the century, and because it covers the experiences of those who served after the disaster.

Keywords: Disaster, disaster management, earthquake, gendarmerie, Kahramanmaraş Earthquake.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	II
BEYANNAME	III
ÖN SÖZ	IV
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER.....	VII
TABLolar.....	X
ŞEKİLLER.....	XI
GÖRSELLER	XII
KISALTMALAR	XIII
GİRİŞ.....	1
Araştırmanın Konusu ve Problemi	2
Araştırmanın Amacı.....	2
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	2
Araştırmanın Yöntemi	2
Araştırmanın Sınırlılıkları	3
Varsayımlar.....	3
Terim ve Tanımlar.....	3
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
1.1. AFET KAVRAMI, SINIFLANDIRMASI VE TÜRKİYE’DE ETKİLİ OLAN BAZI AFETLER.....	5
1.1.1. Afet Kavramı	5
1.1.2. Afetlerin Sınıflandırması	6
1.1.2.1. Doğa kaynaklı afetler	8
1.1.2.2. İnsan kaynaklı afetler	10
1.1.3. Türkiye’de Etkili Olan Bazı Afet Türleri.....	12
1.1.3.1. Deprem	12
1.1.3.2. Sel.....	17
1.1.3.3. Orman yangını	19
1.1.3.4. Heyelan.....	20
1.1.3.5. Çığ	21
1.2. AFET YÖNETİMİ.....	23
1.2.1. Afet Yönetimi Kavramı, Döngüsü ve Aşamaları.....	24
1.2.1.1. Zarar azaltma	26
1.2.1.2. Önceden hazırlık.....	26
1.2.1.3. Kurtarma ve ilk yardım.....	27
1.2.1.4. İyileştirme.....	28
1.2.1.5. Yeniden yapım	28
1.2.2. Türkiye’de Afet Yönetiminin Tarihi	28
1.2.2.1. 1923 öncesi dönem	29
1.2.2.2. 1923-2009 arası dönem	30

1.2.2.3. 2009 sonrası dönem	32
İKİNCİ BÖLÜM	33
2. AFET YÖNETİMİNDE KURUMSAL YAPILANMA VE JANDARMA.....	33
2.1. AFET YÖNETİMİNDE KURUMSAL YAPILANMA SÜRECİ.....	33
2.1.1. Afet İşleri Genel Müdürlüğü.....	33
2.1.2. Sivil Savunma Genel Müdürlüğü	34
2.1.3. Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü	34
2.1.4. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	35
2.1.4.1. Türkiye afet risk azaltma planı	36
2.1.4.2. İl afet risk azaltma planları	36
2.1.4.3. Türkiye afet sonrası iyileştirme planları	37
2.1.4.4. Türkiye afet müdahale planı	37
2.2. GENEL KOLLUK KUVVETİ OLARAK JANDARMA	39
2.2.1. Jandarma'nın Tanımı	39
2.2.2. Jandarma'nın Tarihçesi	39
2.2.2.1. Osmanlı dönemi.....	39
2.2.2.2. Cumhuriyet dönemi	41
2.2.3. Jandarma'nın Görevleri	43
2.2.3.1. Mülki görevler	43
2.2.3.2. Adli görevler	44
2.2.3.3. Askeri görevler	44
2.2.4. Jandarma'nın Sorumluluk Alanı	44
2.2.5. Diğer Kolluk Kuvvetleri ile İlişkiler	45
2.3. JANDARMA'NIN AFETLERDEKİ ROLÜ VE BAZI AFETLERDE YAPTIĞI GÖREVLER	46
2.3.1. Risk Yönetimi Sürecindeki Rolü	46
2.3.2. Kriz Yönetimi Sürecindeki Rolü	47
2.3.3. Elazığ Depremi'nde Jandarma	49
2.3.4. 2021 Yılı Orman Yangınlarında Jandarma	51
2.3.5. Bartın, Sinop ve Kastamonu Sel Felaketinde Jandarma.....	53
2.4. DİĞER ÜLKE JANDARMALARININ AFETLERDEKİ ROLÜ	54
2.4.1. Fransa Milli Jandarma Genel Direktörlüğü	54
2.4.2. İspanya Sivil Muhafızlar Genel Direktörlüğü	55
2.4.3. İtalya Jandarması (Carabinieri) Genel Komutanlığı.....	55
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	57
3. KAHRAMANMARAŞ DEPREMİ VE JANDARMANIN FAALİYETLERİ	57
3.1. 06 ŞUBAT KAHRAMANMARAŞ DEPREMİ	57
3.2. AFET BÖLGESİNE YAPILAN GÖREVLENDİRMELER	60
3.3. AFET BÖLGESİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN GENEL FAALİYETLER.....	62
3.3.1. Arama Kurtarma Faaliyetleri	63
3.3.2. Asayiş Faaliyetleri	72
3.3.3. Geri Gönderme Merkezlerine Yönelik Faaliyetler	74
3.3.4. Ceza İnfaz Kurumlarına Yönelik Faaliyetler	74
3.3.5. Trafik Hizmetleri	75
3.3.6. Kriminalistik Faaliyetler	75

3.3.7. Lojistik Faaliyetler.....	76
3.3.7.1. İnsani yardım faaliyetleri.....	76
3.3.7.2. Tahliye faaliyetleri.....	78
3.3.7.3. Çadır ve konteyner faaliyetleri	80
3.3.7.4. Lojistik destek faaliyetleri	81
3.3.7.5. Sağlık taraması	82
3.3.8. Havacılık Faaliyetleri	83
3.3.9. Kimsesiz Çocuk İşlemleri.....	83
3.3.10. Kimlik Tespiti Yapılamayan Depremzedelere İlişkin İşlemler.....	84
3.3.11. Göçük Altında Kalan Hayvanların Kurtarma ve Defin İşlemleri	85
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	87
Sonuç	87
Tartışma	89
Öneriler.....	90
KAYNAKÇA	92
EKLER.....	99
Ek 1: K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7 ve K8 Mülakat Soruları.....	99
Ek 2: K9, K10, K11, K12, K13 ve K14 Mülakat Soruları	100
ÖZ GEÇMİŞ	101

TABLÖLAR

Tablo 1: Dünyada Yaşanan Afet Türleri.....	6
Tablo 2: Afet Sınıflandırması	7
Tablo 3: 1950-2008 Yılları Arasında Türkiye’de Meydana Gelen Afetler	9
Tablo 4: EM-DAT Veri Tabanına Göre Doğa Kaynaklı Afetler.....	9
Tablo 5: EM-DAT Veri Tabanına Göre İnsan Kaynaklı Afetler.....	10
Tablo 6: 1950 Yılından Sonra Türkiye’de Meydana Gelen 6.0 ve Daha Büyük Depremler ...	14
Tablo 7: 1900-2006 Yılları Arasında Kıtalar Göre Sel ve Taşkın Afetleri.....	18
Tablo 8: 1937’den Günümüze Kadar Türkiye’de Meydana Gelen Orman Yangınları	19
Tablo 9: Türkiye’de Meydana Gelen Önemli Heyelanlar	21
Tablo 10: 1990-2019 Yılları Arasında Türkiye’de Meydana Gelen Çığ Olayları	22
Tablo 11: Kahramanmaraş Depremi’nin Etki Alanının Bazı Ülkelerin Yüzölçümleriyle Karşılaştırılması.....	57
Tablo 12: Kahramanmaraş Depremi’nin Ortaya Çıkardığı Enerjinin Bazı Olaylar ve Afetlerle Karşılaştırılması.....	59
Tablo 13: Deprem Bölgesinde Görevlendirilen Jandarma Personeli Sayıları	61
Tablo 14: Deprem Etkilediği Alanda Jandarma Bölgesinde Bulunan Hasarlı Bina, Vefat ve Yaralı Durumu	63
Tablo 15: Enkazdan Çıkarılan Afetzedeler Durumu	64
Tablo 16: Tahliye Edilen Afetzedeler Sayısı ve Tahliye Yolları	79

ŞEKİLLER

Şekil 1: Afet Yönetimi Sisteminin Döngüsü	25
Şekil 2: AFAD Teşkilat Şeması	35
Şekil 3: Yerel Düzey Afet Müdahale Organizasyon Şeması	38

GÖRSELLER

Görsel 1: Türkiye Deprem Tehlikesi Haritası.....	13
Görsel 2: Plakaların Hareketleri	14

KISALTMALAR

AA	: Anadolu Ajansı
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AJK	: Avrupa Jandarma Kuvveti
BM	: Birleşmiş Milletler
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
EM-DAT	: Emergency Disaster Database (Uluslararası Afet Veri Tabanı)
ERCC	: Emergency Response Coordination Centre (Acil Durum Müdahale ve Koordinasyon Merkezi)
FIEP	: International Association of Gendarmeries and Police Forces with Military Status (Uluslararası Jandarmalar ve Askeri Statülü Kolluk Kuvvetleri Birliği)
GAMER	: Güvenlik ve Acil Durum Merkezi
GBM	: Geçici Barınma Merkezi
GGM	: Geri Gönderme Merkezi
HA	: Hektar
HAYDİ	: Hayvan Durum İzleme (Çevre, Doğa ve Hayvanları Koruma Timi)
HES	: Hidroelektrik Enerji Santrali
İHA	: İnsansız Hava Aracı
İRAP	: İl Afet Risk Azaltma Planları
JAK	: Jandarma Arama Kurtarma
JAKİT	: Jandarma Afet Kriminal İnceleme Timi
JASAT	: Jandarma Suç Araştırma Timi
JGK	: Jandarma Genel Komutanlığı
JİHA	: Jandarma İnsansız Hava Aracı
JİKU	: Jandarma İnsanlı Keşif Uçağı
JOPER	: Jandarma Komando Operasyon Tabur Komutanlıkları
JÖAK	: Jandarma Komando Özel Asayiş Komutanlığı
JÖH	: Jandarma Özel Harekât
JSGA	: Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname

KRDAE	: Kandilli Rasathanesi Deprem Araştırma Enstitüsü
MGM	: Meteoroloji Genel Müdürlüğü
MW	: Moment Büyüklüğü
OGM	: Orman Genel Müdürlüğü
OYİ	: Olay Yeri İnceleme
RINEP	: Uluslararası Kolluk Eğitim Ağı
SAK	: Sualtı Arama Kurtarma
SBB	: Strateji ve Bütçe Başkanlığı
SGK	: Sahil Güvenlik Komutanlığı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TAMP	: Türkiye Afet Müdahale Planı
TARAP	: Türkiye Afet Risk Azaltma Planı
TASİP	: Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planları
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TOMA	: Toplumsal Olaylara Müdahale Aracı
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
TUSAŞ	: Türk Havacılık ve Uzay Sanayi Anonim Şirketi
TYP	: Tahliye ve Yerleştirme Planlama
YGC	: Yeraltı Görüntüleme Cihazı

GİRİŞ

Afet; etkilediği kitlenin sadece kendi kaynaklarını ve gücünü kullanarak altından kalkamayacağı insani, maddi, manevi ve çevresel kayıplar ortaya çıkararak toplumun normal düzenini ve işleyişini sarsan olaylardır. Dolayısıyla afet olayın kendisi değil, ortaya çıkardığı sonuçlardır. Çeşitli sebeplerle ortaya çıkabilen afetler, çok büyük can ve mal kaybı yaratabilmektedir. Dünya var olduğundan beri insanlar afetlerle karşılaşmış, genellikle çaresiz kalmış ve başa çıkabilmenin yollarını aramıştır. Her bir afetten sonra edinilen tecrübeler geleceğe yansıtılmış, çeşitli politikalar geliştirilmiş, afetin çeşidine göre alınabilecek önlemler için hazırlıklar yapılmıştır. Bunun için afetler meydana gelmeden önce afetin ortaya çıkarabileceği kayıplar veya hasarlar azaltılmaya çalışılırken, meydana geldikten sonra normalleşmeye yönelik adımlar da çeşitli isimler altında planlanmıştır. Ne zaman olacağı tam olarak belirlenemeyen afetlere hazırlık yapmak kadar, afet sonrasında yapılacaklar konusunda hazırlıklı ve donanımlı olmak oldukça önemlidir.

Afetlerle mücadele açısından Türkiye’de o zamana kadar ki en büyük depremlerden birisi olan 1999 Marmara Depremi ile bazı adımlar atılmaya başlanmış, 2009 yılında Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın kurulmasıyla afete bakış açısı değişmiştir. Bu tarihten sonra yapılan çalışmalar ile bütünlüklü afet yönetimi benimsenmiştir. Böylece yalnızca afet sonrasında icra edilecek faaliyetler değil, afet öncesinde de yapılması gerekenler planlanmıştır.

Afet yönetimi sistemi içerisinde birçok resmi kurum ve kuruluşun çeşitli sorumlulukları bulunmamaktadır. Jandarma Genel Komutanlığı (JGK), Afet Müdahale Organizasyonu Operasyon Servisi bölümü altında ana çözüm ortağı olarak İçişleri Bakanlığı’na verilen Afet Tahliye ve Yerleştirme Planlama Grubu’nun sorumluluğunu yürütmektedir. Bu kapsamda afet öncesinde güvenli toplanma alanları ve afet zamanı tahliye için kullanılacak araçlar belirlenmekte, afet sonrasında ise planlanan yerlere yapılması gereken tahliyeler gerçekleştirilmektedir. Büyük bir koordinasyon gerektiren bu faaliyet için tüm planlama ve hazırlıklar, ülke çapında Jandarma tarafından yapılmaktadır. Bunun dışında arama ve kurtarma, defin ve kimliklendirme, trafik, haberleşme, barınma, beslenme gibi ana sorumluluğu başka kurum ve kuruluşlarda olan birçok alanda da yardımcı olarak görev yapmaktadır. 06 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş Depremlerinde Jandarma, yasalar çerçevesinde kendisine verilen ve Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamında üstlendiği tüm sorumluluklarını ve görevlerini başarılı bir şekilde yerine getirmiştir. Deprem sonrasında tüm mevcudunun üçte biri olan 65.105 personeli ile tahliyeden arama kurtarma faaliyetlerine, defin ve kimliklendirmeden barınmaya, beslenmeden haberleşme ve trafik hizmetlerine kadar birçok alanda faaliyetler icra ederken, bir yandan da deprem bölgesinde kamu düzeni, asayiş ve

emniyeti sağlamaya yönelik birçok hizmette bulunmuştur. Bu çalışmada icra edilen bu faaliyetlerin ayrıntılı olarak neler olduğu, nasıl icra edildiği ve ne gibi faydalar sağladığı ortaya çıkarılması hedeflenmiştir.

Araştırmanın Konusu ve Problemi

Bu çalışmada öncelikle afet konusu detaylıca incelenmiş ve afet yönetimi açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde afet yönetiminde yapılanma ve Jandarma hakkında bilgiler verilmiş; Jandarma'nın tarihsel gelişimi, yapısı, mevzuatı, görev ve sorumlulukları ile Türkiye'de meydana gelen afetlerin bazılarında ne gibi görevler icra ettiği, diğer ülke Jandarmalarının sorumlulukları açıklanmıştır. Son bölümde ise 06 Şubat Kahramanmaraş Depremi hakkında genel bilgiler verilmiş, depremde Jandarma Genel Komutanlığı'nın tüm faaliyetleri "Jandarma sadece TAMP kapsamında kendisine verilen ana çözüm ortağı olduğu tahliye grubu içerisinde mi hareket etmelidir?" sorusu çerçevesinde ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Ayrıca yine bu bölümde bizzat deprem sonrası icra edilen faaliyetlerde yer alan Jandarma personeli ile yapılan görüşmeler, ilgili konu başlıkları altına eklenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma ile amaçlanan, Jandarma Genel Komutanlığı'nın afet yönetimi süreci içerisinde icra ettiği faaliyetler ile özellikle 06 Şubat Kahramanmaraş Depremi esnasında resmi görev tanımı içerisinde yaptığı faaliyetlerin yanı sıra çalışmalarda görev almış Jandarma personelinin tecrübe ve aktarımlarını da literatüre kazandırmaktır.

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Bu zamana kadar Jandarma'nın afet zamanlarında yapmış olduğu faaliyetler ile ilgili çalışmalar mevcut olsa da görevli Jandarma personeli ile yapılan görüşmeleri de içeren 06 Şubat Kahramanmaraş Depremi özelinde bir çalışmanın olmaması, bu çalışmayı özgün kılmaktadır. Kahramanmaraş Depremi özelinde yapılan birçok faaliyeti literatüre kazandırmak, diğer araştırmacıların kullanımına sunmak, afet konusu ile ilgili yapılacak çalışmalara yardımcı olacaktır.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi yapılmış ve yarı yapılandırılmış soru tekniği ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma; incelenen çalışma konusunun doküman incelemesi, görüşme veya gözlem gibi nitel veri toplama yöntemlerini kullanarak gerçekçi bir şekilde ele alınmasını sağlayan yorumlayıcı bir süreçtir (Seale, 1999, s. 466). Doküman analizi, daha önceden yapılan çalışmaların içeriğinin dikkatlice

ve bir sistem içerisinde incelenmesidir (Wach, 2013, s. 1). Yarı yapılandırılmış soru tekniği ise nitel araştırma yöntemlerinden birisi olup esnek bir yapıdadır. Önceden hazırlanmış soruların yanında mülakatın seyrine göre başka sorular da sorulabilmektedir (Sert vd., 2023, s. 4073). Kahramanmaraş Depremi'nde görev almış jandarma personeli ile yapılan görüşmeler çalışmanın ilgili bölümlerine aktarılmıştır. Görüşme yapılan fakat açık kimlik bilgileri verilemeyen depremde görev almış 14 jandarma personelinin 1'i subay, 3'ü astsubay, 1'i uzman jandarma çavuş, 9'u uzman erbaş rütbesindedir. Yapılan görüşmelere katılan personelin 6'sı arama kurtarma personeli, 2'si köpek eğitici/s kullanıcısı, 4'ü deprem sonrasında afet bölgesine görevlendirilen jandarma personeli, 2'si ise deprem bölgesinde görev yaparken depreme yakalanan jandarma personelidir. Katılımcılar için sıra numarasına göre K1, K2, K3 gibi belirteçler kullanılmıştır. Görüşme yapılan 14 personelin çalışma için yeterli olacağı düşünülmüştür.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Jandarma, meydana gelen birçok afette görev almasına rağmen, bu çalışma tüm afetler içerisinde sadece deprem afeti, depremler içerisinde 06 Şubat Kahramanmaraş Depremi ile sınırlıdır. Deprem sonrasında yapılan faaliyetlere katılan kişiler arasından ise jandarma personeli olan kişiler ile sınırlıdır.

Varsayımlar

Bu çalışmada iki varsayım belirlenmiştir: Bunlardan birincisi “Emniyet ve asayiş hizmetlerinden sorumlu kolluk kuvvetlerinden birisi olan Jandarma'nın, meydana gelebilecek afetlerde TAMP kapsamında bulunan görevlerini yerine getirmede etkili ve başarılıdır.” varsayımı, ikincisi ise “Jandarma, ana çözüm ortağı olduğu tahliye çalışma grubu faaliyetleri dışında, birçok konuda afet sonrası normalleşme çalışmalarına katılabilir ve oldukça büyük faydalar sağlayabilir.” varsayımdır.

Terim ve Tanımlar

Afet, etkilenen toplumun yalnızca kendi kaynaklarını kullanması sonucu baş edemeyeceği yaygın insani, maddi veya çevresel kayıplara sebebiyet veren ve toplumun işlevini ciddi şekilde aksatan olaylardır (United Nations, 1992, s. 1).

Afet yönetimi, afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması, afet sonucunu doğuran olaylara zamanında, hızlı ve etkili bir şekilde müdahale edilmesi ve afetten etkilenen topluluklara yönelik daha güvenli ve gelişmiş yeni bir yaşam çevresi oluşturulabilmesi için toplumca yapılması gereken topyekûn bir mücadele sürecidir (AFAD, 2024a).

Türkiye Cumhuriyeti Jandarması; emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan, diğer kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin verdiği görevleri yerine getiren, silahlı genel kolluk kuvvetidir (Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu, 1983).

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. AFET KAVRAMI, SINIFLANDIRMASI VE TÜRKİYE’DE ETKİLİ OLAN BAZI AFETLER

Afet kavramı en az insanlık tarihi kadar eskidir. Günümüzde olduğu kadar kentleşmenin, yerleşik ve sabit yaşamların olmadığı ve genel olarak göçebe şeklinde yaşanan zamanlarda dahi insanlar bir şekilde afetin sonuçlarından etkilenmişlerdir. O zamanlardan bugüne kadar değişmeyen ve bundan sonra da değişmeyecek tek şey; afetin aslında olayının kendisi değil, doğurduğu sonuçlar olduğudur. Bu sonuçların en büyük nedeni ise insan davranışlarının olumsuzluğudur. Afetler beklenilmedik zamanlarda gerçekleştiğinde, büyüklüğüne veya şiddetine göre sonuçları bakımından oldukça zararlı ve yıkıcı olabilirler. Bu yıkımlar sadece maddi bir kayıp, binaların yıkılması veya zarar görmesi, ormanların yanması, normalleşme çalışmaları için gereken maddi kaynak değil, aynı zamanda toplumda yarattığı ve düzeltilmesi uzun zaman alacak manevi çöküşlerdir. Dolayısıyla tüm bu olumsuz hususlara maruz kalmamak, bunları yaşamamak adına afet öncesinde belli başlı çalışmaların yapılması gerekir.

1.1.1. Afet Kavramı

Ülke olarak yakından aşina olduğumuz afet kavramı, köken olarak Arapça bir kelimedir ve yıkım, felaket, bela olarak kullanılmaktadır. Türk Dil Kurumu’na (2024) göre, “Çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım.” olarak açıklanmaktadır. İngilizce karşılığı ise “Disaster, Calamity, Emergency, Contingency, Hazard ve Catastrophe” gibi birden fazla kelime ile ifade edilebilir (Şengün, 2007a, s. 23). Afet kavramı, Birleşmiş Milletler’in (BM) afet yönetimiyle ilgili hazırlamış olduğu ve uluslararası kabul görmüş temel terimler sözlüğünde “Etkilenen toplumun yalnızca kendi kaynaklarını kullanması sonucu baş edemeyeceği yaygın insani, maddi veya çevresel kayıplara sebebiyet veren ve toplumun işlevini ciddi şekilde aksatan olaylar.” olarak açıklanmaktadır (United Nations, 1992, s. 1). Keleş (1980, s. 39) “Doğal kıran” olarak nitelendirdiği doğa kaynaklı afeti; “Fiziksel altyapının, üstyapıda önemli değişmelere yol açarak, yerel toplulukların genel yaşamını etkileyen, aksatan, bozan yer sarsıntısı, yangın, su baskını, yer kayması, çığ ve kaya düşmesi gibi olaylar ve sonuçları.” olarak tanımlamaktadır. Afet ve Acil Durumlar Yönetimi Başkanlığı’nın (AFAD) yayınlamış olduğu Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü’nde “Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay.” şeklinde afetin tanımı yapılmaktadır (AFAD, 2024a). Daha kapsamlı

bir tanım olarak; insanlara fiziki, ekonomik, kültürel ve çevresel bakımdan zarar veren, hayatın normal akışını ve günlük faaliyetleri kesintiye uğratan ya da tamamıyla durduran, buna maruz kalan topluluğu olumsuz yönde etkileyen ve etkilenen toplumun kendi kendine baş edemeyeceği, insan veya doğa kaynaklı olay sonuçlarına afet denmektedir (Kadıoğlu, 2011, s. 12).

Diğer tanımlar ile birlikte özellikle AFAD tarafından yapılan afet tanımlanmasından anlaşılacağı gibi meydana gelen olayın sonuçları da afeti tanımlamak için oldukça önemlidir. Meydana gelen afetten toplumun tamamı veya belli bir kısmı etkilenebilir. Fiziksel, ruhsal, ekonomik veya sosyal kayıplar meydana gelebilir. Hayatın normal akışı sekteye uğrayabilir veya tamamen kesilebilir. Bundan etkilenen kesim ise kendi kaynaklarıyla bu sonuçlarla baş edemez. Yukarıda sayılan nedenlerin tamamı afetin meydana gelmesinden sonra olan hususlardır. Dolayısıyla asıl konu afetin kendisi değil, doğurduğu sonuçtur.

1.1.2. Afetlerin Sınıflandırması

Afet kavramı her toplum için önemlidir. Ne olduğunu, nasıl olduğunu, neden kaynaklandığını bilmek adına belli başlı türlere ayrılmıştır. Meydana gelen afetleri farklı başlıklar altında gruplandırmak yapılacak çalışmalara kolaylık kazandırmakta, afeti kategorize etmeyi basitleştirmektedir.

Tablo 1: Dünyada Yaşanan Afet Türleri (AFAD, 2024b)

Jeolojik Afetler	Biyolojik Afetler	Klimatik Afetler	Sosyal Afetler	Teknolojik Afetler
Deprem	Orman Yangını	Kuraklık	Yangın	Maden Kazaları
Heyelan	Erozyon	Dolu	Savaş	Sanayi Kazaları
Kaya Düşmesi	Salgınlar	Hortum	Terör Saldırıları	Ulaşım Kazaları
Volkan	Böcek İstilasası	Yıldırım	Göç	Biyolojik Kazalar
Çamur Akıntısı		Kasırga		Nükleer Kazalar
Tsunami		Tayfun		Kimyasal Kazalar

Sel	Kimyasal Silahlar
Tornado	
Tipi	
Sis	
Hava Kirliliği	
Orman Yangını	

Tablo 1’den de anlaşılacağı üzere AFAD, dünyada yaşanan afetleri 5 başlık altında çeşitlerine göre ayırmıştır. Hemen hemen tamamında etki eden ortak faktör insandır. Sanayi devrimi ile büyük ölçüde artan hava kirliliği, ormanların tahrip edilmesi, atmosfere salınan zararlı gazlar, buzulların erimesi, ortalama sıcaklıkların artması gibi insan kaynaklı nedenlerden başlayan bozulmalar ağır ve yıkıcı sonuçlar doğuran afetlere neden olabildiğinden, bu durum sınıflandırmaya etki etmiştir.

Tablo 2: Afet Sınıflandırması (AFAD, 2024b)

Doğa Kaynaklı Afetler		İnsan Kaynaklı Afetler
Ani Gelişen	Yavaş Gelişen	
Deprem	Şiddetli Soğuklar	Nükleer, Biyolojik ve Kimyasal Kazalar
Sel	Kuraklık	Taşımacılık Kazaları
Toprak Kayması	Kıtlık	Endüstriyel Kazalar
Çığ		Aşırı Kalabalıktan Kaynaklanan Kazalar
Fırtına		
Volkan		
Yangın		

Afetlerin sınıflandırılmasında temelde aynı olan fakat farklı şekillerde ifade edilebilen sınıflandırmalar görülmektedir. Genel olarak bakıldığında ise 2 ana kategori mevcuttur. AFAD’ın yapmış olduğu afet sınıflandırması ise Türkiye’de tüm kurumlar tarafından baz

alınmaktadır. Buna göre değerlendirmeye göre doğa ve insan kaynaklı olmak üzere 2 grup afet sınıfı vardır.

1.1.2.1. Doğa kaynaklı afetler

Doğa kaynaklı afetler; öngörülemeyen ve engellenemeyen, yarattıkları sonuçlar nedeniyle can ve mal kaybına neden olan olaylardır. Bu olaylar; sel, deprem, çığ, heyelan, yangın gibi felaketler olarak sayılabilir (Şengün ve Küçükşen, 2019, s. 209). Afet kavramının açıklandığı bölümde de belirtildiği gibi, herhangi bir canlının yaşımadığı yerlerde meydana gelebilecek çığ, sel, hatta deprem olayları afet olarak nitelendirilemez. nkn afetler meydana getirdikleri sonuçlarıyla anılırlar. Sayılan doğa olayları herhangi bir canlıya zarar vermediği sürece normal bir doğa olayı olarak kabul edilmesinin yanında, meydana gelmesinde insan faktörü de önemli bir rol oynamaktadır. Küresel ısınma ve doğal nem oranının düşmesinin yanı sıra dikkatsizlik, tedbirsizlik veya terör eylemleri orman yangınlarına; ormanların yok olması, yanlış yerlerde inşı edilen yapılar ve maden ocakları toprak kaymasına; küresel ısınma buzulların erimesine, sıcaklıkların artmasına ve kuraklıkların başlamasına neden olmaktadır. Deprem afetinin Türkiye’de bu kadar büyük bir endişe ve korkuya yer açmasının sebebi, deprem sonucunda ortaya çıkan manzara ve yaşanan kayıplardır. Bunun en büyük nedeni ise depremin şiddetine dayanamayacak binaların inşı edilmesidir. Aslında bu konu da ayrı bir sınıflandırmaya girebilir. İnsan kaynaklı faaliyetlerin doğal afetlere neden olması veya doğal afetlerin insan kaynaklı faaliyetlerle birleşimi sonucu hibrit afetler meydana gelmektedir (Shaluf, 2007, s. 710). Hibrit afetlerin ortaya çıkardığı başlıca zararın nedeni yerleşim yerlerinin doğru seçilmemesidir. Yani bu afet sınıfı tanımlamasında doğa ve insan ayrı ayrı belirleyicidir. Meydana gelen sonuçların ise o ülkenin ekonomik ve toplumsal gelişmişliği, devlet kültürü, vatandaşı verilen değer ve özellikle şehir planlaması ile mutlak bir bağlantısı vardır. nkn gelişmekte olan ülkelerde afet zararlarını ve kayıplarını yükselten önemli etken kent planlanmasıdır. Gelir durumuna göre daha alt tabakada olan insanlar genellikle afet riski yüksek taşkın olabilecek ovalarda, heyelan olabilecek yüksek yamaçlarda ve deprem de dahil olmak üzere bu afetlere dayanıklı olmayan binalarda ikamet etmektedir. Dolayısıyla teknolojiyi de içine alacak şekilde gelişmişlik düzeyi, afet kayıplarını etkileyebilmektedir. nkn bazı zamanlarda doğa, kendisiyle savaşılamayacağını bize hatırlatmaktadır. Bunun Türkiye’deki en bariz örneklerinden birisi ilerleyen bölümlerde açıklanacak olan 2021 Batı Karadeniz sel felaketidir.

Türkiye, meydana gelen afetlerden can ve mal kaybı açısından fazlaca etkilenmektedir. Bu etki düzeyi köyden kentlere gn artmasıyla daha da artmıştır. Gn getirdiği nüfus ile kentlerde yeni yerleşim yerleri inşı edilmiştir. Yapılan binalar için seçilen yerleşim yerleri ve

inşa edilen konutlar göz önüne alındığında birçok şehir afet tehlikesi ile karşı karşıyadır (Kundak ve Kadioğlu, 2011, s. 5).

Tablo 3: 1950-2008 Yılları Arasında Türkiye’de Meydana Gelen Afetler (Gökçe vd., 2008, s. 118)

Afet Türü	Afetzede (Kişi)	Afet Olay Sayısı	Zarar Gören Yer
Deprem	158.241	5.318	3.942
Heyelan	59.345	13.494	5.472
Su Baskını	22.157	4.067	2.924
Kaya Düşmesi	19.422	2.956	1.703
Çığ	4.384	731	605
Diğer Afetler	9.237	1.175	992
Toplam	272.786	27735	15.638

Tablo 3’e bakıldığında, 1950 yılından 2008 yılına kadar Türkiye’de meydana gelen afetler ve diğer bilgiler görünmektedir. Türkiye’de insanları en fazla etkileyen doğa kaynaklı afetlerin; deprem, heyelan, sel, kaya düşmesi, çığ ve diğer afetler olarak sıralandığı görülmektedir.

Emergency Disaster Database [Uluslararası Afet Veri Tabanı (EM-DAT)] meydana gelen afetleri doğa ve teknoloji kaynaklı afetler olmak üzere 2 ana başlık altında toplamaktadır.

Tablo 4: EM-DAT Veri Tabanına Göre Doğa Kaynaklı Afetler (EM-DAT, 2024a)

Hidrolojik	Jeofiziksel	Meteorolojik	İklimsel	Biyolojik	Dünya Dışı
Sel	Deprem	Fırtına	Kuraklık	Salgın	Çarpışma
Tsunami	Kütle Hareketi	Yüksek Sıcaklık	Buzulların Erimesi	Böcek İstilas	Uzay Koşullarına Bağlı Değişimler
Heyelan	Volkanik Aktivite	Sis	Orman Yangını		

Tablo 4’te görüldüğü üzere, doğa kaynaklı afetlerin sınıflandırılmasında hidrolojik, jeofiziksel, meteorolojik, iklimsel, biyolojik ve uzay boşluğunda meydana gelebilecek nedenlerini içine alan dünya dışı olmak üzere toplam 6 ana başlık kullanılmış ve çeşitli alt başlıklara bölünmüştür. Bunun dışında, ulaşım kazalarını ve endüstriyel kazaları da teknolojik afet olarak sınıflandırmaktadır.

Son zamanlarda özellikle doğa kaynaklı afetlerde artış olduğu gözlenmektedir. Küresel ısınma, kentleşme ve nüfus artışı gibi uzun vadeli değişimler bir şekilde doğanın dengesini de bozmaktadır. Bu sebeple doğa kaynaklı olayların afet olarak tanımlanması da artmaktadır. Yaşadığımız zamanın afet yüzyılı olarak tanımlanması ne yazık ki doğrudur. Günümüzde yaşanan afetlerin bilançosu, geçmişte yaşanan ve o zamanki çok ağır sonuçları geride bırakacak niteliktedir. Dünyada ve özellikle Türkiye’de ödenen bedeller oldukça ağır ve travmatiktir. Bu yüzden ortaya çıkan tablo göz önüne alındığında, doğa kaynaklı afetler farklı biçimde ele alınmalı ve toplumun her kesimi için bu konudaki farkındalık sürekli diri tutulmalıdır. Dolayısıyla, bu olayların bir daha olmayacak şekilde engellemesinin bir yolu olmadığı için, onlarla yaşayabilme gerçeği kabul edilmeli ve buna göre önlem alınıp hazır bulunulmalıdır. Afet kavramı hayatımızda iz bıraktıkça devletler veya kuruluşlar tarafından alınan önlemler de değişmektedir.

1.1.2.2. İnsan kaynaklı afetler

Meydana gelen olayın kaynağına bakılmaksızın afet olarak nitelendirilebilmesi, ortaya çıkardığı sonuçlarıyla alakalıdır. Dolayısıyla afetlerin tamamı doğa kaynaklı olmayabilir. Başka bir deyişle, insani nedenlerden dolayı da afetler meydana gelebilir. İnsan kaynaklı afetler, bazı çalışmalarda teknoloji kaynaklı afetler ile birlikte sınıflandırılmakta, bazılarında ise insan ve teknoloji olarak ayrı ayrı ele alınabilmektedir. Teknoloji kaynaklı olarak sınıflandırılan tüm afetlerin nedeni insan yapımı yerler, binalar veya tesisler olduğu için, bu çalışmada, bu sınıfa girebilecek afetler de insan kaynaklı afetler sınıfında kabul edilmiştir.

Tablo 5: EM-DAT Veri Tabanına Göre İnsan Kaynaklı Afetler (EM-DAT, 2024a)

Endüstriyel Kazalar	Ulaşım Kazaları	Diğer Kazalar
Radyasyon	Karayolu	Patlama
Gaz Sızıntısı	Havayolu	Yangın
Endüstriyel Yangın	Denizyolu	Çökme

**Endüstriyel Yapıların Çökmesi
veya Patlaması**

Tablo 5’e göre insan kaynaklı afetlerin içerisinde; endüstriyel, ulaşım ve diğer kazalar olmak üzere 3 ana başlık bulunmaktadır. AFAD’ın yapmış olduğu sınıflandırmada doğa kaynaklı afetler sınıfında olan yangın türü, EM-DAT sınıflandırmasında insan kaynaklı olarak kategorilendirilmiştir. Yangının nedenleri arasında yüksek sıcaklık nedeniyle oluşması kabul edilse de özellikle Türkiye’de insan eliyle meydana gelen felaketlerden birisidir. Kontrolsüzce yakılan anızlar, terör örgütü eylemleri, temizlik amaçlı yakılan kuru dal veya ot parçaları yangınlara neden olabilmektedir. Dolayısıyla afet olarak nitelendirilebilen yangınlar genel olarak insan kaynaklı nedenlerden başlamakta, can ve mal kaybı ile çok geniş orman alanlarının yanmasına neden olmaktadır. Doğa kaynaklı afetlerin içerisinde de değinildiği gibi, insan kaynaklı faaliyetlerin afetlere sebebiyet vermesi veya afetlerin insan kaynaklı faaliyetlerle oluşması sonucu meydana gelen hibrit afetlere en güzel örnek yangınlardır.

Uluslararası Çalışma Örgütü (2024) endüstriyel kazaları “Endüstriyel faaliyet esnasında meydana gelen, insanlar için ciddi bir tehlikeye yol açan kirlenici emisyonlar, yangınlar veya patlamalar.” şeklinde tanımlanmaktadır. Teknoloji kaynaklı afetlerde meydana gelen kayıplar doğa kaynaklı afetlere göre daha etkili, üzücü veya zorlayıcı olabilmektedir. Çünkü teknoloji kaynaklı afetler yanlış çalışmaları, eksiklikleri ve dikkatsizliği ifade ederler. Hindistan’ın Madya Pradeş eyaletinde 02 Aralık 1984 günü tarımsal faaliyetler için ilaç imal eden bir işletmede gaz kaçağı meydana gelmiş, sızan kimyasal gaz nedeniyle 20.000 civarında insan hayatını kaybetmiş, bölgede yaşayan 520.000 civarında insanın bu kazadan etkilendiği kayıtlara geçmiştir (Porsuk ve Yorulmaz, 2011, s. 23). Meydana gelen olay sonrasında yapılan çalışmalar oluşan kayıpların asıl sebeplerinin; fabrikanın yerleşim alanlarına yakın bir konumda bulunması, düşük maliyet nedeniyle oldukça zehirli bir kimyasal türünün üretiminin seçilmesi, fabrika çalışanlarının eğitimsizliği, uyarı düzeneğinin bulunmaması ve sağlık görevlilerinin böyle bir konuda ne yapacaklarını bilmemesi olarak belirlenmiştir. Olaydan sonra toprak altı suları kirlenmiş, fakat o bölgede yaşayan insanlar uyarılmamış veya tahliye edilmemiştir. Bu örnekte olduğu gibi az gelişmiş, gelişmekte olan veya meydana gelebilecek can kayıplarını önemsemeyen ülkelerde afet sonrası kayıplar, gelişmiş ülkelere göre daha fazla olabilmektedir. Genel olarak meydana gelen olayların sonuçları da bu düşüncüyü doğrulamaktadır. Fakat 2011 Fukuşima nükleer kazası bu düşüncüyü çürüten nadir örneklerdendir. Japonya’da meydana gelen 9 Mw şiddetindeki depremin ardından 14 metre yüksekliğindeki tsunami dalgaları, santralin koruma duvarlarını yıkmış, herhangi bir olumsuzlukta çalışması gereken jeneratörleri

gayri faal hale getirmiş, ortaya çıkan ısı sebebiyle reaktörler erimiş, 460.000 insan bölgeden tahliye edilmiştir (AFAD, 2024c). Bu büyüklükte bir felaketin öngörülmemesi, hızlı reaksiyon göstermeyerek müdahalede gecikilmesi ve özellikle santralin yapımında kullanılan tekniğe ve sistemlere çok güvenilmesi nedeniyle olayın sonuçları çok vahim bir hal almıştır. Dolayısıyla, çok gelişmiş bir ülkede dahi kullanılan teknoloji ne kadar gelişmiş olursa olsun, meydana gelen olay afete dönüşebilecek kadar hasara ve kayba sebep olabilmektedir.

1.1.3. Türkiye’de Etkili Olan Bazı Afet Türleri

AFAD’ın yapmış olduğu sınıflandırma ile diğer sınıflandırmalar arasında farklılıklar olsa da, temelde aynı hususlar söz konusudur. İnsan kaynaklı afetler Türkiye’de sıkça olmayan, etkisi uzun sürmeyen afetlerdir. Bu durum doğa kaynaklı afetlerde ise tam tersidir. Bu tür afetler etkileri bakımından oldukça zararlı olabilmektedir. Yeniden normal hayata dönüş uzun sürebilmekte; başta sosyal, ekonomik ve psikolojik etkiler olmak üzere birçok konuda telafisi zor yaralar bırakabilmektedir. Afetlere müdahale konusunda Jandarma’nın imkân ve kabiliyetleri düşünüldüğünde, ani gelişen doğa kaynaklı afetlere müdahalede önemli bir rol üstleneceği değerlendirilmektedir. Bu yüzden doğa kaynaklı afetlerin Türkiye’de sıkça görülen bazı türlerinin detaylı olarak tanımlanması yerinde olacaktır.

1.1.3.1. Deprem

Türkiye’de afet kelimesi ile neredeyse eşanlamlı olan afet türü depremdir. Meydana geldiği zaman ortaya çıkardığı can ve mal kayıpları bakımından uzun süren normalleşme çalışmalarını da beraberinde getirir. Her ne kadar ani gelişen doğa kaynaklı afetler içerisinde sel, yangın veya heyelan gibi afetler olsa da, Türkiye’nin büyük şehirleri ile sanayi tesisleri ile birlikte nüfusun belli bir oranının deprem kuşağı üzerinde bulunması nedeniyle afet ve deprem kelimeleri eş olarak kabul edilir.

AFAD’a göre (2024ç) deprem “Tektonik kuvvetlerin veya volkan faaliyetlerinin etkisiyle yer kabuğunun kırılması sonucunda ortaya çıkan enerjinin sismik dalgalar hâlinde yayılarak geçtikleri ortamları ve yeryüzünü kuvvetle sarsması olayıdır.” Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü’ne (KRDAE) göre deprem “Yerkabuğu içindeki kırılmalar nedeniyle ani olarak ortaya çıkan titreşimlerin dalgalar halinde yayılarak geçtikleri ortamları ve yeryüzeyini sarsma olayıdır.” (KRDAE, 2024a).

Deprem, yeryüzünde yarattığı hasardan başka normal yaşamı etkileme gücüne sahip bir doğa felaketidir. Oluşumları itibarıyla çöküntü, volkanik ve tektonik olarak sınıflandırılmaktadırlar. Çöküntü depremleri, yer kabuğu yapısının kalker gibi eriyebilen yapıda olduğu yerlerde, yerin altındaki mağaraların çökmeleri sonucu meydana gelir. Volkanik

depremler, volkanik aktivitenin habercisidir ve yakın çevrelerinde etkili olurlar. Dünyadaki depremlerin %90'ı ve Türkiye'deki depremlerin büyük çoğunluğu ise tektonik deprem sınıfına girmektedir. Bu depremler, yer kabuğunun hareketli kısımlarında meydana gelir (KRDAE, 2024a).

Görsel 1: Türkiye Deprem Tehlikesi Haritası (AFAD, 2024d)

Türkiye; Avrasya, Afrika ve Arabistan büyük plakaları ile Ege ve Anadolu küçük plakaları arasındadır. Bu konum dünyada üzerindeki en hareketli hattan birisi olan Akdeniz-Alp-Himalaya Deprem Kuşağı üzerinde denk gelmektedir. Bahse konu büyük plakaların hareketleri üzerinde yapılan incelemeler sonucunda; Anadolu plakasının, Avrupa-Asya plakasına göre yılda 25 milimetrelilik bir hızla batıya doğru hareket ettiği, Batı Anadolu'nun yılda 30 milimetrelilik bir hızla güneybatıya doğru hareket ettiği, Arap plakasının yılda 23 milimetrelilik bir hızla kuzey, kuzeydoğuya hareket etmesinden dolayı Kafkas sıradağlarının yılda 10 milimetrelilik bir hızla kısaldığı, Batı Anadolu çöküntü havzalarının, kuzeydoğu-güneybatı doğrultusundaki açılma nedeniyle yılda 15 milimetrelilik bir hızla hareket ettiği, Afrika plakasının, Avrupa-Asya plakasına göre yılda 10 milimetrelilik bir hızla kuzeydoğu doğrultusunda hareket ettiği tespit edilmiştir (Ergünay, 2007, s. 3).

Görsel 2: Plakaların Hareketleri (Okay, 2000, s. 17)

Türkiye’de hemen hemen beş yılda bir yıkıcı deprem olmaktadır. 120 yıllık bir sürede 5.0 ve daha büyük 1.796 deprem meydana gelmişken, 2009-2019 yılları arasında 266.440 deprem meydana gelmiştir (AFAD, 2020, s. 14)

Türkiye’de 1950 yılından günümüze kadar 6.0 ve daha büyük toplam 39 deprem meydana gelmiştir.

Tablo 6: 1950 Yılından Sonra Türkiye’de Meydana Gelen 6.0 ve Daha Büyük Depremler (Kandilli Rasathanesi Deprem Araştırma Enstitüsü (2024b) ve Şenol vd. (2023))

Tarih	Saat	Yer	Mw	Can Kaybı	Hasarlı Bina
13.8.1951	20:33	Kurşunlu (ÇANKIRI)	6.9	50	3.354
18.3.1953	21:06	Yenice (ÇANAKKALE)	7.2	265	6.750
7.9.1953	05:58	Kurşunlu (ÇANKIRI)	6	2	230
16.7.1955	09:07	Söke-Balat (AYDIN)	6.8	23	470
20.2.1956	22:31	Merkez (ESKİŞEHİR)	6.4	1	2.819
25.4.1957	04:25	Fethiye(MUĞLA)	7.1	67	3.200
26.5.1957	08:33	Abant (BOLU)	7.1	52	5.200
23.5.1961	04:45	Fethiye(MUĞLA)	6.3	-	61

18.9.1963	18:58	Çınarcık (İSTANBUL)	6.3	1	230
14.6.1964	15:15	Merkez (MALATYA)	6	8	847
6.10.1964	16:31	Manyas (BALIKESİR)	7	23	5.398
19.8.1966	14:22	Varto (MUŞ)	6.9	2396	20.007
22.7.1967	18:56	Mudurnu(ADAPAZARI)	6.8	89	7.116
3.9.1968	10:19	Bartın (ZONGULDAK)	6.5	29	2.478
28.3.1970	03:48	Alaşehir (MANİSA)	6.5	53	3.072
28.3.1970	23:02	Gediz (KÜTAHYA)	7.2	1086	19.291
22.5.1971	18:43	Merkez (BİNGÖL)	6.8	878	9.111
6.9.1975	12:20	Lice (DİYARBAKIR)	6.6	2385	8.149
24.11.1976	14:22	Muradiye (VAN)	7.5	3840	9.232
5.7.1983	15:01	Biga (ÇANAKKALE)	6.1	3	85
30.10.1983	07:12	ERZURUM – KARS	6.9	1155	3.241
18.9.1984	15:26	Balkaya (ERZURUM)	6.4	3	570
7.12.1988	09:41	KARS	6.9	4	546
13.3.1992	19:08	ERZİNCAN	6.8	653	8.057
6.11.1992	21:08	Doğanbey (İZMİR)	6	-	55
1.10.1995	17:57	Dinar (AFYON)	6.1	90	14.156
27.6.1998	16:55	Ceyhan (ADANA)	6.2	146	31.463
17.8.1999	03:01	Gölcük (KOCAELİ)	7.8	17480	73.342
12.11.1999	18:57	DÜZCE	7.5	763	35.519

6.6.2000	05:41	Orta (ÇANKIRI)	6.1	1	1.766
3.2.2002	09:11	Çay - Sultandağı (AFYON)	6.4	44	622
27.1.2003	07:26	Pülümür (TUNCELİ)	6.2	1	50
1.5.2003	03:27	BİNGÖL	6.4	176	6.000
23.10.2011	13:41	VAN	7.2	644	17.005
20.01.2020	20:55	Sivrice (ELAZIĞ)	6.8	41	358
30.10.2020	14:51	Seferihisar (İZMİR)	6.9	117	633
06.02.2023	04:17 ve 13:24	Pazarcık ve Elbistan (KAHRAMANMARAŞ)	7.7 ve 7.6	53.537	240.000

Tablo 6'dan anlaşıldığı gibi, deprem afeti Türkiye'nin bir gerçeği, beraber yaşamayı öğrenmek zorunda olduğumuz bir doğa olayıdır. 1950 yılından Kahramanmaraş Depremi'ne kadar gelen süreçte kaybettiğimiz insan sayısı ile hasarlı bina sayılarını göz önüne aldığımızda göz ardı edemeyeceğimiz bir gerçektir. Gün geçtikçe Türkiye'de yaşanan depremlerin sayısı ve yoğunluğu artarak sürmüştür. 2017 yılı Türkiye için deprem olaylarının en fazla yaşandığı yıl olarak kayıtlara geçmiştir. Ancak Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun (TRT) haberine göre 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremi'nden sonra yıl sonuna kadar 74.230 deprem olayı yaşanmıştır (TRT, 2024). Böylece 2023 yılı Türkiye için en fazla depremin yaşandığı yıl olmuştur.

Türkiye gerek coğrafi konumu gerekse kentsel gelişim süreci nedeniyle doğal afetler ve özellikle de depremler sonucunda çok sayıda can kaybına ve önemli boyutlarda ekonomik kayıplara uğramaktadır. Yıllardır uygulanan kentleşme ve planlama politikaları yüzünden en ufak bir yer hareketinde sonuçlar giderilemez hale gelmektedir (Şengün, 2007b, s. 58). Hemen hemen 6.5 Mw ve üzerindeki tüm depremler günlerce hatta bazen haftalarca ülke gündemini işgal etmekte, acı verici manzaralar ile karşılaşmakta, deprem sonrası normalleşme çalışmalarında topyekûn yardıma koşulmaktadır. Aslında afet konusunda Türk hukuk sisteminde kapsamlı düzenlemeler mevcuttur. Özellikle Marmara Depremi sonrasında mevcut mevzuata yenilerinin eklendiğini söyleyebiliriz. Fakat yasalar ne kadar doğru ve teferruatlı hazırlanmış olursa olsunlar, doğru uygulanmadığı takdirde bir anlam ifade etmezler. Çünkü yasayı koruyan, uygulayan ve uygulatan maddeler değil, ona inanmış insanlardır. Eğer hâlâ afet

sonrasında insanlar tehlikedeysen, telafisi zor kayıplar ortaya çıkıyorsa, bazı sorunları derinlemesine incelemek gerekir (Şengün, 2007b, s. 78).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 56. Maddesi, vatandaşların sağlıklı bir çevrede yaşam hakkı olduğunu, bu çevrenin devlet ve vatandaş eliyle korunması gerektiğini belirtmiştir. Dolayısıyla beden ve ruh sağlığı içerisinde yaşayabilmek her vatandaşın hakkıdır. Bunu sağlamak ise devletin asli vazifesidir. Buna rağmen her büyük deprem sonrasında manzara değişmemektedir. Elinizle dokunduğunuz zaman dökülen taşıyıcı kirişler ve kolonlar, çürük ve paslı demirler, yanlış arazilere yapıların yapılması, kentlerin verimli topraklar üzerinde veya su yollarında kurulması, nehir kenarlarında yüksek katlı binalar gibi artık normalleşen fakat kesinlikle normalleşmemesi gereken manzaraları Türkiye'nin her yerinde her saat görmek oldukça normaldir. Konu ile ilgili mevzuat ve denetim yönünden ileri seviyede olan Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Afet Yönetimi Sistemi'ne göre imar düzenlemeleri, ülke genelinde "Tek Tip İnşaat Yasası" ile uygulanmaktadır. Bu yasa, ülkenin arazisi tehlike durumuna göre bölgelere ayrılarak, normal standartların dışında o bölgeye göre başka standartların uygulanmasını sağlamaktadır (AFAD, 2024e).

2019 yılında icra edilen bir çalıştayda Hatay'da 7,5 büyüklüğünde gerçekleşebilecek bir depremde, Antakya ilçesinde bulunan 57.891 binadan 57.475'inin hasar göreceği, bunların ise 52.133'ünün yıkılacağı değerlendirilmiştir. Bunun dışında 1.609.856 olan nüfusun yaklaşık 1.5 milyonunun depremden bir şekilde etkileneyeceği, ortalama 30.000 kişinin ise hayatını kaybedeceği öngörülmüştür (Türkiye Afet Müdahale Planı, 2019, s. 34). Yine benzer şekilde yapılan bir tatbikatta, Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesinde 09 Ekim 2019 saat 13:22'de 7,5 şiddetinde bir deprem olduğu kabul edilmiş; 1.413 personel, 1 helikopter, 271 araç, 1 arama ve kurtarma köpeğinin katılımıyla senaryo gereği başarılı bir şekilde depreme müdahale edilmiştir (AFAD, 2024f). 06 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen deprem en çok, 2019 yılında çalıştay icra edilip tatbikat yapılan bu iki kenti etkilemiştir. Dolayısıyla bir şeylerin farkında olmak ile farkına varılan konular hakkında gerekli önlemleri ve tedbirleri almanın birbirinden çok farklı iki konu olduğu, tatbikatların gerçeğini yaşayınca acı bir tecrübe ile öğrenilmiştir. Deprem kavramı, alışılması ve birlikte yaşamanın öğrenilmesi gereken bir konudur. Fakat afetin yaşanma sıklığı ve ortaya çıkardığı sonuçlar incelendiğinde kesinlikle önlem alınması gereken bir konu olduğu da aşıkardır.

1.1.3.2. Sel

Türk Dil Kurumu'na (2024) göre sel "Sürekli yağan yağmurdan veya eriyen kardan oluşan, geçtiği yerlere zarar veren taşkın su; su taşkını." olarak açıklanmaktadır. AFAD'a

(AFAD, 2024a) göre sel “Suların bulunduğu yerden yükselmesi ya da başka bir yerden gelmesiyle genelde kuru olan alanları kaplamasıdır.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Sel felaketinin meydana gelmesinin en büyük nedeni şiddetli bir şekilde uzun zaman devam eden yağıştır. Yağmur neticesinde ortaya çıkan sel olayının bir doğa kaynaklı afete dönüşmesi ve buna afet adının verilebilmesi için insanoğlunun çeşitli etkilerinin olması şarttır. Dere yataklarına doğal akışını engelleyecek şekilde müdahale bulunulması ve taşkın riski taşıyan bölgelerin yerleşime açılması bunlardan bazılarıdır. Yerleşim yerini etkilemeyen sel olayı sadece bir doğa olayıyken, dere yatağındaki çarpık ve bilinçsiz kentleşme nedeniyle meydana gelebilecek sel olayı afete dönüşebilmektedir.

Özellikle son yıllarda gerek iklim değişikliği gerekse de çarpık kentleşme sebebiyle meydana gelen seller ciddi can ve mal kaybına sebep olmaktadır. 1995 yılı ile 2015 yılı arasında kalan zaman diliminde tüm dünyadaki afetler arasında %43 oranla en sık meydana gelen doğal afet türü sel afetidir. Belirtilen zaman aralığında 3.062 sel olayı gerçekleşmiştir (Gökçekuş vd., 2018, s. 8).

Tablo 7: 1900-2006 Yılları Arasında Kıtalara Göre Sel ve Taşkın Afetleri (EM-DAT, 2024b)

Kıtalar	Olay Sayısı	Ölü Sayısı	Yaralı Sayısı	Toplam Etkilenen	Zarar \$ (000)
Afrika	489	19.071	22.517	39.355.591	3.783.469
Amerika	724	100.480	41.519	52.759.726	61.249.814
Asya	1.115	674.153	1.198.793	2.764.580.481	200.253.874
Avrupa	397	9.733	21.873	13.164.094	78.634.348
Okyanusya	92	361	91	555.413	2.302.911

Tablo 7’ye bakıldığında 1900 yılı ile 2006 yılı arasında selden en çok etkilenen kıta Asya kıtası olmuştur. Etkilenen insan sayısı ile ortaya çıkardığı maddi kaybın değeri diğer kıtalara göre oldukça fazladır.

Sel olayından; doğal yaşamın içerisinde ve yerleşimden uzak yerlerde meydana geldiğinde afet olarak bahsedemeyiz. Bunu ancak ortaya çıkardığı sonuçlar sebebiyle afet olarak nitelendirebiliriz. Giresun’da 22 Ağustos 2020’de başlayan aşırı yağışlar nedeniyle sel felaketi meydana gelmiştir. Olaya müdahale amacıyla görevlendirilen 5 jandarma personelinin yanı sıra 6 kişi hayatını kaybetmiş, 47 kişi ise yaralanmıştır (AFAD, 2024g). Bu olay esnasında selden dolayı yardıma muhtaç kişilere yardım etmek amacıyla olay yerine giden jandarma

devriyesinin, Tirebolu-Doğankent karayolu üzerinde köprüden geçtiği esnada sele kapılması nedeniyle 5 jandarma ve 1 operatör şehit olmuştur. Afet sonrası normalleşme çalışmaları kapsamında, yıkılan köprünün yerine yenisi yapılmış ve köprüye “6 Şehitler Köprüsü” adı verilmiştir. Yine 11 Ağustos 2021 günü Batı Karadeniz’de meydana gelen selde 82 kişi hayatını kaybetmiş, 364 kişi de yaralanmıştır (AFAD, 2024ğ). Her iki olayda da sel afetinin sebebi aşırı yağışlar olsa da kayıpların sebebi taşkın riski yüksek yerlere yapılan yapılar ve alınmayan önlemlerdir.

1.1.3.3. Orman yangını

Orman Kanunu’nun 1. maddesi ormanın tanımını “Tabii olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleriyle birlikte orman sayılır.” şeklinde yapmaktadır (Orman Kanunu, 1956). Dünyada yaklaşık olarak 5.000.000.000 hektar (ha) ormanlık alan bulunmaktadır ki bu da karasal alanın üçte birini kapsamaktadır. Ormanlara ev sahipliği yapan ilk beş ülke; Brezilya, Kanada, Amerika Birleşik Devletleri, Rusya ve Çin’dir. Orman Genel Müdürlüğü (OGM) verilerine göre bu alan Türkiye sınırları içerisinde ise 5.000.000 ha’dır (2024a). Ağaç ve ağaççık topluluklarından oluşmasının yanı sıra, ormanlar birçok canlıya ev sahipliği yapmaktadır. Bu özellikleri nedeniyle ekosistem için vazgeçilmez bir unsurdur. Ayrıca ekonomiye de oldukça katkısı vardır. Tüm bu sebeplerden dolayı da korunması gereken bir mirastır.

Türkiye’de çeşitli nedenlerle orman yangınları meydana gelmekte, Türkiye’nin sahip olduğu orman alanları küçülebilmektedir. Bu durum Türkiye açısından çok ciddi bir doğal risktir. OGM’ye göre (2024b) orman yangınları doğal nedenlerle, kazaen, ihmal sonucu, kasıtlı olarak, söndürülen alanın yeniden yanması ve bilinmeyen nedenlerle çıkabilmektedir. Son yıllarda meydana gelen yangınlardan akıllarda yer edinen iki sebep ise terör eylemi ve kontrolsüz ateş yakmadır.

Tablo 8: 1937’den Günümüze Kadar Türkiye’de Meydana Gelen Orman Yangınları (Orman Genel Müdürlüğü, 2022)

Yıllar	Yangın Sayısı	Yanan Alan (ha)	Yangın Başına Düşen Alan (ha)
1937-1941	2.719	92.531	34.03
1942-1951	8.298	666.586	80,33
1952-1961	8.122	263.455	32,44
1962-1971	5.803	94.080	16,21

1972-1981	10.041	167.505	16,68
1982-1991	14.216	115.853	8,15
1992-2001	21.646	140.982	6,51
2002-2011	19.739	83.638	4,24
2012-2021	27.150	226.846	8,36
Toplam	117.734	1.851.476	15,7

Tablo 8’de sunulan OGM’nin verilerine göre, 1937 yılından itibaren 2021 yılı sonuna kadar Türkiye’de toplam 117.734 orman yangını çıkmıştır. En yoğun yıllar, 2021 yılında meydana gelen orman yangınlarının da etkisiyle 2012-2021 yılları arasında olmuştur.

Meydana gelen yangınların sadece %5’i doğal nedenlerden kaynaklanmaktadır (Ergünay, 2007, s. 12). Türkiye’de yaşanan orman yangınlarının ana nedeni doğal nedenlerden ayrı olarak insan faaliyetleridir. Terör eylemi neticesinde, tarım arazisi, otel arazisi veya yerleşim yeri sağlamak için bilerek yakılan veya herhangi bir kasıt olmaksızın dikkatsizlik nedeniyle meydana gelen yangınlar, tüm yangınların %95’ini oluşturmaktadır.

1.1.3.4. Heyelan

Heyelan “Toprak, kaya gibi arazi parçalarının depremler, yerçekimi, aşırı yağışlar gibi dış faktörlerden kaynaklı olarak eğim yönünde hareket etmesi durumu ya da başka bir deyişle toprak kaymasıdır.” şeklinde tanımlanabilir (AFAD, 2024a). Meydana gelen heyelan sebebiyle sadece bu durumdan dolayı can veya mal kaybı yaşanabileceği gibi, akarsu yollarının dolup tıkanmasından dolayı sel meydana gelebilir, tarım arazileri toprak altında kalabilmekte, yeraltı suları kirlenebilmektedir. Heyelanın doğal nedenleri aşırı yağış, iklim özellikleri ve bitki örtüsüdür. İnsani nedenler ise yamaçlara yapılan düzensiz ve kaçak yapılar, yol ve maden inşaatları sayılabilir.

Türkiye’de meydana gelen heyelanların çoğu; kaya düşmesi, kayma ve akma türündendir. Yukarıda sayılan doğal nedenler sebebiyle Türkiye’de Karadeniz, Doğu Anadolu ve Orta Anadolu bölgelerinde heyelan olayları yaşanabilmektedir. Meydana gelen bu olaylar incelendiğinde, olay sıklığında ilk 4 sırayı 1.517 heyelan ile Trabzon, 1.319 heyelan ile Rize, 939 heyelan ile Erzurum ve 913 heyelan ile Giresun illeri oluşturmaktadır. Bahse konu bu dört ilde, 1950 yılından bugüne kadar olan 23.041 heyelan olayının %21’i meydana gelmiştir. Başka

bir şekilde ifade etmek gerekirse, heyelanların beşte biri Trabzon, Rize, Erzurum ve Giresun illerinde olmuştur (Maptay ve Mutlu, 2023, s. 325-338).

Tablo 9: Türkiye’de Meydana Gelen Önemli Heyelanlar (Fidan, 2019, s. 47)

Tarih	Bölge	Ölü Sayısı
1929	Trabzon-Of ve Sürmene	146
1958	Afyonkarahisar-Seydiler	14
1962	Ankara-Kızılcahamam	18
1964	Giresun-Şebinkarahisar	35
1968	Muş-Merkez	13
1980	Kayseri-Develi	42
1988	Bingöl-Adaklı	11
1988	Trabzon-Maçka	64
1995	Isparta-Senirkent	74
1998	Trabzon-Köprübaşı	47
2002	Rize-Çayeli ve Güneysu	34
2005	Sivas-Koyulhisar	15
2010	Rize-Merkez	13
2016	Siirt-Şirvan	16

Tablo 9’a göre Türkiye’de 1929-2010 yılları arasında meydana gelen heyelanlar içerisinde en az 10 kişinin ölümüyle sonuçlanmış olan toplam 13 vaka tespit edilmiştir. Buna 2016 yılında Siirt ili Şirvan ilçesinde meydana gelen heyelanı da eklediğimiz zaman sayı 14 olmaktadır.

1.1.3.5. Çığ

Meteoroloji Genel Müdürlüğü’ne (MGM) göre çığ “Genellikle bitki örtüsü olmayan engebeli, dağlık ve eğimli arazilerde, vadi yamaçlarında tabakalar halinde birikmiş olan kar

kütlesinin iç ve/veya dış kuvvetlerin etkisiyle başlayan, bir ilk hareket sonucu (tetiklenen), yamaçtan aşağıya doğru hızla kayması.” olarak tanımlanmaktadır (2024). AFAD’a göre ise “Dağ yamaçları gibi eğimli yüzeylerde biriken büyük kar yığınlarının kendiliğinden ya da dışarıdan gelen tetikleyici bir etki sonucunda aniden ve büyük bir hızla harekete geçerek, yamaç eğimi yönünde gösterdiği akma hareketidir.” şeklinde tanımlanmaktadır (AFAD, 2024a).

Kış mevsimi süresince çeşitli aralıklarda kar yağması sonucu üst üste binmiş kar tabakaları oluşur. İlk katmanda bulunan kar örtüsü zaman geçtikçe sertleşir, üzerine yeni yağan kar yerleşerek bu yeni yağan kar tabakası ile altta bulunan ve sertleşmiş olan kar tabakası arasında, özellikle tipi ile birlikte gelen sıcak hava etkisiyle erime oluşmaktadır. Bu sebeple arada oluşan kaygan zemin üzerinden yeni kar tabakası eğimin olduğu yöne doğru hareket eder. Belirli bir hıza ulaşan çığ adı verilen bu hareketin önünde herhangi bir engel duramaz. Hareketin başlamasıyla onu durduracak tek engel bitki örtüsü, yani ormanlık alanlardır. Bu sebeple çığ olayları hemen hemen sadece çıplak, kayalık ve eğimli arazilerde görülür. Kentleşmenin bu kadar yoğun olmadığı ve nüfusun günümüze oranla az olduğu zamanlarda çığ olayı insanların bulunmadığı yerlerde meydana geldiği için afet olarak nitelendirilmemiştir. Günümüze geldikçe nüfusun artması, yeni yerleşim yerlerinin ortaya çıkması, yerleşim yerlerinin yukarıda bahsedilen çığ olayına yatkın arazilerin taban kısmına yapılması veya karayollarının bu alanlardan geçmesi sebebiyle, meydana gelen çığ olayları afet haline dönüşmektedir.

Tablo 10: 1990-2019 Yılları Arasında Türkiye’de Meydana Gelen Çığ Olayları (Çakı, 2021, s. 26)

Yıl	Çığ Sayısı	Yıl	Çığ Sayısı
1990	6	2005	54
1991	16	2006	104
1992	158	2007	159
1993	61	2008	144
1994	11	2009	60
1995	6	2010	110
1996	8	2011	155

1997	10	2012	21
1998	22	2013	10
1999	15	2014	6
2000	21	2015	3
2001	11	2016	10
2002	46	2017	14
2003	68	2018	8
2004	67	2019	10

Tablo 10’da görüleceği üzere Türkiye’de 1990-2019 yılları arasında 1.394 çığ olayı meydana gelmiştir. Bununla birlikte, 1950 yılından beri meydana gelen çığ olaylarına bakıldığında, 274 olay ile Bingöl ili birinci sıradadır. Bu ilin ardından Bitlis, Tunceli ve Malatya gelmektedir. Bahse konu bu illerde olan çığ olayları ülke genelindeki toplamın %49’unu oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle, 1950 yılından bugüne kadar olan çığ olaylarının hemen hemen yarısı bu dört ilde meydana gelmiştir (Maptay ve Mutlu, 2023, s. 325-338).

Çığ olayının meydana geldiği yerde can ve mal kayıplarının yanında kara veya demir yollarında hasar oluşabilmekte ve ulaşım aksayabilmektedir. Türkiye’de son büyük çığ felaketi 04 Şubat 2020 tarihinde Van ili Bahçesaray ilçesinde meydana gelmiştir. Karayolu üzerindeki bir yolcu minibüsünün bir iş makinesinin üzerine çığ düşmüştür. Çığ altında kalan kişileri arama çalışmalarına başlanmış, bu çalışmalara çevre illerden sevk edilen arama kurtarma ekipleri içerisinde Jandarma Arama Kurtarma (JAK) timleri de görev almıştır. Fakat 05 Şubat 2020 günü aynı bölgeye ikinci kez çığ düşmüştür. Bu olaylar sonucunda 11’i jandarma personeli, 9’u güvenlik korucusu, toplam 42 kişi yaşamını yitirmiş, 84 kişi ise yaralanmıştır (Van’da İki Yıl Önce, 2022).

1.2. AFET YÖNETİMİ

Yönetme kavramı “Bir kurum veya kuruluşun yasalara, kurallara ve belli şartlara uygun biçimde işlemlerini sağlamak, idare etmek, tedvir etmek, birinin bir konudaki etkinliğine, çalışmasına yön vermek, birini yönlendirmek.” şeklinde tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2024). Türkiye’de meydana gelen afetler ve yarattıkları sonuçlar göz önüne alındığında, bu sürecin iyi bir şekilde atlatılıp bir an önce normal hayata dönebilmek için sağlıklı bir şekilde

yönetilmesi çok önemlidir. Doğa kaynaklı olayları günümüz teknolojisiyle engelleyemeyeceğimize göre, bu olayların yarattığı sonuçları minimize edebilmek için afet yönetiminin iyi bir şekilde kurgulanmış olması gerekir.

1.2.1. Afet Yönetimi Kavramı, Döngüsü ve Aşamaları

Afetlerin ne zaman, nerede, nasıl, ne büyüklükte olacağı kesin ve net olarak bilinmemesine rağmen, afet öncesinde yapılacak birtakım hazırlıklar bu sürecin daha az kayıpla atlatılmasına yardımcı olabilir. Afet sonrası sürecin daha iyi anlaşılması ve planlanması için afet yönetimi kavramının incelenmesi gerekir. AFAD afet yönetimini “Afetlerin meydana gelmeden önce engellenmesi ve ortaya çıkarabilecekleri zararların en aza indirilmesi, afet sonucunu doğuran olaylara zamanında, hızlı ve etkili bir şekilde müdahale edilmesi ve afetten etkilenen topluluklara yönelik daha güvenli ve gelişmiş yeni bir yaşam çevresi oluşturulabilmesi için toplumca yapılması gereken topyekûn bir mücadele sürecidir.” şeklinde tanımlamaktadır (AFAD, 2024a). Başka bir ifadeyle, afet yönetimi; afet sonrası meydana gelebilecek her türlü kaybı en aza indirmek veya mümkünse tamamen ortadan kaldırmak maksadıyla, afet öncesinde veya sonrasında kaynakların etkin ve doğru bir şekilde kullanılarak yapılacak teknik ve fiziki çalışmaların planlanması, yönlendirilmesi, koordine edilmesi için toplumun tüm kesimlerini kapsayacak bir yönetim sürecidir. Kadioğlu (2008, s.12) tarafından afet yönetimi kavramı “Afet tehlikesi karşısında hazırlıklı olma, zarar azaltma, müdahalede bulunma ve iyileştirme faaliyetlerini gerçekleştirmek için hâlihazırda bulunan kaynakların etkin kullanımı ile analiz, planlama, karar alma ve değerlendirme süreçlerini içeren çalışmaların tümüdür.” şeklinde ifade edilmektedir.

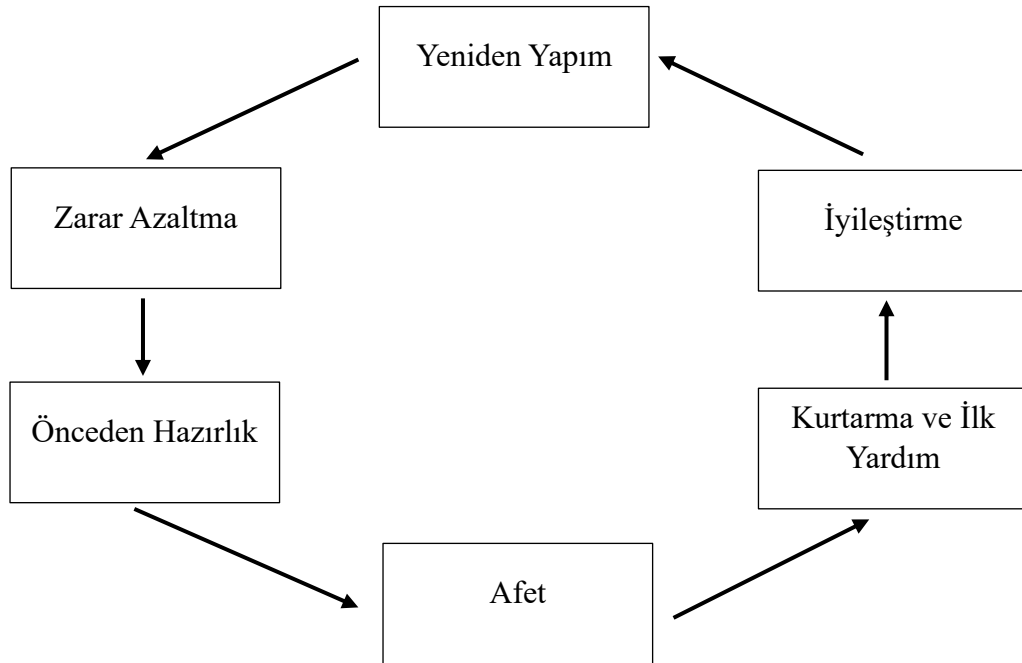
Afet yönetimi, kamu yönetiminden daha farklı özellikleri ve boyutları bulunan bir alandır. Bu alan işletme, mühendislik, ekonomi, coğrafya, sağlık ve psikoloji gibi çok farklı alanları da içine almaktadır. Bahse konu bu yönetim süreci, afetin neden olduğu olumsuzlukların engellenmesi için yapılabileceklerin önceden belirlenip yararlı tedbirlerin alınmasını, afet sonrasında uygulanacak hareket tarzlarının katılımcılar arasında eşgüdüm sağlayarak yerine getirilmesini amaçlamaktadır (Şengün ve Küçükşen, 2019, s. 196). Bu yüzden afet öncesinde, esnasında ve sonrasında yapılacak iş ve işlemlerin doğru ve işleyebilen bir şekilde planlanması çok önemlidir.

Afetlere hazırlanabilmek için herhangi bir afet sonrasında neler olabileceğini, nelerle karşılaşılacağını önceden bilmek ve bunların farkında olmak gerekir. Bunun için öncelikle alınabilecek önlemler sayesinde afetin zararlarının azaltılabileceğine inanmış olmak ve sistemi bu inanca göre kurmak gerekir. Bu sistem içerisinde, bireylerden başlamak üzere ülkede

bulunan tüm kamu kurum ve kuruluşlarının ve her türlü organizasyonun sorumluluğu bulunmaktadır.

Afet yönetimi sisteminin belli başlı amaçları bulunmaktadır. Bu amaçları afet öncesi ve sonrası olarak ikiye ayırmak mümkündür. Afet olmadan önceki amaçları; oluşabilecek tüm riskleri bilim ve teknolojiyi de kullanarak analiz etmek, yapılan analiz sonucunda afetin engellenmesi mümkünse engellemek, afeti engellemek mümkün değilse afet bölgesinde yaşayan potansiyel afetzedeleri uygun alanlara tahliye edip yerleşim yerlerini burada kurmak veya aynı alanda afete dayanıklı yaşam alanlarını inşa etmek, afet sonrası kurtarma ve ilkyardım başta olmak üzere tüm müdahale yöntemlerini belirlemek ve bireylerden başlamak üzere toplumun tüm kesimlerini afet konusunda bilinçlendirerek, afetlere dirençli toplum yaratmaktır. Afet olduktan sonraki amaçları; en fazla sayıda afetzedeyi kurtarmak, gerekli ilk yardımları yapmak, temel yaşamsal gereksinimleri karşılamak ve hayatın normal akışına bir an önce dönmelerini sağlamak maksadıyla gereken tüm önlemleri almaktır (Şengün, 2007a, s. 166).

Afet yönetimi evrelerini çeşitli şekilde açıklayan yaklaşımlar mevcut olsa da, bu evreleri temelde afet öncesi, esnası ve sonrası olarak ayırmak yerinde olacaktır. Her ne kadar ayırım yapılsa bile, bu evrelerde yapılacak çalışmaların tamamı kendisinden sonra gelen yapılacak işleri doğrudan etkilemektedir. Dolayısıyla bu çalışma evreleri tek tek ele alınsa dahi biri bitmeden diğerine başlamanın, birini yapmadan diğerini bitirmenin bir anlamı olmayacaktır. İşte bu şekilde iç içe geçmiş evrelerden oluşan süreci afet yönetim süreci olarak tanımlamak yerinde olacaktır (Şengün, 2007a, s. 162).

Şekil 1: Afet Yönetimi Sisteminin Döngüsü (Şengün, 2007a, s. 166)

Afet yönetimi sistemini oluşturan evrelerden iki tanesi afet meydana gelmeden önce, üç tanesi ise afet olduğu zaman ve afet sonrasında yapılması gereken çalışmalardır (Şengün, 2007a, s. 166). Şekil 1’de belirtilen kurtarma ve ilkyardım ile iyileştirme safhalarına fazlaca önem verilmesi, afet kayıplarını en aza indirebilecek zarar azaltma ve önceden hazırlık safhalarının kısmen de olsa atlanmasına sebebiyet vermektedir. Afet olayı meydana geldikten sonra çözüm arayışına girmek oldukça sıkıntılı ve zahmetli olacaktır. Bunun için en önemli evreler zarar azaltma ve hazırlık (risk yönetimi) evreleridir. Bu dönemde yapılacak akılcı ve teknik çalışmalar sayesinde koruyucu planlar hazırlanacak, afete dayanıklı yapılar inşa edilecek, kentleşme planları uygun araziler üzerinde uygulanacak, öngörülmesi zor olan herhangi bir afet meydana geldiğinde ise sırasıyla müdahale, kurtarma, ilk yardım ve normalleşme çalışmaları hızlı ve etkili bir şekilde işleyebilecektir. Bütün mesele afet olmadan önce doğru planlamalar yapmaktan ibarettir.

Aslında zarar azaltma ve hazırlık safhalarına yeterli özen gösterilirse, kurtarma ve iyileştirme safhalarında küçük müdahaleleriyle normal yaşantıya geçilebilir. Ülke olarak tarihsel gelişim süreci içerisinde incelenen afet kavramı ile ilgili yapılan çalışmalarda gelinen nokta her ne kadar eskiye nazaran tatmin edici olsa da, yukarıda bahsedilen yanlış uygulamaların hala var olduğunu söylemek yanlış bir değerlendirme olmayacaktır.

1.2.1.1. Zarar azaltma

Bu evre afet yönetimi döngüsünün en uzun soluklu ve zor evresidir. Gelişmişlik, planlama ve mühendislik gibi kavramların ve tekniklerin bir arada olduğu bir bütündür (Ataman ve Tabban, 1977, s. 22). Bu evreyi ikiye ayırmak gerekir. Bunlardan birincisi mevcut yerleşim yerlerinin yeniden düzenlenmesi, riskli yapıların iyileştirilmesidir. İkincisi ise yeni yerleşim yerlerinin afet bölgelerine göre seçilmesi ve buralarda inşa edilecek yapıların yapı denetimidir (Atlı, 2005, s. 12). Bu nedenle zarar azaltma evresi birçok kurumun sorumluluğu bulunan, birbirinden bağımsız kuruluşların beraber çalışmasını zorunlu kılan zahmetli bir süreçtir. Aslında bu süreç afet yönetimi döngüsünün son basamakları olan iyileştirme ve yeniden yapım süreçlerinin devamı niteliğindedir. Bir şekilde döngü içerisinde başa dönüldüğü için, afet öncesinde yapılması gereken olası zararların azaltılma planları, her ne kadar uzun sürecek zorlu bir çalışma olsa da, afetin ortaya çıkaracağı acı sonuçları engelleyebilecek en büyük etkidir. Resme bakıldığı zaman en önemli evre olduğu aşikardır.

1.2.1.2. Önceden hazırlık

Hayatın normal akışı için afet öncesinde zarar azaltma evresi içerisinde icra edilen faaliyetlerin yeterli olmayacağına ve afetin ortaya çıkaracağı sonuçların hayatın akışını

etkileyeceğine kanaat getirildiğinde, önceden hazırlık evresinin planlanması gerekmektedir. Bu evrede afetin bir şekilde kötü sonuçlarının olacağı düşünülerek belli başlı çalışmalar yapılır. Atılı'ya (2005, s. 12) göre afet hazırlık politikası “Uygulamadaki yasalar, yönetmelikler ve uygulayıcı kurum ve kuruluşların belirlenmesi, bu kurum ve kuruluşlar arasında eşgüdümün sağlanması konusunda belirleyicidir.” Bunun yanında, süreçte yer alan tüm birim ve kurumların sorumluluklarının belirlenmesi ve bunlar arasında koordinasyonun nasıl sağlanacağını ortaya konulması da bu kapsamda yer almaktadır.

Zarar azaltma evresinde alınan önlemlerle olası afetler kesin olarak engellenemeyeceği için, önceden hazırlık evresinde afetlerin yıkıcı etkilerinden korunacak hazırlıklar yapılmalıdır. Bu hazırlıklar, afet yönetimi planlarının hazırlanması, bu planların il ve ilçelere kadar indirgenmesi, planlar kapsamında görevlendirilen kurumların eğitilmesi ve tatbikatların yaptırılması, afet sonrasında ihtiyaç duyulabilecek malzemelerin temin edilip stoklanması ve afet zamanı gerekli uyarıları yapabilmek adına erken ikaz sistemlerinin kurulmasıdır (Şengün, 2007a, s. 171).

1.2.1.3. Kurtarma ve ilk yardım

Profesyonel kimselerden yardım gelene kadar uygulanacak olan ilk yardım (Kanbay vd., 2023, s. 169) ve enkaz altında kalan afetzedeleri kurtarma işlemleri, herhangi bir afetten sonra yapılması gereken ilk işlerdir. Bu konuda başarılı olabilmek için, hazırlık evresi kapsamında yapılan planlar doğrultusunda verilecek eğitimlerin iyi olması gerekir. Yani, afet sonrasındaki faaliyetlerin etkisi, afet öncesinde planlanması ve yapılması gereken hazırlıkların kapsamı ile ilgilidir. Artık afet meydana geldiğine göre, afet bölgesinde bir kaos ortamı mevcuttur ve bu kaos durumunun atlatılıp bir an önce yapılması gerekenlere başlamak iyi bir örgütlenmeyi gerektirir.

Afet sonrasında yapılacak faaliyetlerin öncelikli amacı bir an önce hayat kurtarmak, yaralıları ilk yardım tedavisi uygulamak, barınma ve beslenme gibi temel ihtiyaçları gidermektir. Dolayısıyla bu aşamadaki tek sorumlu kurumun devlet olduğunu düşünmek yanlış olacaktır. Yapılacak çalışmalarda devletin bütün kurumları, STK'lar ve anlık gönüllüler sorumlu olmalıdır. Bu yüzden afet sonrası hızlı bir normalleşme için bu sayılan sorumluların gerekli eğitimleri tamamlanmış olmalıdır. Bu aşamada uygulanacak faaliyetler sadece arama ve kurtarma, yaralıları ilk yardım, afetzedelere barınma ve beslenme olanakları sağlamak değildir. Afetin büyüklüğüne göre bir sonraki aşamaya geçene kadar sürede bu sayılanların dışında tahliye, sağlık, defin, kimliklendirme gibi AFAD'ın TAMP şemasında sayılan grupların faaliyetleri bu aşamada uygulanmalıdır. Yapılması gereken iş ve işlemler göz önüne alındığında, bu evrede gerekli eğitimleri almış olmanın ardından gelen en önemli konu ise bu faaliyetleri

icra edecek grupların arasında eşgüdümü ve koordinasyonu sağlamayı başarabilmektir. Zaten hakim olan kaos ortamında bu faaliyetleri yapmak zayıf bir teşkilatlanma ve koordinasyon eksikliğiyle daha fazla zorlaşacak veya durma noktasına gelebilecektir.

1.2.1.4. İyileştirme

Bu evrede yürütülen çalışmaların amacı, afetzedelerin afet öncesinde yaşadıkları koşullara en yakın ortamı hazırlayabilecek çalışmaları yapmaktır. Kalıcı barınmanın ivedilikle sağlanması, eğitim, psikososyal destek, ulaşım, su, elektrik ve özellikle barınma alanlarının iyileştirilmesi çalışmaları bu evrenin içerisinde yer almaktadır. Kaos ortamının yumuşadığı, afetzedelerin gerçeği kabullendiği bu dönemde sosyal hayatı eskiden olduğu gibi canlandırabilmek oldukça önemlidir.

1.2.1.5. Yeniden yapım

Bu evrede yapılan çalışmaların amacı, afetten zarar gören insanların hayatlarını afet öncesindeki halinden daha ileri bir noktaya taşımaktır. Afet döngüsünün bu son basamağı aslında ilk basamağına hazırlık olarak düşünülebilir. Yıkılan binaların enkazlarının kaldırılması, hasar gören binaların hasar durumlarına göre yıkılması veya güçlendirilmesi, gerekiyorsa yerleşim yerlerinin başka alanlara taşınması, bozulmuş olan ekonomik hayatın tekrar canlandırılması bu evrede icra edilecek başlıca faaliyetlerdir. Bu sebeple, bu evrede icra edilecek faaliyetlerin süresi tüm döngü içerisinde en uzun sürebilecek faaliyetlerdir.

Bütün bu evrelerden sonra, afet yönetimi sisteminin tamamı göz önüne alındığında bazı olumsuzluklar da bulunmaktadır. Bu olumsuzlukların nedeni, önceliğin afet sonrası yapılacak ilk yardımlara ve kurtarma çalışmalarına verilmesinden kaynaklanmaktadır (Sayıştay, 2002). Bunun yanında, yasa ve yönetmeliklere uymamanın caydırıcı nitelikte yaptırımının bulunmaması, imar düzenlemelerinde afet konusunun ihmal edilmiş olması, imar planlaması ve yapılar üzerinde gerekli denetimlerin yapılmaması gibi konular da devam eden sorunlar arasındadır.

1.2.2. Türkiye’de Afet Yönetiminin Tarihi

Afet yönetimi ile ilgili geçmişte yapılan uygulamaları bilmek, günümüz standartlarına nasıl ulaştığımızı görmek açısından faydalı olacaktır. Zira bugün gelinen noktaya bir gecede ulaşılmamış, çeşitli afetlerden sonra yapılan planlı ve programlı çalışmalar sayesinde gelinmiştir. Dolayısıyla bu bölümü 1923 öncesi, 1923 – 2009 arası ve 2009 sonrası olarak ayırarak ele almak yerinde olacaktır.

1.2.2.1. 1923 öncesi dönem

Afet yönetimi ile ilgili herhangi bir kavram Osmanlı döneminde bulunmamasına karşın herhangi bir afetten sonra insanlara yardım edilmekte, fermanlar vasıtasıyla afetzedelere destek sağlanmaktaydı. Kıyamet-i Suğra denilen ve 1509 yılında meydana gelen İstanbul Depremi, artçıları ile birlikte toplam 45 gün sürmüştür (Biricik, 2001, s. 20). Toplamda yaklaşık olarak 13.000 kişinin vefat ettiği, birçok binanın yıkıldığı depremin ardından padişah tarafından çıkarılan bir fermanla, barınma için afetzedelere bağışta bulunulmuş, yerle bir olan şehrin tekrar ayağa kalkabilmesi için binlerce inşaat ustası görevlendirilmiştir. Alınan önlemler bununla sınırlı kalmamış, özellikle denize yakın dolgu alanlarına bina yapımı yasaklanmış ve dayanıklı malzemeden yapılan evlerin yapımı desteklenmiştir (Koyuncu ve Koyuncu, 2016, s. 379).

Osmanlı'da acil durumlarda halka yardım edebilmesi amacıyla 11 Haziran 1868 yılında bugünkü adıyla Kızılay olan Hilal-i Ahmer Cemiyeti kurulmuştur (Kızılay, 2024). 15 Ekim 1883 tarihinde meydana gelen Çeşme ve Urla depreminde bölgede etkin ve verimli faaliyetler icra edilerek yarar sağlanmıştır. Depremden etkilenen insanlar için kısa sürede yeni yaşama alanları yapılmış ve afetzedelerin barınma problemleri çözülmüştür. Ayrıca etkilenen kişilere ayni ve nakdi yardımlar Hilal-i Ahmer Cemiyeti vasıtasıyla adil bir şekilde yapılmıştır (Koyuncu ve Koyuncu, 2016, s. 379).

1894 yılında yine İstanbul'da büyük bir deprem meydana gelmiştir. Bu deprem sonrasında kagir yapılar yıkılmazken, ağır taşlardan yapılan yığma binalar yıkılarak can kayıplarına sebep olmuşlardır (Özmen ve Özden, 2013, s. 13). Deprem sonrasında devlet tarafından yeni binaların kagir olarak yapılması zorunlu tutulmuştur. Afet zamanı dönemin basını da afetten zarar görmeyen afetzedelerin, bilgisizliğinden dolayı enkaz altında kalanları kurtarmada yetersiz kaldığını, bunun önüne geçebilmek adına halkın bu konuda bilinçlendirilmesi gerektiğini dile getirmiştir (Ürekli, 2010, s. 108).

Sadece depremler değil, binaların yapım malzemeleri göz önüne alındığında, Osmanlı döneminde meydana gelen yangınlar da başlı başına afet olmuştur. Bunun en büyük nedeni, çok uzun bir zaman bina yapımında sadece ahşabın kullanılmasının esas alınmasıdır. Ahşap yapılar bir şekilde depreme karşı dirençli olsa da yangına karşı aynı direnci gösterememektedir. Buna rağmen gerek ucuz gerekse de kullanışlı ve kolay imal edilmesi sebebiyle ahşap yapılar tercih edilmeye devam edilmiştir. Dolayısıyla meydana gelen yangınlar büyük zararlar vermiştir. Bu zararların başka bir nedeni ise mimari kültür dolayısıyla evlerin birbirine çok yakın yapılması ve söndürme işlemlerinde görev alacak bir yapının bulunmamasıdır (Ürekli, 2010, s. 113).

Yangın konusunda ilk tedbirler Osmanlı döneminde 18. Yüzyıl başlarında tulumbacılar teşkilatının kurulmasıyla başlamaktadır. Fakat tulumbacılar üzerinde denetim ve ceza yetkisi

olmadığından bu teşkilat denetlenememiştir. Nitekim 1871 tarihinde meydana gelen Beyoğlu yangınında 65 sokak, 163 mahalle, 3.449 bina yanmıştır. Dönemin basınına göre ise yanan bina sayısı 8.000 civarındadır (Keyvanoğlu, 2017, s. 171). Tulumbacıların yetersizliğini ortaya çıkaran bu ve benzeri sebeplerden dolayı 1874 yılında Sultan Abdülaziz döneminde İstanbul İtfaiyesi'nin temeli sayılabilecek düzenlemeler yapılmış, iki taburlu itfaiye alayı kurulmuş, kısa süre içerisinde bu yeni teşkilattan önemli faydalar sağlanmıştır (İstanbul İtfaiye, 2024).

1.2.2.2. 1923-2009 arası dönem

1923'te cumhuriyetin ilanı ile birlikte itfaiye kurumu sivilleştirilmiş ve belediyelerin idaresine bırakılmıştır. Hilal-i Ahmer Cemiyeti ise Kızılay adını almış ve faaliyetlerine devam etmiştir.

Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra devlet afet konusundaki ilk büyük sınavını 1939 yılında meydana gelen, Türkiye için 20. Yüzyılın en büyük afeti sayılabilecek 7.9 büyüklüğündeki Erzincan Depremi ile vermiştir. Depremden dolayı yaklaşık 33.000 kişi hayatını kaybetmiş, 115.000 bina yıkılmıştır. Bu deprem afetinden sonra "Erzincan'da ve Erzincan Depreminden Müteessir Olan Mıntılalarda Zarar Görenlere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun" adıyla sadece Erzincan ili özelinde bir yasa hazırlanmıştır (Tercan, 2018, s. 109). Erzincan Depremi'nden sonra Niksar, Adapazarı, Bolu, Tosya depremleri meydana gelmiş, bu depremlerde ise yaklaşık 45.000 kişi vefat etmiş, 75.000 kişi yaralanmış, 200.000 bina yıkılmıştır. Bu süre zarfında meydana gelen depremler nedeniyle birtakım önlemlerin alınması gerektiğine karar verilmiş, afet zararlarının azaltılması ile ilgili sorumluluk ve görevlerin belirlendiği ilk kanun 18 Temmuz 1944 tarihinde 4623 sayılı "Yer Sarsıntılarında Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun" adıyla çıkarılmıştır. Bununla birlikte, ülkedeki deprem tehlikesi yaşanabilecek yerlerin tespitinin yapılması, bu alanlarda yapılması planlanan binalar ile ilgili bazı zorunlulukların getirilmesi, afet zamanlarında uygulamaya konulmak üzere il ve ilçe düzeyinde önceden hazırlanmış detaylı yardım ve kurtarma programlarının bulundurulması zorunlu hale getirilmiştir. Aynı zamanda yöneticilerin ve vatandaşların görev ve sorumlulukları bir esasa bağlanmıştır. Ayrıca kanun gereğince Bayındırlık Bakanlığı ve üniversiteler birlikte çalışarak Türkiye için il olacak Deprem Bölgeleri Haritası ile Yer Sarsıntısı Bölgeleri Yapı Yönetmeliği hazırlanarak uygulamaya konulmuştur (Yavaş, 2004, s. 165). Dolayısıyla bugüne kadar afet olduktan sonra çıkarılan kanunların yerini afet öncesinde hazırlık safhasını da kapsayacak şekilde hazırlanan bir kanun almıştır. Bu tarihten sonra sırasıyla; 1956 yılında 6785 sayılı "İmar Kanunu" çıkarılmış olup bu Kanun'da bina yapılacak yerlerin tespiti yapılırken afet tehlikelerinin dikkate alınması ve yapılan yapıların denetlenmesi sağlanmış; 1958 yılında 7116 sayılı Kanun ile İmar ve İskân Bakanlığı

kurulmuş, sivil savunma alanında teşkilat kurulmasını sağlayan 7126 sayılı “Sivil Müdafaa Kanunu” çıkarılmıştır. 1959’da uygulamaya konulan 7269 sayılı “Umumî Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun”, Türkiye’de afet yönetimi konusunda önemli sayılan bir kanundur (Şengün, 2012, s. 690). Bu Kanun çeşitli değişikliklere rağmen hala yürürlüktedir. Afet zararlarının en aza indirilmesi amacıyla o zamana kadar çıkarılan tüm kanunları kapsayıcı nitelikte hazırlanmıştır.

7269 sayılı Kanun sadece ulusal değil, uluslararası alanda da dönemin en kapsamlı afet kanunlarından birisi olmuştur. Bu Kanun’un en büyük yeniliği, Afet Fonu’nun oluşturulmasını zorunlu kılmış olmasıdır. Her ne kadar çıkarıldığı dönemde uluslararası alanda da en çağdaş kanunlardan birisi olsa da 1960 yılı ile 1967 yılı arasında meydana gelen afetler sonrasında adı geçen kanun yetersiz kalmış ve 1968 yılında bir değişikliğe uğramıştır. Bu değişikliklerle yardımların ve hizmetlerin afetlerden etkilenen vatandaşlara daha hızlı ve daha etkili ulaştırılması hedeflenmiş, fakat sorunlara merkeziyetçi bir bakış ile yaklaştığı için kendisinden beklenen etkiyi gösterememiştir. 1968 yılında çıkarılan “Afetlerin Genel Hayata Etkililiğine İlişkin Temel Kurallar Hakkında Yönetmelik” hangi afetleri genel hayata etkililiklerine göre kriterlere dayandırmıştır. Buna göre; köy ve bucaklarda konutların %10’u yıkılırsa, nüfusu 5.000’e kadar olan yerlerde en az 20, 5.000-10.000 arası yerlerde en az 25, nüfusu 10.000-30.000 arası yerlerde en az 30, nüfusu 30.000-50.000 olan yerlerde en az 40, nüfusu 50.000’den fazla olan yerlerde elliden fazla yapının yıkılması veya oturulamayacak duruma gelmesi afetin o yerin genel hayatına etki ettiği anlamına gelmektedir (Yavaş, 2004, s. 167).

1983 yılında Bayındırlık ve İskân Bakanlığı afetlerden sorumlu tek bakanlık olmuş, İmar ve İskân Bakanlığı’na bağlı olarak 1965 yılında kurulan Afet İşleri Genel Müdürlüğü de bu bakanlığa bağlanmıştır. 1992 yılında meydana gelen Erzincan Depremi’nde 653 kişi hayatını kaybetmiş, 8.000’den fazla bina kullanılamaz hale gelmiştir. Depremi ardından eski anlayışa geri dönmüş, afet bölgesine özel bir kanun çıkarılmıştır (Özmen ve Özden, 2013, s. 14). 1997 yılına gelindiğinde Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği yürürlüğe konulmuştur. Bununla birlikte meydana gelebilecek herhangi bir kriz durumunda çalışacak olan Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi’nin çalışma esasları belirlenmiştir (Akyel, 2005, s. 19).

1999 yılında yaşanan Marmara Depremlerinde ortaya çıkan ağır bilanço afet yönetimi sisteminin yeniden sorgulanmasını; yapıcı, akılcı ve uygulanabilir düzenlemelerin hayata geçirilmesi gerektiğini ortaya çıkarmıştır.

1.2.2.3. 2009 sonrası dönem

Tarihsel süreç içerisinde yapılan çalışmalar ilk anlarda afet sonrası iyileştirme faaliyetleri ile ilgiliyken belli bir zaman sonra afet sırasında yapılacaklara, son olarak ise afet öncesinde yapılması gereken iş ve işlemlere odaklanmıştır. 1999 yılında üç ay gibi kısa bir aralıkta meydana gelen iki büyük deprem kalıcı adımların atılmasına neden olsa da afet yönetimi ile ilgili olarak asıl dönüşüm 2009 yılında yaşanmıştır.

5902 sayılı Kanun ile 2009 yılında, daha önceden kurulmuş olan ve genel müdürlük seviyesinde faaliyet gösteren Bayındırlık Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü ve Başbakanlık Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kapatılmıştır. Bunların yerine yine Başbakanlığa bağlı olacak şekilde “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı” kurulmuş, 2018 tarihinde İçişleri Bakanlığı’na bağlanarak afet ile ilgili her konuda tek yetkili kurum olmuştur. Afet konusunda yapılacak tüm iş ve işlemler, afet öncesi hazırlıklar, afet esnasında ve de özellikle afet sonrasında koordineli bir şekilde yapılacak tüm çalışmaların hazırlıkları AFAD’ın koordinesine verilmiştir. Bunun dışında, afete duyarlı bir toplum elde etmek maksadıyla yapılacak eğitim faaliyetleri, afet zamanında çalışmalara katılmak isteyen kişilerin ve görev alacak kurumların afet eğitimleri de yine AFAD koordinesine verilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. AFET YÖNETİMİNDE KURUMSAL YAPILANMA VE JANDARMA

Meydana gelen afetler, ortaya çıkardıkları sonuçlar nedeniyle doğal olarak bir kriz ortamı yaratmaktadır. Bu ortamda alınan acele kararlar vasıtasıyla normalleşme çalışmaları başlamakta, sonrasında olabilecek afetler ile ilgili önleyici tedbirler düşünülmekte ve bazı adımlar atılmaktadır. Fakat kriz ortamında alelacele yapılan planlar, başka bir afet olduğunda işlerliğini yitirmekte, farklı ve yeni önlemler alınmasını gerektirmektedir. Bunun önüne geçebilmek için normal zamanlarda hazırlıklara başlanmalı, akılcı çözümler üretilmeli, konu etraflıca düşünülüp olası tüm senaryolar için hazırlıklar yapılmalıdır. Bunun için afet engellenemiyorsa, afetin yönetilmesi esas alınmalıdır. Bu yönetim anlayışının ise kurumsal bir zemine oturtulup devamlılığının sağlanması esas alınmalıdır. Bu bölümde afet yönetimi kapsamında Türkiye’de halihazırda uygulanan planların, hangi aşamalardan geçerek hazırlandığı, bugünlere nasıl gelindiği ve Jandarma’nın kuruluşundan bugüne kadar ne gibi aşamalardan geçtiği, hangi birimlerden oluştuğu, genel sorumluluğu, görevleri ve Jandarma’nın afetlerde ne gibi roller üstlendiği hakkında genel bilgiler verilecektir.

2.1. AFET YÖNETİMİNDE KURUMSAL YAPILANMA SÜRECİ

Osmanlı İmparatorluğu döneminden bugüne kadar olan süreçte, meydana gelen afetler ile bir şekilde mücadele edilmiş, alınan önlemler, büyük oranda afet sonrası normalleşme sürecini kapsayacak şekilde olmuştur. Cumhuriyet döneminde de belli bir süre bu alışkanlık 1939 Erzincan Depremi ve sonrasındaki büyük afetlerde olduğu gibi devam etmiş, ilerleyen dönemlerde ise teknolojik ve bilimsel veriler kullanılarak çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Afetler ile ilgili olarak çeşitli kurumsal yapılanmalar oluşturulmuş, 1999 yılında Marmara Bölgesi’nde meydana gelen depremler afet yönetimi konusuna bakış açısını değiştirmeye başlamış, 2009 yılında Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın hizmete başlamasıyla başka bir evreye geçilmiştir. Fakat 2009 yılına gelene kadar, son durumun ne gibi evrelerden geçtiğini incelemek konunun anlaşılması için yerinde olacaktır.

2.1.1. Afet İşleri Genel Müdürlüğü

Türkiye’de büyük hasarlara yol açan afetlerin zararlarını azaltma, önleme ve açtığı yaraları sarma çalışmaları, İmar ve İskân Bakanlığı’nın kuruluş yılı olan 1958 yılına kadar Bayındırlık Bakanlığı, Kızılay ve Türkiye Emlak Kredi Bankası’nca yürütülmüştür. 1959 yılında 7269 sayılı “Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun” ile birlikte afet konusu daha dikkatli ve özenli bir şekilde düşünölmeye

başlanmış, İmar ve İskân Bakanlığı'na bağlı olarak 1965 yılında ise Afet İşleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 1983 yılında İmar ve İskân Bakanlığı'nın Bayındırlık Bakanlığı ile birleştirilerek Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nın kurulması üzerine, Afet İşleri Genel Müdürlüğü bu bakanlığa bağlanmıştır. Müdürlüğün kuruluş amacı; afetlerin önlenmesi, zararlarının azaltılması ve bu yönde alınacak önlemlerle yapılacak yardımlara ilişkin çalışmalar olarak düzenlenmiştir. Müdürlüğün görevleri ise afetlerin hem önlenmesi hem de zararlarının azaltılabilmesi amacıyla alınması zorunlu olan önlemleri belirlemek, buna yardımcı olacak düzenlemeleri yapmak, ülke çapında yapılacak çalışmalara ön ayak olup koordine etmek, yapılan çalışmaları kontrol etmek olarak belirlenmiştir. Ayrıca afetin meydana getirebileceği zararlarının en aza indirilmesi için uluslararası alanda yapılacak işlerde projeler sunarak uygun olanların yürürlüğe geçirilmesini sağlamak, hangi alanların afet dolayısıyla imara yasaklanacağı tespit ederek bu alanları yasaklamak, uygun bölgelerde yapılacak binaların hangi özelliklerde olacağını belirlemek, afet sonrasında barınma ihtiyacının giderilmesi amacıyla gerekli tedbirleri belirlemek ve uygulamak müdürlüğün diğer görevleri arasında sayılabilir (Jeoloji Mühendisleri Odası, 2024).

2.1.2. Sivil Savunma Genel Müdürlüğü

Sivil Savunma Teşkilatı 28 Şubat 1958 tarihinde İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak 7126 sayılı Kanun'la kurulmuştur. Kuruluş amacı, olası bir düşman saldırısı ile herhangi bir afet zamanında can ve mal kaybını en aza indirmek, kritik tesislerin korunmasını sağlamak, sivil halk tarafından bu durumlarda devlet birimlerinin desteklenmesi için alınabilecek her türlü tedbir olarak tanımlanmaktadır. Adı geçen teşkilatın yapacağı işlerin takibini ve kontrolünü yapmak üzere, aynı bakanlığa bağlı olarak Sivil Savunma Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu müdürlüğün altında il ve ilçelerde sivil savunma müdürlükleri oluşturulmuşken, bazı illerde de arama ve kurtarma birlik müdürlükleri oluşturulmuştur. 2009 yılında AFAD'ın kurulmasıyla bu müdürlük ortadan kaldırılmıştır (Coşkun, 2024, s. 88).

2.1.3. Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü

1999 yılında yaşanan Marmara Depremleri afet yönetimi konusuna bakış açısında bir değişikliğe sebebiyet vermiştir. Afet sonrası ortaya çıkan maddi ve manevi kayıplarla dolu olan tablo sürecin tekrar sorgulanmasını sağlamıştır. Bu nedenle 1999 tarihinde 583 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile Başbakanlık Acil Durum Yönetimi Başkanlığı kurulmuş, devam eden süreçte genel müdürlük olarak yeniden düzenlenmiştir (Tunç, 2015, s. 151). Başbakanlık Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kurulduğunda, merkezde koordinasyon sağlamak amacıyla yapılandırılmıştır. Görevleri arasında; kamu kuruluşları arasında

koordinasyonu tesis etmek, acil durum yönetimi merkezlerinin kurulmasını sağlamak, bu merkezler için planlama yapmak, afet ile ilgili bilgi bankalarını kurmak yer almaktadır. Bahsedilen görevler eski uygulamalar ile benzer olduğundan zamanla iş ve işlemlerde sorunlar çıkmaya başlamıştır (Aktel, 2010, s. 4). Kuruluşunun üstünden 10 yıl geçtikten sonra, yeni yapılanmada Başbakanlık çatısı altındaki konumu sona ermiştir.

2.1.4. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, yukarıda bahsedilen aşamalardan sonra afet müdahale sisteminin en son ve en yeni kurumudur. AFAD'ın kurulmasıyla Türkiye'de yeni bir afet yönetimi modeli uygulamaya konulmuştur. Buna göre öncelik kriz yönetiminden risk yönetimine verilmiştir. Günümüzde "Bütünleşik Afet Yönetimi Sistemi" olarak yer edinmiş bu sistem, rutin ve eski anlayışın yerine sadece afet sonrasına değil, afet öncesine de önem vererek zararların azaltılmasını hedeflemekte, afet sonrasında yapılacak iş ve işlemlerde resmi veya sivil tüm kurumları koordine etmektedir (AFAD, 2024a).

Şekil 2: AFAD Teşkilat Şeması (AFAD, 2024h)

AFAD'ın Taşra Teşkilatı bölümünde; Özel Kalem Müdürlüğü, Hukuk Müşavirliği, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği, Rehberlik ve Denetim Başkanlığı, Dış İlişkiler Dairesi, İç Denetim Birimi ve Afet Araştırmaları Merkezi bulunmaktadır. Taşra teşkilatının görevleri genel olarak idari faaliyetler, birimler arası koordinasyon ve denetimden oluşmaktadır.

Deprem ve Risk Azaltma Genel Müdürlüğü'nün belli başlı görevleri; büyük oranda afet öncesini kapsayan risk yönetimi, zararların azaltılmasına yönelik planların hazırlanması, olası afetlere hazırlanmak şeklindedir. Afetlere Müdahale Genel Müdürlüğü'nün belli başlı görevleri; olası afet durumunda ilk etapta yapılması gereken tüm iş ve işlemleri yapmaktır. Kurumlar arası koordinasyonu sağlamak, uluslararası yardımları kabul etmek, kaynakları kullanarak afete müdahalede bulunmak gibi konular görevlerinden bazılarıdır. Yönetim Hizmetleri Genel

Müdürlüğü'nün belli başlı görevleri ise AFAD çalışanlarının idari ve mali hizmetlerini yürütmektir. Barınma ve Yapım İşleri Genel Müdürlüğü'nün belli başlı görevleri; afet sonrasında hayatın normale dönebilmesi için gerekli çalışmaları yapmaktır. Bunlar geçici barınmayı sağlayıp ilk etapta yemek, temizlik ve tedavi gibi genel ve gerekli ihtiyaçları giderdikten sonra afet öncesi normal hayata bir an önce dönebilmek adına tüm yapım işlerini bir an önce bitirmektir (AFAD, 2024i). Özetle afet sonrası normalleşme çalışmaları bu birimin görevidir.

AFAD'ın 81 il düzeyinde temsilcisi İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleridir. İl müdürlükleri afete yönelik hazırlanması gereken planları il düzeyinde hazırlayıp, olası afet durumlarında müdahale aşamalarını, afet öncesinde ise gerekli çalışmaları ve eğitimleri yapmakla görevlidir (Coşkun, 2024, s. 93).

AFAD'ın kurulmasıyla birlikte afetlere hazırlıklı olmak ve müdahale etmek amacıyla çeşitli uygulamalar değişik planlar adı altında toplanmış ve tasniflenmiştir. Bu planların tamamı afet öncesi dönemlerde hazırlanıp zaman zaman tatbikatlar ile pekiştirilen, kurumlar arası koordinasyonu sağlayan, sivil toplum örgütlerini ve vatandaşları da bu müdahale aşamalarına dahil eden, çok yönlü ve katılımlı planlardır.

2.1.4.1. Türkiye afet risk azaltma planı

Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) 2022 yılı ile 2030 yılı arasını kapsayan, afet öncesi yapılması gereken hazırlıklar kapsamında ve risk yönetimi içerisinde değerlendirebileceğimiz süreci içine alan ulusal bir plandır. Bu planla afet öncesinde olası afetin risklerini en aza indirmek amacıyla yapılması gereken çalışmaların, sivil veya resmi tüm kurum ve kuruluşlar ile herhangi bir örgüte bağlı olamayan vatandaşları da sistemin içine alacak şekilde yapılması hedeflenmiştir. Böylece afete topyekûn hazırlıklı olunması amaçlanmıştır (AFAD, 2024i).

2.1.4.2. İl afet risk azaltma planları

İl Afet Risk Azaltma Planları (İRAP) genel olarak TARAP'ın il düzeyinde hazırlanan biçimidir. Burada amaç, afet olmadan önce yapılması gerekenleri tasnifleyip ilgili kurum ve kuruluşlara sorumluluk vererek afete hazır olmaktır. (AFAD, 2024j). Bu plan sayesinde afet hazırlıkları, güçlü bir afet yönetimi sistemi için yerel düzeye indirgenmiş ve tüm kurum ve kuruluşlara sorumluluklar verilmiştir. Bu kapsamda 2021 yılında Türkiye'nin 81 ilinde bu planlar hazırlanarak uygulamaya konulmuştur.

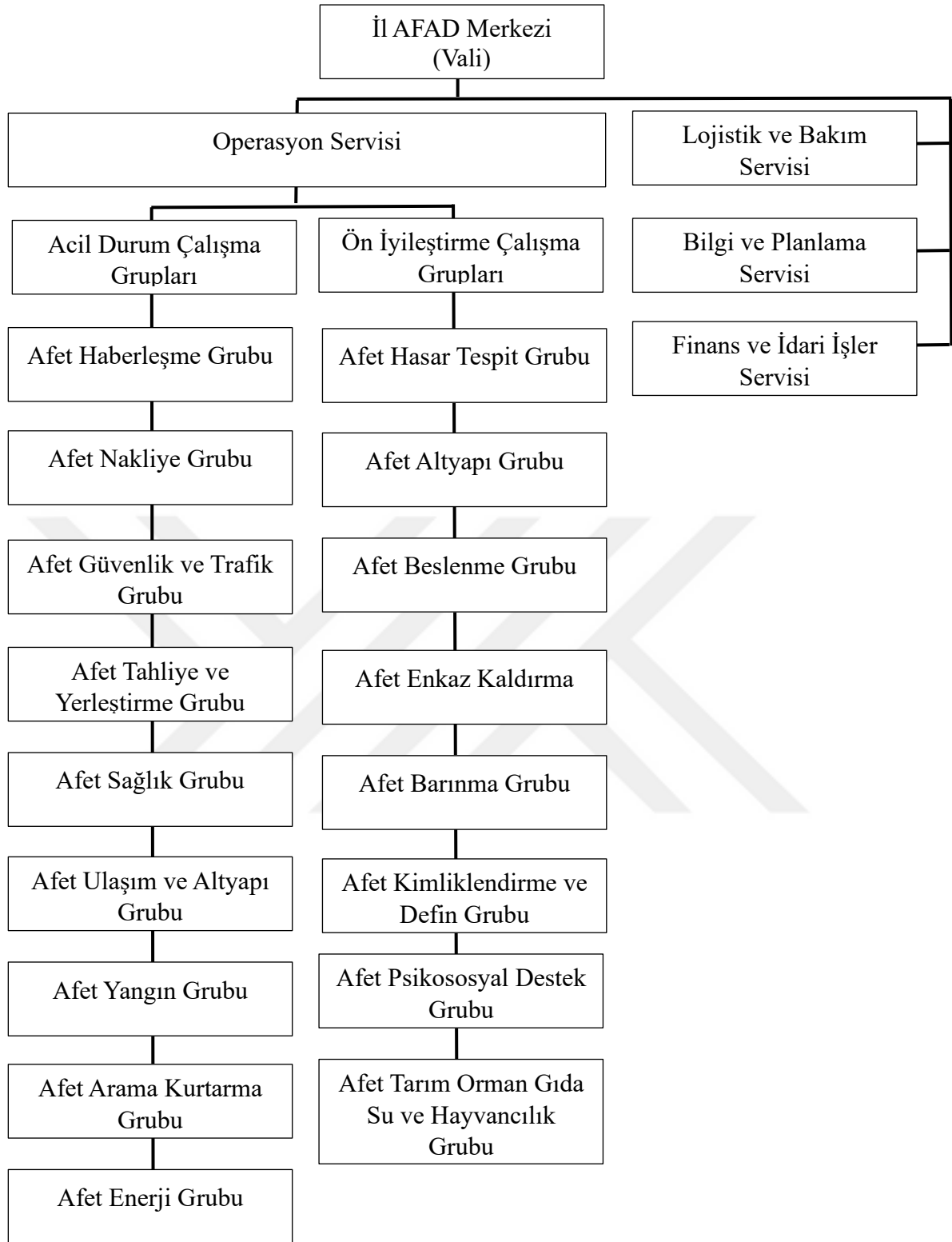
2.1.4.3. Türkiye afet sonrası iyileştirme planları

Afetin ardından yapılacak iyileştirme çalışmalarının ana hedefi hayatı bir an önce normal akışına sokmaktır. Bunun dışında yeniden yapılanma süreci, sonradan meydana gelebilecek afetlere karşı hazırlıklı olmayı ve afet risklerinin azaltılmasını da kapsamaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın (SBB) raporunda yer alan Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP), afet sonrasındaki sürecin etkin şekilde yönetilmesini planlamak üzere hazırlanmaktadır. Henüz taslak aşamasında olan TASİP'le afet sonrasına daha hazır olmak adına çeşitli planlamalar yapılmaktadır. Afet sonrası yapılacak çalışmalar kapsamında 10 sektör ve 39 temel görev alanı ile sorumlu kuruluşlar, amaçlar ve yapılacak işlerden oluşmaktadır (SBB, 2023, s. 24).

2.1.4.4. Türkiye afet müdahale planı

2009 yılında AFAD'ın kurulmasından sonra yeni afet yönetimi anlayışı gereğince 2014 yılında TAMP hazırlanmıştır. Bu plan genel ve kapsayıcı olmakla birlikte, temel amacı afet öncesi, afet sırası ve afet sonrasındaki müdahale planlamasının temel prensiplerini belirlemektir. Sürece katılacak bütün sivil veya resmî kurumları ya da kişileri kapsamaktadır. TAMP'ın temel hedefi ise müdahale çalışmalarına bir an önce başlayıp afet öncesi normal hayata dönmektir (AFAD, 2024k). Bu plan aynı İRAP gibi yerel düzeye indirgenmiş ve 81 ilde TAMP planları hazırlanmıştır.

Şekil 3: Yerel Düzey Afet Müdahale Organizasyon Şeması (AFAD, 2024i)

Yerel düzeyde yapılan TAMP planlarında Operasyon Servisinde 17 çalışma grubu vardır. Bu çalışma grubunda bulunan kurum ve kuruluşlardaki tüm personel kendi kurumuna denk gelen grupta çalışacak şekilde planlamaktadır. Afet yönetimi sistemi kapsamında gayet teferruatlı bir şekilde planlanan TAMP'ın afet zamanının tam ve doğru olarak uygulanabilmesi için afet öncesinde masa başı veya uygulamalı olarak tatbikatlar gerçekleştirilmektedir.

2.2. GENEL KOLLUK KUVVETİ OLARAK JANDARMA

Türkiye’de silahlı olarak görev yapan ve genel kolluk olarak tanımlanan üç kurum: Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) ve Sahil Güvenlik Komutanlığı (SGK)’dır. Var olan bu üç kurum, kendilerine ayrılmış olan sorumluluk sahasında yasalar çerçevesinde kendilerine verilen görevleri icra etmektedirler.

2.2.1. Jandarma’nın Tanımı

Jandarma’nın kuruluşunu tescilleyen, görev ve sorumlulukların yasal dayanağı olan Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu (1983) Jandarma’nın tanımını “Türkiye Cumhuriyeti Jandarması, emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan, diğer kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin verdiği görevleri yerine getiren, silahlı genel kolluk kuvvetidir.” şeklinde yapmaktadır.

2.2.2. Jandarma’nın Tarihçesi

1839 yılında kurulan ve kurulduğu günden bugüne kadar kendisine verilen görevleri yerine getiren Jandarma’nın kuruluş sürecini Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi olarak ayırmak yerinde olacaktır.

2.2.2.1. Osmanlı dönemi

Tarihsel süreç içinde Türklerin kurduğu devletler incelendiğinde, en erken dönemlerden itibaren devlet olmanın bir göstergesi olarak emniyet ve asayiş işlerini yürüten kurum ve yöneticilerin varlığına rastlanmaktadır. Tarihte Türklerin kurduğu ilk devlet olan Büyük Hun İmparatorluğu (MÖ 209) aynı zamanda Türk kolluk tarihinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Yalnız o dönemde kurulmuş devletlerin bürokratik kurumsallaşması basit yapılardan oluştuğundan dolayı bazı hizmetler tek elde veya kurumda toplanmıştı. Hunlar Dönemi’nde Chanyü/Şanyü olarak adlandırılan imparator, emniyet ve asayiş hizmetleriyle bizzat ilgilenen merciydi. İmparatorluğun esas unsurunu oluşturan herkesin aynı zamanda savaşçı olduğu göçebe topluluklarda, yerleşik hayatın gerektirdiği emniyet ve asayiş işlerinde ayrı bir bürokratik yapıya ihtiyaç duyulmuyordu. Toplumun düzeni yazılı olmayan kuralların bütünlüğü olan töre ile sağlanmaktaydı. Emniyet ve asayiş işleriyle ilgili kurumun ortaya çıkışı, VI. Yüzyılda Göktürk Devleti’nin kuruluşu ve bu devletin yerleşik topluluklar üzerinde hâkimiyetiyle başlamıştır. Uygurlar ise yerleşik hayata geçen ilk Türk topluluğudur. Her iki devlet döneminde emniyet ve asayiş işlerini yürüttüğü kabul edilen yeni kurum ve unvanlar ortaya çıkmıştır (Jandarma, 2024a).

Hükümdar, bu dönemde kağan, hakan unvanıyla anılmaktaydı. Ayrıca han, yabgu gibi idari unvan taşıyanlar kendi yönetim alanlarının emniyet ve asayişinden de sorumluydular. Türklerin birbirine yakın dönemlerde veya birbirlerinin devamı şeklinde kurduğu devletlerde idari unvan olarak birçok kavram ortaya çıkmıştır. Örneğin; Tarkan, İlteber, Erkin, İşbara, Tudun ve Buyruk bu kavramlardan bazılarıdır. Bu unvanları taşıyanlar aynı zamanda emniyet ve asayiş işleriyle de ilgilidiler. Göktürkler Dönemi'nde devlet merkezinde Börü adı verilen yönetici tabakayı koruyan bir muhafız teşkilatının bulunması, kurumsallaşma anlamında dikkat çeken bir örnektir. Bunlar soylulardan oluşan askerî bir güç türüdür. Bu dönemde, diğer devletlerin birçoğunda olduğu gibi emniyet ve asayiş işleri orduyla ilişkili güçlerden oluşmaktaydı. Hatta bu dönemin idari kurumları için asker-sivil ayrımı yapmak mümkün görünmemektedir (Jandarma, 2024a).

Kolluk görevlerinde kurumsallaşma ve bürokratik iş bölümlerindeki farklılaşma İlk Müslüman Türk Devletleri'nde belirginleşmiştir. Kolluk makamı ve unvanı olarak subaşı-subaşılik kavramının kullanılışına bu dönemde rastlanmaktadır. İlk kullanımı daha çok komutan anlamındadır. Karahanlılar Dönemi'nde "Yatgak ve Turgak" adı verilen muhafızların görevi sarayı korumaktı. Turgaklar gündüz vakitlerinde yatgaklar ise gece vakitlerinde nöbet tutarlardı. Karahanlılar Dönemi'nde kullanılan unvanlardan biri de candandır. Candar, Farsça silah tutan anlamına gelmektedir. Candarlar, gulamlar arasından seçilen askerler olup hakanın ve sarayın güvenliğinden sorumluydular. 9. yüzyılın sonları ve özellikle 10. Yüzyılda belirginleşen kolluk tarihiyle ilişkili şahne (şihne) unvanı ortaya çıkmıştır. Şahne, tıpkı subaşı gibi daha sonraki yüzyıllarda hiyerarşik statü olarak daha alt seviyelerdeki bir unvana dönüşmüştür. Emeviler ve Abbasiler Dönemi'nde ortaya çıkan şurta; Selçuklu, Eyyubi gibi devletlerde de emniyet ve asayiş işlerinden sorumlu yöneticiler için kullanılmıştır. Selçuklularda şahne, subaşı ve şurta unvanları ile bunlara bağlı teşkilat bulunmaktaydı (Jandarma, 2024a).

Osmanlı Devleti'nde, kazalarda "subaşılar", sancaklarda "sancak beyleri", eyaletlerde ise "beylerbeyi" asayiş hizmetlerini yürütmüşlerdir. Ayrıca, merkez İstanbul'un genel güvenliğinden doğrudan sadrazam sorumluydu. Sadrazamın kontrolünde Yeniçeri birlikleri farklı isimler altında şehrin güvenliğini sağlamaya çalışmışlardır. Klasik dönem devlet teşkilatı tamamen askerî mahiyette inşa edilmişti. Mülki, adli, mali ve askerî gibi sınıfların birbirinden belirgin biçimde ayrılmamıştı. Asayiş ve inzibattan sorumlu olanlar ise bazı devlet dairelerindeki görevliler ve bu işten sorumlu askerlerden oluşuyordu. Eyaletlerde kolluk işlerini yürüten birimler genel anlamda ordu mensubu olarak görev yapan serhad kulu, yerli kulu, tımarlı sipahi ve gönüllü adı verilen unsurlardı (Jandarma, 2024a).

Zamanın başkenti olan İstanbul'da ise güvenlik hizmetleri taşradan farklı bir sorumluluk paylaşımıyla yürütülmüştür. 1826'da Yeniçeri teşkilatının kaldırılmasından sonra Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye ordusuna bağlı birimler ve Redif Taburları asayiş hizmetlerini yürütmüştür (Jandarma, 2024a).

Üzerinde tarih bulunmayan ve arşiv kayıtlarında Tanzimat'ın ilanı öncesini gösteren Asâkir-i Mansûre Feriklerinden Namık Paşa'nın Meclis-i Vâlâ'ya sunduğu bir rapor, Osmanlı Devleti içerisinde jandarma tarzı bir kolluk kuvvetinin Tanzimat Fermanı öncesinde gündeme gelmiş olduğunu göstermektedir. Namık Paşa, Avrupa devletlerinin birçoğunda jandarma adlı bir askerî teşkilat kurulduğunu ve her ülkenin kendi jandarmasının farklı yönetmeliklere tabi olduğuna dikkat çekmiştir. Rapor, benzer bir teşkilatın Osmanlı Devleti'nde de kurulması yönünde yorum ve teklifler içermektedir. Namık Paşa, Osmanlı Devleti'nde jandarma teşkilatı kurulmasının gerekçesini, faydalarını, hangi bölgelerde ne şekilde kurulması gerektiğini ayrıntılı bir şekilde açıklamış, raporun sonunda ise bu teşkilatın adıyla ilgili birkaç teklif sunmuştur. Onun kanaati, Jandarma teşkilatının kurulmasının kabul edilse bile bunun Jandarma adıyla olmayacağı yönündeydi. Raporu takip eden arşiv belgelerine göre bir jandarma teşkilatı kurulmasıyla ilgili çalışmalara başlanmış; fakat çok kısa bir zaman içinde imkânlar elvermediği için durdurulması yönünde emir yayınlanmıştır. Buna rağmen Osmanlı arşivlerinde 1839 öncesinde rastlanmayan Zabtiye kavramı ve teşkilatlanmasına dönük belgelerin bu tarihten itibaren gittikçe arttığı anlaşılmaktadır. 14 Haziran 1869'da Asakir-i Zaptiye Nizamnamesi yayımlanmıştır. Bu nedenle 14 Haziran günü Türk Jandarma Teşkilatı'nın kuruluş günü olarak kabul edilmiştir (Jandarma, 2024a).

Jandarma için önemli olaylardan birisi II. Meşrutiyet'ten sonra meydana gelmiştir. 1909 yılında Jandarma Harbiye Nezareti'ne bağlanmış ve artık "Umum Jandarma Kumandanlığı" olarak anılmaya başlamıştır. Süre içerisinde çeşitli savaşlarda varlık göstermiş, 1918 yılında yapılan yeni bir düzenleme ile İl Jandarma Alay Komutanlıkları yeniden tesis edilmiş, Efrad-ı Cedide ve Karakol Kumandanları Mektebi bir çatı altında toplanarak Jandarma Alay Mektepleri kurulmuştur (Jandarma, 2024a).

2.2.2.2. Cumhuriyet dönemi

29 Ekim 1923'te ilan edilen Cumhuriyet ile birlikte jandarmada yeniden düzenleme çalışmalarına bir plan çerçevesinde başlanmıştır. Cumhuriyet'in ilan edilmesinden kısa süre sonra, Cumhuriyet rejimine karşı birtakım ayaklanmalar ortaya çıkmıştır. Genel anlamda 1924-1938 yılları arasında Jandarma teşkilatı, Seyyar Jandarma Müfrezeleri adı altında teşkilatlanarak isyan girişimlerinin bastırılmasında aktif rol almıştır. Böylece Cumhuriyet'in yılmaz savunuculuğunu üstlenmiştir (Jandarma, 2024a).

Jandarma teşkilatının hukuki statüsünü belirleyen 10 Haziran 1930 tarihli, 1706 sayılı Kanun yürürlüğe konulmuş ve Jandarma Cumhuriyet sonrasında hukuki statüsünü kazanmıştır (Jandarma, 2024a).

1930'lu yıllarda Jandarma eğitim tarihi açısından diğer bir önemli gelişme 1936 yılında Jandarma Subay Sınıf Okulu'nun kurulmasıdır. Jandarma Subay Sınıf Okulunun açılmasıyla beraber subay adaylarının eğitimi için hazırlanan müfredat programı, nitelikli bir jandarma subayının ihtiyaç duyacağı bilgi, beceri ve tutumları kapsayacak şekilde oluşturulmuştur (Jandarma, 2024a).

İlerleyen zamanlarda emniyet ve asayiş ile kendisine verilen görevleri yerine getirmeye devam eden Jandarma, 1974 yılında Kıbrıs Barış Harekâtı'na 976 personel ile katılmış olup bu harekât esnasında 13 şehit vermiştir (Jandarma, 2024a).

1982 yılında kıyı ve kara sularının emniyet ve asayiş yönünden Sahil Güvenlik Komutanlığı'na devredilmesinin ardından 1983 yılında, hâlâ yürürlükte olan 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu yürürlüğe girmiştir. Yakın tarihlerde başlayan terör eylemlerinin karşısında jandarma, etkin ve azimli bir şekilde terörle mücadelenin adeta bel kemiği olmuştur. 19 Temmuz 1987 tarihinde Diyarbakır'da teşkil edilen Jandarma Asayiş Komutanlığı, 29 Ekim 1998 tarihinden itibaren Van ilinde konuşlandırılmıştır. Jandarma Asayiş Komutanlığı 04 Aralık 2002 tarihinden sonra Jandarma Asayiş Kolordu Komutanlığı adıyla faaliyetlerini yürütmeye devam etmektedir. 1988 yılında 3497 sayılı Kanun ile kara sınırlarımızın korunması ve güvenliğinin sağlanması görevi Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na verilmiştir. Suriye, Irak ve İran sınırında birlikleri bulunan Jandarma Genel Komutanlığı, 21 Mart 2013 tarihinde son olarak Çukurca ve Şenoba Jandarma Sınır Tugay Komutanlıklarını Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na teslim ederek sınırların devir işlemini tamamlamıştır. 08 Nisan 2013 tarihinde Van, Hakkâri, Şırnak ve Siirt illeri dışındaki illerin tamamında, terörle mücadele harekâtının icra edilme sorumluluğu Jandarma Genel Komutanlığına devredilmiştir (Jandarma, 2024a).

2016 yılında Jandarma, bütün olarak İçişleri Bakanlığı'na bağlanmıştır. Halen 19'u asli (Fransa, İtalya, İspanya, Portekiz, Türkiye, Hollanda, Fas, Romanya, Ürdün, Tunus, Filistin, Ukrayna, Arjantin, Şili, Katar, Brezilya, Cibuti, Kuveyt ve Senegal) ve 1'i gözlemci (San Marino) olmak üzere toplam 20 üyesi bulunan Uluslararası Jandarmalar ve Askerî Statülü Kolluk Kuvvetleri Birliği'ne (FIEP) 1998 yılında üye olmuştur. Sadece Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkelerin katıldığı ve 7 tam üyesi (Fransa, İtalya, İspanya, Portekiz, Hollanda, Romanya ve Polonya), 1 ortak üyesi (Litvanya) bulunan Avrupa Jandarma Kuvveti'ne (AJK) 13 Mayıs 2010 tarihinde gözlemci üye olarak katılmıştır. Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, 6

Kasım 2019'da Uluslararası Kolluk Eğitim Ağı'na (RINEP) oy birliğiyle üye olmuştur; ayrıca 3 Aralık 2022'de RINEP dönem başkanlığını kazanmıştır (Jandarma, 2024a).

2.2.3. Jandarma'nın Görevleri

2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu ile bu kanunun uygulama yönetmeliği olan Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği, Jandarma'nın tüm faaliyetlerinin ana dayanağıdır. Tanımı, kuruluş amacı, görevleri, yetkileri, sorumlulukları, atama ve personel işlemleri bu kanunlara göre yürütülmektedir. Bunların dışında, konusuna göre uygulama kurallarını belirleyen birçok yönetmeliği de bulunmaktadır. Bu Yönetmeliğe göre Jandarma'nın sorumluluk alanında görevleri mülki, adli ve askeri görevler olmak üzere üç grupta toplanmaktadır.

2.2.3.1. Mülki görevler

Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Yönetmeliği (2017), Jandarma'nın mülki görevlerini açıkça belirtmiştir. Bu görevler suçun işlenmesinden önceki zamanı kapsayan ve mülki idare amirleri adına yürütülen görevlerdir. Asayişin temini, düzenin sağlanması, mevcut düzenin korunması ve suçun oluşmasını engellemek adına her türlü tedbirin alınması bu görevlerden bazılarıdır. Bunun dışında, ceza infaz kurumlarının sevk faaliyetleri ile dış korumalarının yapılması, sorumluluk bölgesinde bulunan yollarda trafik hizmetlerinin verilmesi diğer mülki görevlerdir. Bu görevlerin tamamının temel amacı kamu düzenini sağlamaktır. Toplumun huzur ve güvenliğini sağlayarak, hayatın olağan akışı içerisinde devam etmesine yönelik olarak yapılacak tüm çalışmalar mülki görevlerdir. Jandarma bunun yanında mevcut düzenin devam etmesi amacıyla gerekli görülen yerlerde koruma görevlerini de yerine getirmektedir. Bunların içerisinde kritik olarak değerlendirilen ve Türkiye'nin çeşitli noktalarında bulunan boru hattının, havaalanının ve önemli barajların korunması bulunmaktadır.

Jandarmanın mülki görevlerinin içerisinde trafik hizmetleri önemli bir yer tutmaktadır. 15 Ekim 2024 tarihinde Türkiye'de bulunan tüm otoyolların emniyet, asayiş ve trafik hizmetleri yönünden sorumluluğu Jandarma'ya verilmiştir. 3.726 km. Otoyol, 9.290 km. Devlet yolu, 28.925 km. İl yolu, 450.000 km. Mahalle ve köy yolu olmak üzere toplam 492.301 km. Karayolu Jandarma Trafik Timleri sorumluluğundadır. Türkiye genelindeki otoyolların %100'ü, devlet yollarının %30'u, il yollarının %85'i ve kırsal yolların %100'ü toplamda yaklaşık 500.000 kilometrelik yol ağı Trafik Jandarması sorumluluğundadır (Jandarma, 2024b).

Arama -kurtarma görevleri de jandarmanın mülki görevleri arasındadır. Bu görevler için Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde bulunan Jandarma Özel Asayiş Komutanlığı (JÖAK)

kuruluşundaki JAK Taburu, Türkiye'nin herhangi bir yerinde meydana gelebilecek afette profesyonel olarak arama kurtarma faaliyetini yapabilmektedir. JAK Tabur Komutanlığı'nın teşkilat yapısı içerisinde, Afet Arama Kurtarma Bölükleri ile Dağcılık, Sualtı ve Köpekli Arama Kurtarma Timlerinden oluşan bir Özel Arama Kurtarma Bölüğü bulunmaktadır. Afet Arama Kurtarma Bölükleri; deprem, çığ, sel ve su baskını, toprak kayması ve bina çökmesi gibi doğal ve insan kaynaklı afetlerde arama ve kurtarma faaliyetlerini icra etmekle görevlidir. Köpekli Arama Kurtarma Timleri, her türlü doğal ve insan kaynaklı afette canlı kazazedelerin yerlerinin tespit edilmesi ve kurtarılmasına yönelik faaliyetleri yürütmektedir. Dağcılık Timleri; dağ, kanyon, mağara, kuyu ve yüksek katlı binalar gibi doğal ve yapay ortamlarda kaybolan veya yaralanan kazazedelerin bulunması ve kurtarılması amacıyla arama kurtarma faaliyetlerini yerine getirmektedir. Sualtı Timleri ise su altında ve su üstünde gerçekleştirilen tüm yardım taleplerine yönelik arama kurtarma faaliyetlerine katılmakta, bunun yanı sıra suç delillerinin su ortamından çıkarılmasına ilişkin çalışmalarda görev almaktadır. Bu görevlerin etkin ve verimli bir şekilde yerine getirilebilmesini sağlamak amacıyla JAK Tabur Komutanlığı, ülke genelinde yıl boyunca, gerçek arazi ve hava koşulları altında sürekli eğitim faaliyetleri icra etmektedir (Jandarma, 2024c).

2.2.3.2. Adli görevler

Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Yönetmeliği (2017) Jandarma'nın adli görevlerine de yer vermiştir. Bu görevler suçun işlenmesinden sonraki zamanı kapsayan ve Cumhuriyet Savcıları adına yerine getirilen görevlerdir. Bu zaman diliminde yapılan işler literatürde adli kolluk adıyla yer bulmuştur.

2.2.3.3. Askeri görevler

Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Yönetmeliği'nde (2017) jandarmanın askeri görevlerine de yer verilmiştir. Olası bir savaş ve seferberlik halinde önceden seçilecek birimleri kuvvet komutanlıklarının emrine girebilir. Genel çerçevede Genelkurmay Başkanlığının isteği doğrultusunda İçişleri Bakanı, il özelindeyse garnizon komutanının talebi ve il valisinin onayıyla kendisine verilebilecek askeri görevleri de icra eder. 2016 yılında Jandarma'nın İçişleri Bakanlığı'na bağlanmasından sonra hiçbir şekilde askeri görevinin olmadığı algısı kamuoyunda oluşmuş olsa da yönetmelikte belirlenen hallerde Jandarma askeri vazifelerini yerine getirecek şekilde görevlendirilebilmektedir.

2.2.4. Jandarma'nın Sorumluluk Alanı

Jandarma'nın görev yapacağı alanlar Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Yönetmeliği'ne (2017) göre diğer iki silahlı genel kolluk kuvvetinin bulunmadığı, il veya ilçe

merkezleri dışında kalan alanlardır. Genel tabir bu şekilde olsa bile, yukarıda belirtilen yönetmeliğe göre, eğer uygun görülen bir alan olursa, bu alanın tamamı veya belirlenecek bir kısmı Jandarma sorumluluk bölgesi olarak ilan edilebilir. Dolayısıyla sorumluluk alanı uygun görülmesi halinde değiştirilebilen bir olgudur.

Sorumluluk sahaları açısından; Türkiye yüzölçümünün %93'ü, nüfusunun %21'i emniyet ve asayiş hizmetlerinin sağlanması açısından, Jandarma Genel Komutanlığının sorumluluğunda bulunmaktadır. 13 havaalanı, 1 baraj ve hidroelektrik santrali, 4 TRT verici istasyonu, Mersin Akkuyu Nükleer Güç Santrali, Zonguldak-Filyos Sakarya Gaz Sahası, İstanbul Topkapı Sarayı, Silopi Termik Santrali, Türk Havacılık ve Uzay Sanayi Anonim Şirketi (TUSAŞ), Gabar Petrol Arama, Üretim ve Depolama Sahası, 3 otoyol köprüsü ve 3.981 kilometrelik petrol ve doğalgaz boru hattının güvenliği Jandarma tarafından sağlanmaktadır (Jandarma, 2024ç).

2.2.5. Diğer Kolluk Kuvvetleri ile İlişkiler

Türkiye’de bulunan üç silahlı kolluk kuvvetinden biri olan Jandarma’nın diğer kolluk kuvvetleri ile olan ilişkisi Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Yönetmeliği’nin (2017) 65. maddesinde “Jandarma sorumluluk alanında herhangi bir suçla karşılaşan sahil güvenlik veya polis, olaya müdahale etmek ve jandarmaya da haber vermek, jandarmanın istemi üzerine gerekli yardımı yapmakla yükümlüdür. Bu gibi durumlarda, sahil güvenlik ve polis, jandarma gelinceye kadar olay yerinde soruşturma yapamaz, durumu olduğu gibi koruyarak delillerin kaybolmaması için gereken önlemleri alır. Sahil Güvenlik veya polis, olay yerinde el koydukları nesneleri gelen jandarmaya bir alındı belgesiyle teslim eder, jandarmanın makul bir sürede gelememesi durumunda Cumhuriyet savcısına haber verir ve talimatına göre hareket eder. Zorunlu durumlarda, jandarma da sahil güvenlik veya polis sorumluluk alanında birinci fıkradaki hükümlere uygun olarak hareket eder. Faillerin belirlenmesi ve yakalanması konularında, jandarma, sahil güvenlik ve polis kendi sorumluluk alanlarında birbirlerine gerekli yardımı yapmakla yükümlüdür. Sahil Güvenlik veya polisin sorumluluk alanında, jandarmanın emniyet ve asayişle ilgili yürüttüğü çalışma ve haber toplama faaliyetlerinde jandarma, sahil güvenlik ve polis birbirlerine gerekli yardımı yaparlar. Bu kapsamda, her biri yapacağı çalışmalardan ve edindiği bilgilerden ilgili kolluk kuvvetini bilgilendirir. Jandarma, sahil güvenlik ve polis kendi sorumluluk alanlarındaki suç ve diğer olaylardan ilgili olanları birbirlerine bildirirler. Jandarma, sahil güvenlik ve polisin birlikte çalışmalarına gerek duyulan durumlarda, operasyona katılan birimlerin komuta, sevk ve idaresinin hangi kolluk kuvvetine ait olduğu mülki amir tarafından belirlenir.” şeklinde belirtilmiştir. Hizmetin devamlılığının

esas alınmaya çalışıldığı bu maddeye göre suçlunun takibinin devamı sağlanmakta, ama kolluk kuvvetleri arasında kendi bölgelerine saygı gösterilmesi de beklenmektedir.

2.3. JANDARMA’NIN AFETLERDEKİ ROLÜ VE BAZI AFETLERDE YAPTIĞI GÖREVLER

Türkiye Cumhuriyeti Jandarması, kendi sorumluluk alanında kanun ve yönetmeliklerle kendisine verilen görevleri yerine getirirken, afet zamanlarında oldukça önemli olan arama kurtarma faaliyetlerini sorumluluk alanı gözetmeksizin görevlendirildiği her yerde ifa etmektedir. Bu görevler Jandarma’nın mülki görevleri arasındadır. JGK’nın teşkilat yapısı içerisinde, mülki görevleri arasında bulunan arama - kurtarma görevlerini yerine getirebilmek adına JÖAK bünyesinde JAK Tabur Komutanlığı kurulmuştur. Bu birlikler normal zamanlarda gerçeğe yakın senaryolu eğitimlerini yaparken, herhangi bir afet zamanında da süratle afet bölgesine ulaşarak gerekli arama kurtarma faaliyetleri yerine getirmektedir.

Afet zamanı yapılan arama kurtarma faaliyetleri yanında TAMP kapsamında JGK, Afet Tahliye ve Yerleştirme Grubunda İçişleri Bakanlığı’nı temsilen ana çözüm ortağı; Afet Ayni Bağış Depo Yönetimi ve Dağıtım Grubu, Afet Haberleşme Grubu, Afet Arama Kurtarma Gurubu, Afet Güvenlik ve Trafik Grubu, Afet Kimliklendirme ve Defin Grubu, Afet Psikososyal Destek Grubu, Afet Beslenme Grubu, Afet Barınma Grubu ve Afet Nakliye Grubunun destek çözüm ortağı olarak görevlendirilmiştir. Gerek teşkilat yapısı içerisinde kurulan özel birlikler gerekse TAMP kapsamında ana çözüm ortağı veya destek çözüm ortağı olarak aldığı görevler düşünüldüğünde, JGK’nın afet zamanlarında önemli görevler üstlendiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

2.3.1. Risk Yönetimi Sürecindeki Rolü

Risk kavramı, herhangi bir olaydan dolayı meydana gelebilecek zarara uğrama tehlikesidir. Güvenlik zafiyeti yaratabilecek risklerin ayrıntılı bir şekilde belirlenmesi ise risk analizi aşamasını ifade etmektedir. Risk analizi vasıtasıyla elde edilen bilgilerin işlenerek, alınabilecek önlemleri belirleme ve riski ortadan kaldırma veya etkilerini azaltma çabaları ise risk yönetimini ifade etmektedir. Risk yönetimin yapılaş amacı, bunu yapan herhangi bir kurumun güvenlik ihtiyacıdır.

Afet yönetiminde risk; meydana gelebilecek tehlikenin o bölgede bulunan canlı veya cansız her şey üzerindeki olumsuz etkisi olarak tanımlanabilir (Kadıoğlu, 2011, s. 5). Dolayısıyla risk kavramı afetten önceki süreç ile ilgilidir. Afet risk yönetimi ise risklerin afete dönüşmeden engellenmesi, engellenememeleri durumunda etkilerinin azaltılmasına yönelik tedbirlerin alınmasıdır. Dolayısıyla afet risk yönetimi deprem özelinde düşünüldüğünde, afete

hazırlık çalışmalarını, eğitimlerini, mevcut yapıların dayanıklı hale getirilmesini, yeni yerleşim yerleri belirlenirken zemin etütlerinin uygun bir şekilde yapılması gibi konuları içermektedir (Kahraman, 2022, s. 24).

Uygulanacak afet risk yönetiminin, afetin engellenemese bile uygulanabilmesi durumunda oldukça faydası olacaktır. Her şeyden önce, iyi bir şekilde çalışılmış, planlanmış ve işleyen bir afet risk yönetimi herhangi bir zararı en alt düzeyde tutacak, afet sonrası normalleşme çalışmalarına hız kazandıracak ve hayatın normal akışına geçişini kolaylaştıracaktır. Bunun dışında, bu çalışmayı yapan kurum veya kuruluşun afet konusunda ne seviyede olduğunu, nelere dikkat etmesi ve nasıl hazırlanması gerektiğini, en fazla faydayı nasıl sağlayacağını da ortaya çıkaracaktır.

Jandarma Genel Komutanlığı, öncelikle meydana gelen her afetten sonra personelinin faaliyetleri nasıl icra ettiğini, eksikliklerin neler olduğunu, daha iyiye nasıl ulaşılabilceğini ortaya çıkarmak için faaliyet sonu incelemeleri icra etmektedir. Burada çıkan sonuçlara göre bağlı bulunan birimlere çeşitli görevler verilmekte, bu görevlerin de belirli bir süre içerisinde tamamlanması istenmektedir.

Jandarma Genel Komutanlığı TAMP kapsamında “Tahliye Yerleştirme ve Hizmet Grubu” içerisinde ana çözüm ortağıdır. Bu konu ile ilgili, afet öncesinde, muhtemel tahliye alanları yerel yönetimler ve kurumlarla koordineli olarak belirlenmekte, afet sonrasında ise belirlenen bu yerlerde gerekli çalışmalara öncülük edilmektedir. Bu çalışmalar arasında; tahliye için yapılacak hazırlık ve planlama çalışmaları, tahliye yollarının ve kullanılacak araçların belirlenmesi, toplanma alanlarının belirlenerek uygunluğunun kontrol edilmesi, tahliyesi sağlanacak kişilerin geçici olarak barınabileceği kamu veya özel sektör misafirhanelerinin kapasitelerinin belirlenmesi gibi çalışmalar bulunmaktadır.

Jandarma kendisine verilen bu görevlerin yanında bünyesinde çalışan personelin afet konusunda yüz yüze veya uzaktan eğitim almasını sağlamakta, icra edilen eğitimler ve tatbikatlar sayesinde personelinin bilgi ve becerileri güncel tutulmaktadır. JÖAK bünyesinde kurulu bulunan JAK timleri afet öncesinde gerekli teçhizatları ile birlikte tatbikatlar icra etmekte, diğer personeli eğitime noktasında ise eğitici personel konumunda bulunmaktadır. Dolayısıyla tüm bu hazırlıklar afet öncesinde icra edildiği için Jandarma’nın afet risk yönetiminde önemli bir rolü olduğu ortaya çıkmaktadır.

2.3.2. Kriz Yönetimi Sürecindeki Rolü

Kriz kavramı buhran veya bunalım anlamına gelmektedir. Meydana gelen olayın kötü sonuçlarının etkisi de denilebilir. Kriz yönetimi ise ortaya çıkan olumsuz sonuçlarla baş

edebilecek bilgi ve birikime sahip olarak onunla mücadele etmektir. Dolayısıyla afet kriz yönetimi afetin meydana gelmesi ile başlamakta, afetin etkilerinin ortadan kalkması ve büyük ölçüde normal yaşama dönülmesi ile bitmektedir. Afet yönetimi döngüsünde olduğu gibi risk yönetimi ile kriz yönetimi birbiriyle bağlantılıdır. Doğru bir şekilde yapılan risk yönetimi, elmanın diğer yarısı olan kriz yönetimi zamanında hızlı adımlar atılmasını sağlayacaktır. Çünkü kriz yönetimi zamanında, risk yönetiminde olduğu gibi çokça vakit bulunmamaktadır. Kriz yönetimi süreci hızlı ve doğru kararın alınmasını, kontrolün tamamen yönetimin başındaki kurumda olmasını gerektiren bir süreçtir. Bunun sağlanabilmesi için kriz zamanında uygulanacak hareket tarzlarının önceden belirlenmiş olması, her bir afet için ayrı ayrı müdahale planlarının bulunması, sadece kurtarma ve ilk yardım değil, aynı zamanda tahliye, sağlık, barınma gibi konuların çözümüne yönelik programların da yapılmış olması gerekir.

Jandarma Genel Komutanlığı kriz yönetimi sürecinde, başta TAMP olmak üzere verilecek tüm görevleri icra edebilecek şekilde afet bölgesine intikal edip faaliyetlerine başlamaktadır. Afet sonrasında icra edilecek görev yelpazesi ise oldukça geniştir.

TAMP içerisinde bulunan Afet Tahliye ve Yerleştirme Grubu, afetten etkilenebilecek vatandaşların güvenli yaşam alanlarına tahliyesini planlamaktan sorumludur. Bu konuda ana çözüm ortağı olan kurum afet sonrasında bölgeden yapılacak olan tahliyenin planlanmasından ve uygulanmasından sorumludur. Bu grubun sorumluluğu ise 2019 senesinde Jandarma Genel Komutanlığı'na verilmiştir. Burada sadece tahliyenin planlaması ve icrası görevleri değil, afet öncesi ikaz işlemleri, vatandaşların yanında taşınabilir eşya, hayvan veya kıymetli evrakların tahliyesi, tahliyenin önceliklendirilmesi, tahliye yollarının belirlenmesi ve açık tutulması, acil durum toplanma alanlarının belirlenmesi gibi görevler mevcuttur. Görevin veriliş zamanı sebebiyle jandarma bu görevini ilk olarak 2020 yılında Elazığ'da meydana gelen depremde icra etmiştir. Bu depremde evleri hasarlı olduğu için tahliye edilen vatandaşların eşyaları da jandarma tarafından taşınmıştır (Namlı ve Bodruk, 2020).

Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde bulunan JAK timleri afetin hemen ardından derhal hazırlanıp, kara veya hava yoluyla afet bölgesine ulaşmakta, arama kurtarma çalışmalarına başlamaktadır. Bu kurtarma çalışmalarının yapılabilmesi amacıyla enkazın güvenliğinin alınması, gerekli noktalara şerit çekilmesi, diğer vatandaşların herhangi bir şekilde yaralanmaması amacıyla enkaz alanından uzaklaştırılması işlemleri yine bu ekipler tarafından yapılmaktadır. Sayılan bu faaliyetler icra edilip gerekli güvenlik tedbirleri alındıktan sonra arama - kurtarma faaliyetleri başlamaktadır. Arama kurtarma faaliyetleri devam ederken, buradan çıkarılan hayatını kaybetmiş vatandaşların kimliklendirilmesi ve defin işlemlerinde de birtakım faaliyetler icra edilmektedir. Vefat edenlerin kimliklerini tespit etmek ve gerekirse

DNA, foto film, parmak izi gibi yöntemleri kullanmak, vefat eden vatandaşlara ait ölüm raporlarının düzenlenmesi ve ilgili kurumlara teslimi, cenazelerin nakliyesi için cenaze nakil aracı, kefen, tabut vb. ihtiyaçların tedariki görevlerini de yerine getirmektedir.

Enkaz alanlarında faaliyetler bunlarla sınırlı kalmayıp meydana gelen kriz ortamında yağma ve hırsızlık başta olmak üzere diğer olayları da engellemek ve genel güvenliği sağlamak amacıyla önleyici faaliyetler olarak adlandırılan normal düzeni sağlama faaliyetleri de aralıksız bir şekilde görevli Jandarma personeline yerine getirilmektedir.

Bir şekilde afetten kurtulan ve hayatta olan afetzedelerin geçici olarak barınacakları çadırların kurulumu, bu alanlara sevkleri ve buralarda gerekli emniyet tedbirlerinin alınması faaliyetlerini de yürütmektedir. Ayrıca afet bölgesinden başka yerlere gitmek isteyen vatandaşların ilgili yerlere ulaşımını sağlamak, gelen yardımların zamanında afet bölgesine girişini tesis etmek amacıyla trafik hizmetleri ile ilgili görevlerini de afet bölgesinde yapmaktadır.

Jandarma, afetzedelerin ve afet bölgesinde bulunan normalleşme çalışmalarını icra eden personelin beslenmesi ile ilgili çalışmalarda da görev almaktadır. Bunun için bu çalışmaları koordine etme, beslenme tesisleri kurma, yiyecek, içecek, su gibi malzemeleri temin edip bunları ihtiyaç sahiplerine ulaştırma, envanterde bulunan mobil mutfak vasıtasıyla bu hizmetleri yerine getirme; jandarmanın bu alanda icra ettiği diğer faaliyetlerdir.

Bölgeye gelen yardım kolilerinin teslim alınması, koli içerisindeki malzemelerin cinsiyet ve yaş gibi kategorilere ayrılarak düzenlenmesi, bu malzemelerin dağıtılması, afetten bir şekilde etkilenen fakat günlük hayatına devam edebilen vatandaşlara temel yaşam malzemeleri ile ihtiyaç duydukları diğer malzemelerin teslim edilmesi, normalleşmeye giden bu sürecin içinde afetten kurtulan her vatandaşın yanında onlara psikolojik destek sağlanması, çocuklar için ayrı faaliyetler planlanıp icra edilmesi, sokak hayvanlarının bakımı gibi konular da afet zamanlarında Jandarma'nın icra ettiği diğer etkinliklerdir.

2.3.3. Elazığ Depremi'nde Jandarma

24 Ocak 2020 tarihinde yerel saat ile 20.55'te Elazığ ili Sivrice ilçesinde 6,8 Mw deprem meydana gelmiştir. 20 saniye kadar süren deprem, 42 il merkezi olmak üzere toplam 26.184 yerleşim alanında hissedilmiştir (AFAD, 2025a). Meydana gelen depremde 41 kişi vefat etmiş, 1.466 kişi yaralanmış; Elazığ'da 50 bina yıkılmış, 308 bina ağır hasar almış; Malatya'da 155 bina yıkılmış, 1.278 bina ağır hasar almış; Diyarbakır'da 8 bina yıkılmış, 16 bina ağır hasar almıştır (AFAD, 2025b).

Jandarma Genel Komutanlığı'nca depremin hemen ardından müdahale çalışmaları başlamıştır. Öncelikle bölgeye İHA görevlendirilmiş ve depremin yarattığı hasar hakkında bilgi sahibi olunmuştur. Bunun ardından arama kurtarma çalışmaları icra etmek amacıyla ilgili birlikler süratle bölgeye gönderilmiştir. Bu kapsamda Tunceli, Bingöl ve Diyarbakır illerinden toplam 742 jandarma personeli, 7 helikopter, JÖAK bünyesindeki JAK Taburu 58 personel ve 5 arama kurtarma köpeği ile deprem bölgesine ilk ulaşan personel ve araçlar olarak arama kurtarma faaliyetlerine başlamışlardır. İlk 2 günde Jandarma personeline 26'si sağ, 21'i vefat etmiş olarak toplamda 47 kişi enkaz altından çıkarılmıştır. Arama kurtarma faaliyetleri aralıksız olarak devam ederken takviye birlik görevlendirmeleri de ihtiyaçlar doğrultusundan devam etmiştir. Takviye olarak gelen birlikler arama kurtarma faaliyetlerinin yanı sıra enkaz altında kalan 60 adet hayvanı sağ olarak çıkarıp sahiplerine teslim etmiş, yiyecek dağıtımını, giyecek tertibi ve çadır kurulumu gibi faaliyetlerde rol almıştır. Deprem sonrasında ortaya çıkacak taşıma ihtiyacının giderilmesi maksadıyla ilk etapta 46 kamyon bölgede görevlendirilmiştir. Bu araçlar yol durumunun müsait olması göz önüne alınarak hem birlik intikallerinde hem de vatandaşların tahliye edilmesinde kullanılmıştır. Jandarma personeli tarafından 35.000 afetzedeye yaşam malzemesi dağıtılmıştır. Ulaşımı zor olan ve merkez bölgelere nazaran ücra yerlerde bulunan köylere çadır, battaniye, yaşam malzemesi gibi temel ihtiyaçlar yine personel tarafından ulaştırılmıştır. Jandarma personeli tarafından şehir merkezinde kurulan 3.871 çadırdaki 13.889 vatandaşın barınma sorunu çözüme kavuşturulmuştur. Şehir merkezi dışında ise 7.273 çadır kurularak vatandaşların barınmasına olanak sağlanmıştır. Sadece kurulum değil aynı zamanda ihtiyaç sahiplerine çadır dağıtımında da görev alan Jandarma personeli 23.986 çadır dağıtmıştır. Malatya ilinde icra edilen faaliyetlere destek olmak maksadıyla 200 güvenlik korucusu görevlendirilmiştir. Diyarbakır ilinde ise 89'u Jandarma personeli 65'i güvenlik korucusu olmak üzere toplam 154 personel görevlendirilmiş toplam 150 çadır kurulmuştur. Deprem bölgesinde hayvancılıkla uğraşan vatandaş sayısı göz önüne alındığında, depremden etkilenen hayvanların tespitinin yapılması zorunlu olmuştur. Yapılan tespit çalışmalarında 1.084 ahırın yıkıldığı, 218 hayvanın telef olduğu, 166 hayvanın yaralandığı tespit edilmiş ve Jandarma personeli marifetiyle 595 adet hayvan çadırı kurulmuştur. Depremden etkilenen bölgelerdeki kadın ve çocuklara sosyal ve psikolojik destek sağlamak maksadıyla okullarda görevli rehber öğretmenlerle koordineli olarak faaliyetler icra edilmiştir. Elazığ ilinde konuşlu bulunan Kovancılar Jandarma Özel Harekat (JÖH) Tabur Komutanlığı'nın rumuzu Serdarlar'dır. Bu tabur depremin hemen ardından Çevrimtaş Köyü'ne ulaşmış ve başta arama kurtarma olmak üzere, çadır kurulumu, erzak dağıtımını, hayvanların kurtarılması ve bakımı gibi birçok faaliyette bulunmuştur. Bunun üzerine köy sakinleri köylerinin isminin Serdarlar olarak değiştirilmesi amacıyla müracaatta bulunmuştur (Doğan, 2022, s. 79-91).

2.3.4. 2021 Yılı Orman Yangınlarında Jandarma

28 Temmuz 2021 tarihinde Antalya Manavgat'ta ilk orman yangını başlamış, 12 Ağustos 2021 tarihinde Muğla Köyceğiz'de kontrol altına alınan son yangına kadar 16 günlük süreçte Adana, Antalya, Muğla, Mersin ve Osmaniye başta olmak üzere 71 farklı noktada yangın meydana gelmiştir. OGM'nin (2024c) verilerine göre 2021 yılında 139.503 ha orman yanarak kül olmuştur. Bu rakam son 16 yılda yanan orman alanına eşittir. Yanan alan, 2021 yılı içerisinde orman yangınlarını yaşayan tüm Avrupa ülkeleri arasında büyüklük bakımından birinci sıradadır.

Yangınların başlamasından sonra kamu kurumları tarafından süratle müdahale çalışmaları başlamış, her türlü imkân ve kabiliyet kullanılarak yangınlar söndürülmeye çalışılmıştır. 30 Temmuz 2021 günü saat 15:00 itibariyle bilanço fazlasıyla üzücüdür. Meydana gelen yangınlara 2.813 personel, 3 uçak, 1 insansız hava aracı (İHA), 37 helikopter, 506 arazöz, 2 toplumsal olaylara müdahale aracı (TOMA), 9 tır, 51 arazi aracı, 69 iş makinası, 110 su ikmal aracı ve itfaiye ile müdahale edilmiş, 3 kişi hayatını kaybetmiş, 1'i ağır olmak üzere 354 kişi yaralanmıştır. Yangınlar sonucunda 20 büyükbaş, 3.000 küçükbaş, 22 muz serası, 15 sebze serası, 360 arı kovani ve 15.000 dekar tarım alanı zarar görmüştür. Yaklaşık 11.000 kişi güvenli alanlara tahliye edilmiştir. (AFAD, 2025c).

Jandarma Genel Komutanlığı 2021 yılında Türkiye'de meydana gelen yangın afetlerinde diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla koordineli çalışarak en kısa zamanda seferber olmuş ve ilk günden itibaren söndürme çalışmalarına katılmıştır. Bu kapsamda Antalya'da meydana gelen yangınlarda 1.000 personel, 121 araç, 4 helikopter; Muğla'da meydana gelen yangınlarda 1.250 personel, 177 araç, 2 helikopter; Isparta'da meydana gelen yangınlarda 250 personel, 26 araç; Denizli'de meydana gelen yangınlarda 130 personel, 15 araç; Tunceli'de meydana gelen yangınlara ise 320 personel, 11 araç, 2 helikopter ve 6 drone olmak üzere toplamda 2.950 personel, 350 araç, 8 helikopter, 6 drone ile söndürme çalışmalarına destek vermiştir. Ayrıca Jandarma tarihinde ilk kez, bünyesindeki Skorsky S-70 helikoptere su sepeti (bambi) takılarak Milas'taki yangın söndürme filosuna dahil edilmiştir. Gözlem ve keşif maksadıyla; Malatya, Gaziantep ve Aydın'dan 24 saat esasına göre dönüşümlü kalkan İHA'lar Antalya ve Muğla'da meydana gelen yangınlarda görev almıştır. Yangın söndürme çalışmalarında havadan destek kapsamında Jandarma İnsansız Hava Aracı (JİHA) ve Jandarma İnsanlı Keşif Uçakları da (JİKU) kullanılmıştır. Bunun yanında afetzedelerin yangın bölgelerinden tahliyesini de sağlamış tahliyesi gerçekleştirilen bölgelerde gıda, ilaç ve tıbbi malzeme dağıtımı gibi pek çok alanda faaliyetlerini sürdürmüştür (Jandarma, 2021a).

Skorsky S-70 helikoptere su sepeti (bambi) takılması hususu ilerleyen zamanlarda Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesindeki 2 helikopter için tekrar edilmiş (Yıldız, 2021) böylece Jandarma tarafından orman yangınları ile mücadelede, yangına müdahale etme imkân ve kabiliyetlerine yeni bir görüş kazandırılmıştır.

2021 yılında Türkiye genelinde 54 ilde 317 orman yangını çıkmış ve bu orman yangınlarında 118.000 ha orman yanmış, 8 kişi hayatını kaybetmiş, 1.520 kişi yaralanmıştır. JGK bu yangınlarda yukarıda bahsedilen sayılar da dahil olmak üzere genel toplamda 9.672 personel, 8 helikopter, 3 İHA, 44 su tankeri, 42 TOMA, 5 yakıt tankeri, 4 iş makinesi ve 1.526 farklı araçla görev almıştır (Jandarma, 2021b).

Jandarma envanterinde bulunan TOMA'ların basınçlı su çıkışına itfaiye hortum vanası takılarak, söz konusu araçlara ilave yetenek kazandırılmış ve su araçlardan 42 tanesi orman yangınları ile mücadele kapsamında ilgili yerlere görevlendirilmiştir. Yangına müdahale ve söndürme faaliyetlerinin yanında, bölgedeki afetzedelerin güvenli alanlara tahliyesi gerçekleştirilmiştir. Söz konusu tahliye faaliyetlerinde, karayolu ile 15.360, denizyolu vasıtasıyla da 14.154 olmak üzere toplam 29.514 afetzede yangın bölgesinden tahliye edilmiştir. Bu tahliye faaliyetleri esnasında Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'ndan 1 Çıkarma Gemisi, Sahil Güvenlik Komutanlığı'ndan 24 deniz aracı, Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü'nden 3 hızlı tahliye botu görev yapmıştır. Bodrum, Milas, Marmaris ilçelerinden toplam 8.472 afetzede söz konusu deniz araçları ile tahliye edilmiştir (Jandarma, 2021b).

Envanterde bulunan helikopterlerden bazılarına 8 adet kurtarma vinci, 8 set sıhhi tahliye maksatlı modüler sedye, 12 adet su kovası, tüm helikopterlere harici yük kancası eklenmiş ve faaliyetlerde kullanılmıştır. Özellikle envanterde bulunan helikopterlere su kovasının dahil edilmesi ilk kez planlanan ve uygulamaya geçirilen, oldukça yararlı olan bir faaliyet olmuştur. JAK Tabur Komutanlığına bağlı birlikler 32 personel ile söndürme faaliyetlerinde görev almıştır. Bunun yanında tahliyesine karar verilen meskûn mahallerde ikamet eden afetzedelerin malzemelerinin ve hayvanlarının tahliyelerinde Ulaştırma Hizmet Grubu ile koordineli hareket edilmiş, kara ulaşımının kısıtlı olduğu bölgelerde Sahil Güvenlik Komutanlığı ile koordineli tahliyeler deniz yolu ile gerçekleştirilmiştir. Yangınların neden olduğu psikolojik yıkıntıyı ortadan kaldırmak maksadıyla gerekli desteği sağlamak için JGK bünyesinde görevli kadın personel görevlendirilmiştir. Tahliye edilen köylerde meydana gelebilecek gasp, yağma, dolandırıcılık ve hırsızlık olaylarına müdahale etmek maksadıyla 24 saat esasına göre devriye personeli görevlendirilmiştir. Yangından etkilenen yerleşim yerlerindeki kişilere verilen su ve yemek dağıtımına insani yardım destek verilmiş, yangından etkilenen ve yiyecek bulamayan yaban hayvanları için araziye yem ve su bırakılmıştır. Envanterde bulunan hava keşif sistemleri,

2021 yılı yaz döneminde çıkan orman yangınlarında; yangın yerleri ve yayılma istikametlerinin tespiti ile yangın söndürme ve arama/kurtarma çalışmalarının yönlendirilmesinde 2.721 sorti ve 741 saatlik görev icra etmiş, 5.442 ton su atımı gerçekleştirilmiştir (Jandarma, 2021b).

2.3.5. Bartın, Sinop ve Kastamonu Sel Felaketinde Jandarma

11 Ağustos 2021 tarihinde Karadeniz Bölgesi'nde bulunan Bartın, Sinop ve Kastamonu illerinde sel felaketi meydana gelmiştir (Acar, 2021, 11 Ağustos). Her ne kadar bu afetten en çok etkilenen yer Kastamonu ilinin Bozkurt ilçesi olsa da diğer şehirlerde de can ve mal kayıpları meydana gelmiştir. Sel afetinin başlıca sebebi aşırı yağışlar olsa da uygun olmayan yerlere yerleşim yeri ve konut yapılması gibi bilindik sorunlar sebebiyle afetin bilançosu artmıştır. Bu afet neticesinde 82 kişi hayatını kaybetmiş, 364 kişi ise yaralanmıştır.

Diğer afetlerde olduğu gibi Jandarma Genel Komutanlığı, bu afet sonrasında da derhal teyakkuza geçerek arama kurtarma ve normalleşme çalışmalarına katılmıştır. Sel felaketinin haber alınmasına müteakip JÖAK bünyesinde bulunan 39 JAK, 11 SAK, 5 dağ arama kurtarma personeli, 2 arama köpek unsuru ve 1 kadavra köpeği unsuru olmak üzere toplam 58 personel ve 3 köpek unsuru Bozkurt ilçesine görevlendirilmiştir. Arama kurtarma timleri tarafından yaya olarak ulaşamayacak afetzedelere su üstü botuyla ulaşılmış ve bulundukları yerden kurtarılmışlardır. Bu faaliyetler sonucunda karadan 180, su üstü botu ile 200, helikopter ile 39, toplamda 419 kişi kurtarılmıştır. Bu esnada, kurtarılmayı bekleyen vatandaşlara karadan ve havadan yardım malzemeleri ulaştırılmıştır. 14 Ağustos 2021 günü dere yatağında sonda lama yöntemiyle yapılan arama kurtarma faaliyeti sonucunda olay yerinden yaklaşık 125 m uzaklıkta bir kayıp vatandaşın cansız bedenine ulaşılmıştır. Havacılık Başkanlığı tarafından 7 genel maksat helikopteri, 2 adet havadan keşif uçağı ile faaliyetlere destek verilmiş, afetzedelere erzak, su, akaryakıt ve ilaç sevkiyatı yapılmıştır. Kastamonu ilinde 1.480, Sinop ilinde 603, Bartın ilinde 359 afetzedenin çeşitli yollarla tahliyesi sağlanmıştır. Envanterde bulunan kamyonlar ile başta resmi binalar olmak üzere zarar gören yerleşim yerlerinden güvenli bölgelere malzeme, evrak veya eşyaların tahliyesi yapılmıştır. 129.350 kişiye yemek dağıtım faaliyeti gerçekleştirilmiştir. Kastamonu ilinde Jandarma personeline 419 kişi kurtarılacak sağlık ekiplerine, 9 kişinin ise cansız bedeni ailelerine teslim edilmiştir. Karayolu ile ulaşımın sağlanamadığı 562 yerleşim yerine acil ihtiyaç duyulan malzemeler, helikopterler vasıtasıyla ulaştırılmış, barınma ihtiyaçlarını gidermek amacıyla 660 çadır ile 56 yaşam konteynırı kurulmuştur. Bozkurt şehitliği ve Abana sahil şeridi sel artıklarından temizlenmiştir. Afet bölgesine gönderilen 1.348 araçlık aynı yardım malzemesi tasnif edilmiş, depolanmış ve sevk işlemlerine tabi tutularak yardıma muhtaç kişilere ulaştırılmıştır. Aynı şekilde 634 yetişkin ile çocuğa, kıyafet ve oyuncak dağıtımı yapılmıştır. Çevre illerden afet bölgesine görevlendirilen

Jandarma Çevre, Doğa ve Hayvan Koruma Timleri vasıtasıyla selden etkilenen 654 hayvan beslenmiş, 43 hayvana aşı yapılmış, 9 hayvan tedavi ettirilmiştir. Sinop ilinde orman deposundan caddelere ve denize dağılan 55.000 ster orman emvali toplanmıştır. Arama kurtarma çalışmalarının tamamlanmasının ardından Bozkurt ilçesinde 2.000'nin üzerinde jandarma personelinin katılımıyla temizlik faaliyetleri başlamıştır. Bu esnada bulunan çok sayıda değerli eşya, kullanılabilir malzeme sahiplerine teslim edilmiştir. Yaklaşık 1 ay gibi bir sürede Bozkurt ilçesinin tamamı Jandarma personeli tarafından temizlenerek selin bıraktığı izler kaldırılmıştır (Jandarma, 2022).

2.4. DİĞER ÜLKE JANDARMALARININ AFETLERDEKİ ROLÜ

1992 yılında Fransa Milli Jandarma Genel Direktörlüğü askeri statüsü olan ve aynı zamanda kolluk hizmeti yürüten teşkilatların uluslararası alanda görünürlüklerini ve iş birliklerini arttırmak amacıyla bir proje önermiştir. Proje kapsamında çeşitli çalışmalar yapılmış, 1994 yılında İtalya Karabinieri Genel Komutanlığı ve İspanya Guardia Sivil Genel Direktörlüğü'nün de katılımıyla, bu ülkelerin baş harflerini temsilen FIE adı altında organizasyon kurulmuştur. Portekiz Ulusal Cumhuriyet Muhafızlarının 1995 yılında organizasyona katılması ile birliğin adı FIEP olmuştur. 1998 yılında ise Jandarma Genel Komutanlığı bu organizasyona katılmıştır. Günümüzde bu organizasyonun adı Uluslararası Jandarmalar ve Askerî Statülü Kolluk Kuvvetleri Birliği'dir ve toplamda 21 üyesi bulunmaktadır (Jandarma, 2017).

Türkiye'de olduğu gibi dünyanın birçok ülkesinde birden fazla silahlı kolluk kuvveti bulunmaktadır. Yönetimler açısından birden fazla kolluk kuvvetinin olması denge mekanizmasını daha iyi işletmekte, kolluk arasında oluşturulan tatlı bir rekabet ortamında yapılan işler daha değerli olmakta, aynı zamanda iş bölümü yapılarak kolluğun üzerindeki sorumluluklar azaltılabilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Jandarmasının da üyesi olduğu FIEP teşkilatında bulunan Jandarma kolluğu, afet zamanında çeşitli görevler üstlenmektedir. Aynı zamanda FIEP'in kurucusu da olan 3 ülke Jandarmasının afet konusunda ne gibi sorumlulukları olduğu, başkaca hangi faaliyetleri yürüttükleri bu bölümde açıklanmıştır.

2.4.1. Fransa Milli Jandarma Genel Direktörlüğü

Fransa'da afet yönetimi genel olarak risk yönetimiyle eş tutulur. Etkili risk yönetimi sayesinde afetlere karşı meydana gelebilecek zararların azaltılması hedeflenmiştir ve bu yönde çalışmalar yapılmaktadır. 1975 yılında kurulan Sivil Güvenlik Genel Müdürlüğü, 1991 senesinde tekrar düzenlenerek Merkezi Güvenlik Genel Müdürlüğü olarak İçişleri Bakanlığı bünyesinde faaliyetlerine devam etmektedir. Gönüllülük esasına fazlasıyla önem verilen

Fransız afet yönetimi sisteminde, sivil toplumun afet sonrası çalışmalara yoğun bir şekilde katılmasını sağlamak amacıyla planlar ve çalışmalar yapılmaktadır (Coşkun, 2024, s. 129).

Meydana gelen Kahramanmaraş Depremi'nde Fransız Jandarması da görev alan uluslararası birimler içerisinde bulunmaktadır. Arama kurtarma çalışmalarına 2 Kentsel Arama ve Kurtarma birliği göndermiştir. Bu birliklerde 136 personel ve 10 köpek bulunmaktaydı (Coşkun, 2024, s. 127). Bu ekiplerin dışında sağlık konusunda da yardımda bulunmuşlardır. Adıyaman ilinde sahra hastanesi kurulmuş ve hizmete alınmıştır. Burada 87 personel görev yapmıştır (Séismes, 2023).

Fransız Jandarması deprem, sel ve çığ gibi afetlerde profesyonel olarak görev almaktadır. Aynı Türkiye'de olduğu gibi bu görevler kendisine 01 Mart 1854 tarihli Jandarma kararnamesi ile verilmiştir. Bunun dışında genel huzurun tesis edilmesi, acil durumlarda acele önlemlerin alınması, yardıma muhtaç insanların kurtarılması suçluların gözaltına alınması gibi çeşitli sorumluluklar ve görevler de verilmiştir (Coşkun, 2024, s. 130).

2.4.2. İspanya Sivil Muhafızlar Genel Direktörlüğü

İspanya Jandarması (Guardia Civil), askeri nitelikte ve ulusal kapsamda bir kamu güvenliği teşkilatıdır. Kuruluşu 28 Mart 1844'e kadar uzanmaktadır. Hizmetler, görevler ve araçlar açısından İçişleri Bakanlığı'na, askeri nitelikteki terfiler ve görevler açısından Savunma Bakanlığı'na bağlıdır. Buna ek olarak, Maliye Bakanlığı'nın Devlet Vergi Koruması ile ilgili ihtiyaçlarını karşılamakta ve Merkezi, Özerk ve Yerel İdare'nin farklı organları ile çalışmaktadır. Adli görevlerde Adalet Bakanlığı, doğa koruma görevlerinde Çevre, Köy ve Deniz İşleri Bakanlığı, trafik görevlerinde Trafik Genel Müdürlüğü ile uyumlu olarak görevlerini yerine getirmektedir. İspanya Jandarmasının temel görevi, vatandaşların kendilerini tehdit edebilecek suç eylemlerine karşı korunmasını garanti altına almak, onları ihlal eden herkesi adalete teslim ederek yasalara uyumu sağlamak, hak ve özgürlüklerin özgürce kullanılmasını savunmak ve vatandaş güvenliğini korumaktır. Aynı şekilde, sivil koruma hizmetleri, trafik gözetimi, doğa koruma, dağlarda ve karasularında kurtarma ve yardım etme, diğer görevleridir. 2000'den fazla tesis ve 80.000'den fazla personeli ile faaliyetlerini yürütmektedir (Guardiacivil, 2025).

2.4.3. İtalya Jandarması (Carabinieri) Genel Komutanlığı

İtalya Jandarması (Carabinieri), kamu güvenliğinden sorumlu olarak Savunma Bakanlığına bağlı bir şekilde görevlerini ifa etmektedir. Önceki yıllarda sadece İtalyan ordusunun bir birimi iken 2000 yılında yapılan bir düzenleme ile Türk Jandarması 2016 yılı öncesinde olduğu gibi bir pozisyon almış ve iç güvenlik ile ilgili yerine getireceği görevlerde

İçişleri Bakanlığına karşı da sorumlu hale getirilmiştir. Böylece askeri konularda İtalya Ordusuna, asayiş görevlerinde ise sivil idareye olmak üzere iki başlı bir yönetim altına girmiştir. Genel olarak görevi ise diğer jandarmalarda olduğu gibi kamu güvenliğini tesis etmektir. Bunun dışında suçları engelleme, terör örgütlerinin olası eylemlerini önleme, ülke savunmasında görev alma ve yurtdışında icra edilmesi muhtemel askeri operasyonları yerine getirme görevleri bulunmaktadır (Boschetti, 2013, s. 9). 1954 yılında yapılan bir düzenleme ile polis ve jandarma arasındaki çizgiler kesinleştirilmiş, kırsal alanlar olarak tabir edilen yerleşimin az olduğu fakat alan olarak geniş yerler jandarmaya verilmiştir. Bu husus Türk Jandarması ile benzerlik göstermektedir. Fakat İtalya Jandarması 1960 yılından itibaren büyük yerleşim yerlerinde yani polis bölgelerinde de görev almak için istekli olmuş, geçen zaman içerisinde Roma gibi büyük şehirlerde de emniyet ve asayiş ile ilgili görevler almaya başlamıştır. Aynı bir adli kolluk bulunmayan İtalya’da aynı Türkiye’de olduğu gibi, jandarma birimleri adli mercilerin altında adli iş ve işlemleri de yerine getirmektedir (Babahanoğlu, 2020, s. 536).

İtalyan Jandarmasının 4 temel görevi vardır. Bunlar; genel, idari, adli ve askeri görevlerdir. Genel görevleri ülke savunmalarına katılmak, bağımsız kurumları ve hassas hedefleri korumak, doğal afetlerde halka yardım etmek, seferberlik faaliyetlerine katılmak, askeri inzibat görevlerini yürütmek, organize suçlarla mücadele etmek, hükümlü ve tutukluları duruşmalara götürüp getirmek gibi genel faaliyetlerdir (Çevik vd., 2005, s. 133).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KAHRAMANMARAŞ DEPREMİ VE JANDARMANIN FAALİYETLERİ

Tarih boyunca Anadolu coğrafyası pek çok yıkıcı depremlerle karşı karşıya kalmıştır. Kahramanmaraş Depremi bu depremler içerisinde kapladığı alan ve kayıplar açısından son yüz yılın en büyük afetidir. Meydana gelen bu afet dolayısıyla çok büyük bir yıkım yaşanmış, afetin ardından ulusal ölçekte tüm birimler müdahale çalışmalarına katılmış, uluslararası alandan birçok yardım ekibi çalışmalara destek vermiştir. Bu bölümde Kahramanmaraş Depremi hakkında genel bilgiler verildikten sonra JGK tarafından deprem sonrasında hangi faaliyetlerin icra edildiği açıklanmıştır. Ayrıca görüşme yapılan Jandarma personelinin anlattığı hususlara ilgili bölümlerde yer verilmiştir.

3.1. 06 ŞUBAT KAHRAMANMARAŞ DEPREMİ

06 Şubat 2023 günü saat 04.17’de Kahramanmaraş/Pazarcık merkezli 7.7 Mw şiddetinde, saat 13.24’te ise Kahramanmaraş/Elbistan merkezli 7.6 Mw şiddetinde 2 deprem meydana gelmiştir. Depremlerin ardından en büyüğü 6.6 olmak üzere 1.891 artçı deprem olmuştur. Ağır yıkıcı nitelikteki 2 deprem, 11 ilde 14.000.000 insanımızın hayatını doğrudan etkilemiş, 3.500.000’den fazla afetzedenin başka şehirlere gitmesine neden olmuştur. Türkiye genelinde 51.000’den fazla can kaybı yaşanmış, 115.000’i aşkın kişi yaralı olarak kurtarılmıştır. Bu kayıplar arasında; 11’i Güvenlik Korucusu olmak üzere toplamda 76 Jandarma personeli ve 1.054 personel yakını da bulunmaktadır. ¹

Tablo 11: Kahramanmaraş Depremi’nin Etki Alanının Bazı Ülkelerin Yüzölçümleriyle Karşılaştırılması (Jandarma, 2023, s. 14)

Hollanda Yüzölçümü	33.839 km ²
İsviçre Yüzölçümü	39.997 km ²
Danimarka Yüzölçümü	42.434 km ²
Avusturya Yüzölçümü	82.445 km ²
Azerbaycan Yüzölçümü	82.629 km ²
Güney Kore Yüzölçümü	99.909 km ²

¹ Deprem bölgesindeki yardım faaliyetleri sırasında Jandarma Pilot Albay Oğuzhan ADALIOĞLU helikopter kazasında şehit olmuştur.

Bulgaristan Yüzölçümü	108.489 km ²
Kahramanmaraş Depreminin Etki Alanı	117.267 km ²

Tablo 11’de bulunan veriler incelendiğinde depremin etki alanı oldukça büyüktür. Bu alan bazı ülkelerin yüzölçümünden de fazladır. Bunun dışında depremin etkilediği 14.000.000 nüfus; Tunus, Belçika, Ürdün, Çek Cumhuriyeti, İsveç, Yunanistan, Portekiz ve Azerbaycan gibi ülkelerin nüfusundan daha fazladır. Yüzölçümü olarak bakıldığında ise 117.267 km² alanı etkileyen deprem, birçok ülkenin yüzölçümünden büyüktür. Deprem Suriye başta olmak üzere Mısır, Lübnan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Irak’ta da hissedilmiştir. Depremin etkilediği 1.200.000 km² alanda bulunan Lübnan’da evler hasar görmüştür. Mısır’da halk panikle kendini sokağa atarken, İran ve Irak’ta da sarsıntı hissedilmiştir (Yıldız ve Atalay, 2023).

Kahramanmaraş ilinde meydana gelen 7.7 Mw şiddetindeki depremin yıkıcı olmasının nedenlerinden en önemlisi de derinlik mesafesidir. Tarihin en büyük depremleri arasında 7 kilometre derinlik ile yüzeye en yakın meydana gelen deprem olmuştur. 1952 yılında Rusya’nın Kamçatka bölgesinde meydana gelen depremin şiddeti 9 Mw olarak açıklanmış, depremin ülke genelinde can kaybına neden olmaması, derinliğin 21.6 kilometre olmasıyla ilişkilendirilmiştir. 1960’ta Şili’nin Valdivia bölgesindeki 8.8 Mw depremde 723 can kaybı olmuş depremin derinliği 33 kilometre olarak belirlenmiştir. 27 Mart 1964’te Alaska’da meydana gelen depremin şiddeti 9.2 Mw olarak ölçülmüş, 65 metrelik tsunamiye neden olan depremin derinliği 25 kilometre olarak saptanmıştır. 2011’de Japonya, Tohoku merkezli 9 Mw şiddetindeki depremle sarsılmış, yerin 30 kilometre altında meydana gelen depremde 15.900 kişi hayatını kaybetmiştir (Jandarma, 2023, s. 12).

Dünya basınına bakıldığında; ABD merkezli Washington Post gazetesi (Perry, 2023), Kahramanmaraş merkezli depremi “Bu depremler karada olan en büyük depremlerden birisidir.” olarak duyurmuş; The Telegraph (Allen, 2023) “Deprem, Sovyetler’in 1961’de gerçekleştirdiği en büyük nükleer bomba enerjisi testini geçti.” manşetiyle depremi sayfasına taşımış; deprem hakkında açıklamalarda bulunan Japon Bilim İnsanı Toda ise, “Maraş depremi için karada olmuş dünyanın en şiddetli depremi diyebiliriz.” şeklinde beyanat vermiştir (Aydın, 2023). ABD’nin dünyaca ünlü gazetesi New York Times (Frost, 2023) ise Türkiye’deki yıkıcı depremi manşetine taşıyarak “7 büyüklüğünde bir deprem Hiroşima’da patlatılan atom bombasının 32 katına eş değer enerji üretiyor.” ifadelerine yer vermiştir.

Tablo 12: Kahramanmaraş Depremi’nin Ortaya Çıkardığı Enerjinin Bazı Olaylar ve Afetlerle Karşılaştırılması (Jandarma, 2023, s. 14)

Olay	Joule	Richter
Hiroşima Atom Bombası	15 trilyon	-
Loma Prieta Depremi	1.5 katrilyon	6.9
Haiti Depremi	2.1 katrilyon	7
Kahramanmaraş Depremi	30 katrilyon	7.7

Tablo 12’de Kahramanmaraş Depremi dışında dünyada meydana gelen büyük depremler ile Hiroşima’ya atılan atom bombasının ortaya çıkardığı enerjiler gösterilmiştir. Kahramanmaraş’ta meydana gelen 7.7 Mw şiddetindeki deprem yakın tarihin unutamadığı Hiroşima’ya atılan atom bombasının 2.000 katı, 7 Mw şiddetindeki Haiti depreminin yaklaşık 15 katı büyüklüğünde enerjiyi açığa çıkarmıştır. Ayrıca depremin ortaya çıkardığı enerji 774.000 evin 1 yıllık enerji ihtiyacını karşılayacak güçtedir. 5.000’den fazla Boeing 747-100B tipi uçağın deposunu dolduracak yakıtın üreteceği enerji yoğunluğunda olduğu tespit edilmiştir (Jandarma, 2023, s. 14).

Depremler, 14.014.510 kişinin yaşadığı toplam 11 ili ağır şekilde etkilemiştir. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından depremde etkilenen illerde yürütülen hasar tespit çalışmalarına göre ev ve iş yerleri incelenmiş, yaklaşık olarak 190.000 konut ve iş yerinin yıkıldığı veya ağır hasar aldığı tespit edilmiştir (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2023). Deprem sonrasında ulaşım hatlarının durumu incelendiğinde havayolu durumu olarak Malatya, Adana, Diyarbakır, Adıyaman Havaalanlarının uçuşa açık, Gaziantep ve Şanlıurfa Havaalanlarının yardım uçuşlarına açık, Kahramanmaraş ve Hatay havalimanlarının hasar nedeniyle uçuşa kapalı olduğu; demiryolu durumu olarak Ulukışla-Adana, Adana-Mersin, Adana-Toprakkale, Yolçatı-Diyarbakır, Yolçatı demiryollarının ulaşımına açık, Elazığ, Elazığ-Tatvan demiryollarının ulaşımına açık, Malatya-Çetinkaya, Malatya-Yolçatı demiryollarının acil durumlar için açık, Fevzipaşa-Narlı, Narlı-Gaziantep, Narlı-Malatya demiryollarının ulaşımına kapalı olduğu; karayolu durumu olarak Adıyaman-Çelikhan yolu güzergâhının ulaşımına kapalı, Adıyaman-Çelikhan-Sürgü yolu Balık Burnu Köprüsü’nün yıkılmış, Şanlıurfa-Gaziantep yolunun ulaşımına açık, Osmaniye-Gaziantep istikametinin tamamen trafiğe kapalı, Hatay-Reyhanlı devlet yolunun tamamen ulaşımına kapalı, Hatay Kırıkhan-Topboğaz yolunun ulaşımına kapalı, Adıyaman Gölbaşı-Malatya Sürgü arasının heyelan nedeniyle ulaşımına kapalı olduğu tespit edilmiştir (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, 2023, s. 241).

Depremi ardından AFAD'dan yapılan açıklamada, TAMP kapsamında depremin 4. seviye olarak ilan edildiği bildirilmiş, AFAD merkezinde tüm afet gruplarının toplandığı bilgisine yer verilerek Dışişleri Bakanlığı koordinesinde Avrupa Acil Durum Müdahale ve Koordinasyon Merkezi (ERCC) üzerinden uluslararası yardım isteğinde bulunduğu bildirilmiştir (Dördüncü seviye deprem, 2023). Dışişleri Bakanlığınca, Türkiye'de 6 Şubat'ta meydana gelen depremlerin ardından ortaya çıkan insani ihtiyaçların karşılanmasına destek amacıyla BM tarafından 16 Şubat 2023 tarihinde Acil Yardım Çağrısı yayımlandığı belirtilmiştir. Resmî Gazete'de yayımlanan; depremle etkilenen 10 ili kapsayan olağanüstü hâl kararıyla ilgili Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi 08 Şubat 2023 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir. Buna göre, Anayasa'nın 119. Maddesiyle 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre Kahramanmaraş, Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa'da 8 Şubat 2023 Çarşamba'dan itibaren 90 gün süreyle olağanüstü hâl ilan edilmiştir (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2023).

Kahramanmaraş depreminin ardından Jandarma Genel Komutanlığı derhal teyakkuza geçmiş ve gerekli görevlendirmeleri yapmaya başlamıştır. Ayrıca Ulusal Afet Müdahale Organizasyonu Operasyon Servisi bölümü altında Afet Tahliye ve Yerleştirme Planlama Grubu sorumluluğunu yürütmüştür. Bu kapsamdaki görevleri ise afet öncesi, sırası ve sonrasında tahliye yollarını ve tahliye edilecek bölgeleri belirlemek, tahliyeyi uygulamak, toplanma alanlarını belirleyerek bu alanların uygunluğunu kontrol etmek, afetzedelere tahliye yapılacağını iletmek, yapılan planlamalar sayesinde afetzedeleri güvenli bölgelere taşımaktır. Bunun yanında başta arama ve kurtarma olmak üzere birçok alanda da faaliyetler icra etmiştir.

3.2. AFET BÖLGESİNE YAPILAN GÖREVLENDİRMELER

06 Şubat 2023 tarihinde saat 04.17'de meydana gelen Kahramanmaraş/Pazarcık merkezli ilk deprem, İl Jandarma Komutanlıkları tarafından Ankara'ya bildirilmiş ve derhal gerekli tedbirler alınmaya başlanmıştır. Öncelikle terörle mücadele harekâtı icra edilen bölgeler dışında kalan komando ve özel harekât birlikleri ile arama kurtarma ile ilgili eğitimli profesyonel birliklerin yakından uzağa kademeli şekilde derhal deprem bölgesine intikal ettirilmeleri, afet bölgesi, karargah ve Güvenlik ve Acil Durum Merkezi'nde (GAMER) gösterilen görevlendirmelerin yapılarak personelin hemen yola çıkmaları, mobil harekât merkezi, mobil mutfak, mobil fırın ve yeraltı görüntüleme cihazı gibi her türlü komuta kontrol, arama kurtarma ve lojistik destek araç, gereç ve malzemeler ile kumanyaların bölgeye derhal hareket ettirilmesi talimatı verilmiştir. Jandarma Genel Komutanlığınca intikal emri verilen birlikler ile takviye personel, aynı gün saat 07.00'den itibaren intikale başlamıştır. Deprem

bölgesindeki kötü hava şartlarına, karayolları ve havaalanlarının depremde olumsuz etkilenmesine ve yollarda oluşan trafik yoğunluğuna rağmen, birlikler özverili ve ısrarcı tutumları sayesinde, saat 11.00'den itibaren kademeli olarak görev bölgelerine ulaşarak arama kurtarma çalışmalarına başlamışlardır.

Tablo 13: Deprem Bölgesinde Görevlendirilen Jandarma Personeli Sayıları (Jandarma, 2023, s. 30)

Gün	Deprem Bölgesindeki Personel Sayısı	Takviye Gönderilen Personel Sayısı	Toplam Personel Sayısı
06 Şubat	34.523	7.374	41.897
07 Şubat	41.897	3.672	45.569
08 Şubat	45.569	14.400	59.969
14 Şubat	59.969	5.136	65.105

Tablo 13'te görüleceği üzere, deprem öncesi deprem bölgesindeki görevli personel sayısı 34.523 ile toplam personel mevcudunun %17'sidir. 1'inci gün takviye olarak toplam 7.374 jandarma personeli görevlendirilmiş, deprem bölgesinde görev yapan 34.523 personel ile birlikte, arama kurtarma faaliyetlerine depremin birinci günü toplam 41.897 personel ile başlanmıştır. Bu sayı toplam personel mevcudunun %21'idir. 2'nci gün itibarıyla deprem bölgesine toplam 3.672 personelin daha sevki yapılarak, toplam sayı 45.569'a yükselmiştir. Bu sayı toplam personel mevcudunun %23'üdür. 3'üncü gün toplam 14.400 personel daha hava, kara ve demir yoluyla afet bölgesine görevlendirilerek, deprem bölgesindeki toplam sayı 59.969'a yükselmiştir. Bu sayı toplam personel mevcudunun %29'una karşılık gelmektedir. 14.02.2023 tarihi itibarıyla afet bölgesinde görev yapan personel sayısı toplamda 65.105'e ulaşmıştır.

Depremlerin ardından üç gün içerisinde, jandarmanın toplam personel sayısının %14'ü afet bölgesine sevk edilmiştir. Deprem bölgesinde 65.000'den fazla personelle etkin bir şekilde görev yapılmıştır. Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi (JSGA) ve Eğitim Merkezlerinde Çanakkale Savaşı'ndan sonra, 108 yılın ardından ilk defa eğitime ara verilmiştir. Bunun yanında; 34 helikopter, 2 JİKU, 2 Mobil Harekât Merkezi, 4 JİHA, 2 Mobil Mutfak, 2 Mobil Fırın, 2 Mobil Soğuk Hava Deposu, 2 Seyyar Sahra Mutfağı, 1 Yaşam Alanlı Komuta Kontrol Aracı, 82 Kamyon, 4.114 Asayiş Aracı, 24 Lojistik Branşlı Teknik Personel, 75 Yeraltı

Görüntüleme Cihazı (YGC) Kullanıcısı, 1.252 Jandarma Asayiş Timi, 229 Trafik Jandarması Timi, 60 Motosikletli Tim, 24 Olay Yeri İnceleme (OYİ) Timi, 1 Jandarma Afet Kriminal İnceleme Timi (JAKİT), 55 Jandarma Suç Araştırma Timi (JASAT), 45 Çevre, Doğa ve Hayvanları Koruma Timi (HAYDİ), 56 Arama Kurtarma ve Kadavra Köpek Unsuru afet bölgesinde görevlendirilmiştir (Jandarma, 2023, s. 6).

3.3. AFET BÖLGESİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN GENEL FAALİYETLER

Afetin büyüklüğü, yardıma duyulan ihtiyacın aciliyeti bölgedeki çalışmaların önemini daha da artırmaktadır. Bu nedenle Jandarma birliklerinin bölgedeki çalışmalara ivedilikle katılması elzemdir. Vakit kaybetmeksizin yapılan görevlendirmeler ile personelin hızlı bir şekilde afet bölgesine varması sağlanmış, derhal çalışmalara başlanmıştır. Deprem bölgesinde Jandarma Genel Komutanlığı teknik ve yeraltı görüntüleme cihazları ile birlikte arama kurtarma çalışmalarında ve enkaz kaldırma faaliyetlerinde, arama kurtarma ekiplerinin yönlendirilmesinde, yabancı ekiplerin emniyetinin sağlanması ve bu ekiplere çevirmenlik yapılmasında, deprem bölgesinde bulunan afetzedelerin tahliyesinde ve güvenli bölgelere sevk edilmesinde, ulaşılamayan köy ve mezralardan yaralıların tahliyesi ile ihtiyaç duyulan erzak ve malzemelerin taşınmasında, bölgede haberleşmenin ve iletişimin tesis edilmesinde, mobil mutfak ve fırınlar vasıtasıyla afetzedelere sıcak yemek sunulmasında, Jandarma trafik timleri ile bölgedeki araç trafiğinin kontrolünde, yardım konvoylarının uygun alanlara sevk edilmesi ve yönlendirilmesinde, çadırların kurulması ve yardım malzemelerinin ihtiyaç sahiplerine dağıtılmasında, çadır kent ve konteyner bölgelerinin güvenliğinin sağlanmasında, binaların ve enkazların güvenliğinin sağlanmasında, şehirlerde meydana gelmesi muhtemel yağma gibi olayların engellenmesine yönelik devriye ve güvenlik hizmetlerinin yerine getirilmesinde, yaşam destek çalışmalarındaki faaliyetlere yönelik tedbirlerin en üst seviyede alınmasında, afetzedelerin yanında, yakınında ve yardımında olarak can ve mal güvenliğinin sağlanmasında, HAYDİ timleri vasıtasıyla sokak hayvanlarının kontrol ve koruma altına alınmasında ve köylerdeki hayvanlara yem ulaştırılmasında, kadın astsubaylar tarafından sosyal destek faaliyetleri icra edilmesinde görev almıştır.

Emniyet tedbirleri kapsamında; 33 hastane, 8 havalimanı aynı yardım noktası, 154 çadır kent, 16 Geri Gönderme Merkezi (GGM) ve 110 aynı yardım dağıtım noktasında gerekli emniyet tedbirleri alınmıştır. 644.779 afetzedenin, 3.302 göçmenin ve cezaevlerinde bulunan 10.675 tutuklu veya hükümlünün karayolu, havayolu, demiryolu ve denizyolu ile tahliyesi sağlanmıştır. Lojistik faaliyetler kapsamında; 2.207 saat hava araçları ile uçuş yapılmış, 155.449 çadır kurulumu gerçekleştirilmiş, 1.112.750 öğün yemek ve 1.766.000 günlük ekmek

dağıtılmış, 499.429 yaralı veya sağ afetzede helikopterler ile taşınmış, 4.114 araç görevlendirilmiştir (Jandarma, 2023, s. 61).

3.3.1. Arama Kurtarma Faaliyetleri

Depremi meydana geldiği ilk saatten itibaren arama kurtarma faaliyetlerine yoğun olarak katılan Jandarma birlikleri vatandaşların enkazlardan sağ olarak çıkarılarak sağlık merkezlerine sevk edilmesinde aktif rol oynamıştır.

Tablo 14: Depremi Etkilediği Alanda Jandarma Bölgesinde Bulunan Hasarlı Bina, Vefat ve Yaralı Durumu (Jandarma, 2023, s. 65)

İl Adı	Yıkılan Bina Sayısı	Vatandaş	
		Yaralı	Vefat
Adana	19	-	-
Adıyaman	5.071	756	463
Diyarbakır	19	6	-
Gaziantep	2.590	704	549
Hatay	3.778	3.551	813
Kahramanmaraş	5.887	1.657	1.116
Kilis	261	20	6
Malatya	1.942	403	158
Osmaniye	107	9	5
Şanlıurfa	574	167	6
Toplam	20.248	7.273	3.116

Jandarma sorumluluk bölgesinde yıkılan bina ile yaralı ve vefat eden kişi bilgileri Tablo 14'te görülmekte olup, toplam 20.248 bina yıkılmış, 7.273 kişi yaralanmış ve 3.116 kişi vefat etmiştir. Arama kurtarma çalışmalarında ise toplamda 18.016 bina kontrol edilmiş, 19.582 afetzede mevcut enkazlardan ölü, sağ veya yaralı olarak çıkarılmıştır.

Tablo 15: Enkazdan Çıkarılan Afetzedeki Durumu (Jandarma, 2023, s. 66)

İl Adı	Müdahale Edilen Bina	Enkazdan Çıkarılan Afetzedeki Sayısı		
		Sağ/Yaralı	Vefat	Toplam
Adana	13	19	221	240
Adıyaman	5.704	756	463	1.219
Diyarbakır	8	902	411	1.313
Gaziantep	844	794	816	1.610
Hatay	4.905	6.087	2.207	8.294
Kahramanmaraş	4.505	1.795	2.036	3.831
Kilis	127	24	8	32
Malatya	1.216	1.018	373	1.391
Osmaniye	119	980	502	1.482
Şanlıurfa	575	53	117	170
Toplam	18.016	12.428	7.154	19.582

Tablo 15’te belirtilen 19.582 afetzedeki enkazdan çıkarılmıştır. Bu kapsamda; JÖAK ve İl Jandarma Komutanlıklarında görevli 37 JAK timi ile İstihkam Komutanlığı’ndan görevlendirilen 93 personel tarafından 648 kişi sağ kurtarılmış, 2.046 kişinin cansız bedeni enkazdan çıkarılmıştır. JÖH, Jandarma Komando ve diğer Jandarma birlikleri tarafından 11.780 kişi sağ olarak kurtarılmış, 5.108 kişinin cansız bedeni enkazdan çıkarılmıştır. Bunun yanında Eğitim Birlikleri, JSKA Başkanlığı, gönüllüler ve güvenlik korucuları da arama kurtarma faaliyetlerine katılmıştır.

Jandarma Genel Komutanlığınca, 06 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen ve 11 ili etkileyen Kahramanmaraş Pazarcık ve Elbistan depremlerinin haber alınmasına müteakip arama kurtarma faaliyetlerinde kullanmak ve enkaz altında kalan kişilerin tespit edilmesi amacıyla envanterde bulunan 83 adet YGC felaket bölgesine sevk edilmiştir. Hatay’da 27 cihaz ile yapılan 2.914 tespitte 1.125’i sağ, 1.518’i ölü olmak üzere toplam 2.643 kişinin enkaz altından çıkarılması sağlanmıştır. Kahramanmaraş’ta, 13 cihaz ile yapılan 866 tespitte 86’sı sağ,

623'ü ölü olmak üzere toplam 709 kişinin enkaz altından çıkarılması sağlanmıştır. Adıyaman'da 19 cihaz ile yapılan 1.753 tespitte 83'ü sağ, 1.523'ü ölü olmak üzere toplam 1.606 kişi enkaz altından çıkarılmıştır. Gaziantep'te, 7 cihaz ile yapılan 964 adet tespitte 71'i sağ, 829'u ölü olmak üzere toplam 900 kişi enkaz altından çıkarılmıştır. Malatya'da, 7 cihaz ile yapılan 367 tespitte 43'ü sağ, 261'i ölü olmak üzere toplam 304 kişi enkaz altından çıkarılmıştır. Osmaniye'de, 5 cihaz ile yapılan 798 tespitte 22'si sağ, 756'sı ölü olmak üzere toplam 778 kişi enkaz altından çıkarılmasına olanak sağlanmıştır. Adana, Diyarbakır, Kilis ve Şanlıurfa'da, 5 cihaz ile yapılan 439 adet tespitte 62'si sağ, 323'ü ölü olmak üzere toplam 385 kişi enkaz altından çıkarılmasına katkı sağlanmıştır. Yeraltı görüntüleme cihazlarının 06 Şubat 2023'te Kahramanmaraş Pazarcık ve Elbistan'da meydana gelen ve 11 ili etkileyen deprem felaketinde, arama kurtarma faaliyetlerinde kullanılması ile enkaz altından 1.492 canın kurtarılmasında ve 5.833 kişi cansız bedeninin çıkartılmasında önemli katkılar sağlamıştır (Jandarma, 2023, s. 50-53).

Görüşme yapılan Jandarma personelinden K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7 ve K8 arama kurtarma faaliyetlerinde ne tarz iş ve işlemler yaptıklarını, afet bölgesine nasıl ulaştıklarını ve ne yaşadıklarını açıkça anlatmışlardır. Konu ile ilgili K1 şunları dile getirmiştir:

"...Deprem haberi geldiğinde Ankara'da bulunuyordum. 06 Şubat günü görev dolayısıyla Erzurum iline çıkış yapacaktık. Haberi alır almaz en kısa sürede toplandık ve araçlarla Kahramanmaraş'a gitmeye başladık. Yollarda kar vardı ve otoyollar bozulmuş, yıkılmıştı. Bu yüzden dağ yollarından, eski köy yollarından gideceğimiz yere varmaya çalıştık. İlk olarak Gaziantep ili Nurdağı ilçesine geldik. Gelir gelmez toplantımızı yaptık ve belli bir alanı alarak vakit kaybetmeden çalışmaya başladık. Devamlı olarak ve ara vermeden galiba 3 gün boyunca çalıştık, elimizden geleni yaptık. Bu esnada ilk etapta canlı olanlara müdahale edildi, akabinde canlı olabileceği değerlendirilen bölgelere yoğunlaşıldı. Depremde kullandığımız dinleme cihazlarımız vardı, onlarla dinleme yapıldı ve oralara müdahale edilerek faaliyetlerimizi icra ettik. Etrafta çok enkaz vardı. Aileler enkazların başlarında bekliyordu. Yıkılıp enkaz yığına dönmüş bir binanın ara katında bir kız vardı, onu tespit ettik. Enkaza yukarıdan biraz girildi ve madencilerin kullanmış olduğu bir yöntemle aşağı doğru inildi. 16 yaş civarında bir genç kızın ayağının üzerine kolon düşmüştü. Yatakların arasında kalmış ve sıkışmıştı. İlk canlıyı orada çıkardık. Genel durumu iyiydi. Kurtardığımız kişinin altında bir canlı vatandaşımız daha vardı. Fakat bende o kız çocuğu ile beraber ayrıldım ve yerime yeni bir arkadaşımız geldi. Çünkü alan dar. Kolonlar basık ve oksijensiz bir ortamda fazlasıyla toz vardı. Bunun için dönüşümlü çalışıyorduk. Nurdağı ilçesinde 9 gün kaldık. Sonra Hatay ili İskenderun ilçesine geçtik. Hatay İskenderun'da da bize yine belli bir bölge verildi. O alandaki binalarda canlı vatandaşlarımızın olması ihtimaline karşı iş makineleriyle çok hassas bir biçimde çalışma yürüttük. Bu esnada yine hassas ses alıcı cihazlarımızla kontrolü yaptıktan sonra iş makineleriyle müdahale edildi. Zaten iş makinesi olmasa o büyük enkazların altından vatandaşlarımızı çıkarmak neredeyse imkânsız olurdu. Tüm bu işlemler esnasında bir duygu şoku yaşıyor. Hiçbir şey hissetmiyorsunuz. Sadece

işine odaklanıyorsun. İşini olması gerektiği gibi yapıyorsun. Çok insan çıkardım. Çok kötülerini de denk geldi, çok küçükleri de denk geldi, büyükler denk geldi, uzuvları parçalanmış olanlar da denk geldi. Dediğim gibi, o an bir duygu şoku yaşıyorsun. Hiçbir şey hissetmiyorsun ve tamamen işine odaklanarak çalışıyorsun. Oradaki faaliyet tamamen bittikten sonra, cenazeleri ailelerine teslim ettikten sonra işlerimizi toparladık ve kışlaya döndük. Kışlaya döndükten sonra onun yavaş yavaş etkisini hissetmeye başladım. Oradayken uyumuş olduğum halde hiç uyumamış olduğumu hissettiğim zamanlar oldu.”

Konu ile ilgili K2 şunları dile getirmiştir:

“...Depremden önce, Bolu ilinde bulunan Kartalkaya bölgesindeydik. Bizler bu görevlere giderken olası durumlara karşı hazırlıklı olarak gidiyoruz. Depreme müdahale edeceğimiz malzemelerimiz yanımda bulunuyordu. Böylece herhangi bir afet durumunda tekrar Ankara'ya gidip malzemelerimizi almak için zaman kaybetmemektir. Bu şekilde haberi aldıktan sonra hemen Bolu ilinden hareket ettik. Bize Hatay'a gitmemiz emredildi. Öncelikle gece vakti oraya vardığımız için yıkımın etkisini görememiştik. Evet bir şeyler olmuştu fakat bu kadar yıkıcı olduğunu tahmin etmemiştik. Gözle görülebilir olan, fenerlerimizle aydınlatılabildiğimiz yerlerde hemen arama kurtarma çalışmalarına başladık. Bu süre zarfı içinde artçı depremler de oluyordu. Bazı bölgelerde de yangın çıkmıştı. Sabah gün ağrınca yıkımın gerçek etkisini gördük. Kimi afettede yarım saat çalıştığımız zaman çıkartacağımız durumdaydı, kimi afettede ise 8-9 saat çalışarak çıkarabileceğimiz durumdaydı. Yardım edebileceğimiz herkese yardım ettik. Elimizden ne geliyorsa yapmaya çalıştık.”

Konu ile ilgili K3 şunları dile getirmiştir:

“...Kahramanmaraş Depremi haberi geldiğinde evimde istirahat halindeyim. Saat 04:00 civarında nöbetçi personel tarafından aranarak deprem hakkında bilgilendirildim ve acil olarak birliğe gitmem emredildi. Bir yandan evimde hazır bulunan görev çantamda eksik malzememin olup olmadığına bakarken bir yandan da eşime televizyonu açmasını ve depremle ilgili bilgi almasını söyledim. Bu kadar büyük bir deprem olduğunu tabi ki ilk anda düşünmemiştim. En fazla 3 veya 4 binanın yıkıldığını, aldığım kurslarda öğrendiklerimi nasıl uygulayabileceğimi düşünüyordum. Yani kafamda ben şu odaya bakarım, timdeki diğer personel de şu odalara bakarlar gibi düşünceler hakimdi. Sonra hazırlanıp evden çıktım. Birliğime gelene kadar görev aracımız ve diğer malzemeler de orada nöbetçi bulunan arkadaşlarım tarafından hazırlanmıştı. Birliğime gelince konuşmalar değişmeye başladı. Önce şu bina yıkılmış, şu kadar bina yıkılmış şeklinde konuşulurken sonrasında köylerin, mahallelerin hatta ilçelerin yıkıldığı konuşulmaya başlandı. Hemen yola çıktık ve depremin düşündüğüm gibi olmadığını, çok büyük olduğunu, birçok şehrin etkilendiğini yolda öğrendim. Gaziantep ilindeki yıkılmış otoyolu gördüğümüzde o zaman depremin büyüklüğünü anladık. Otoyol ikiye ayrılmıştı. Dolayısıyla görevlendirildiğimiz Gaziantep Nurdağı ilçesine o yoldan ulaşma şansımız yoktu. Bizde aradan dağ ve köy yollarından gitmeye karar verdik. Gideceğimiz yere vardığımızda her yer kapkaranlık olduğundan bir şey göremiyorduk ama araçtan inmek için kapıyı açtığımız esnada insanların hepsi birden üzerimize gelip yardım istedi. Kiminin çocuğu kiminin abisi annesi babası enkaz altında kalmıştı. Böyle bir durumla karşılaşmak hepimizi ister istemez çok durumuna sokmuştu. Fakat biz hemen üzerimizden

o şoku atıp planlamaları yapmaya başladık. Evlere bakmaya ve çalışmaya başladık. İnsanlar sesleri duyduklarını ama ekipmanları olmadığı için müdahale edemediklerini söylüyorlardı. Bu şekilde çalışmaya başladığımız ilk on dakika içinde yaklaşık olarak 15 kişiyi canlı olarak enkaz altından çıkardık. Aslında kurtardığımız bu kimseler orada bulunan insanlar vasıtasıyla da kolayca kurtarılabilirlerdi. Çünkü bina yıkıldığında yaşam üçgeninde kalmışlar ve üzerinde en fazla 40-50 kilo olacak bir ağırlık var. Bu kaldırıldığında insanlar kolayca enkazdan çıktılar. Ama orada bulunan ve enkaz altında kalmayan vatandaşlarımız öyle büyük bir şok içerisindeydiler ki bunu yapamamışlar, bunu yapmaktan çekinmişler. Sadece enkaz altında kalan vatandaş ile konuşup ona su ve gıda takviyesi yapmışlar. Elbette bu da bir destek ama depremin şokuyla o insanları çıkaramamışlar. Fakat biz geldikten sonra kendilerinin bize çok yardımı oldu. Basit yardımlar olarak görünen bu işler bizim işimizi çok kolaylaştırdı. Şuradan kova getirir misin, kürek verir misin gibi şeyleri söylediğimizde tüm nalburlardan hırdavatçılardan istediğimiz malzemeleri getirip bize verdiler. Bu şekilde çoğu vatandaşımıza yardımcı olduk. Bazılarına ise enkaz altında serum takıp, işaretleme yaptıktan sonra bizi beklemesini mutlaka geri geleceğimiz söyleyip daha kolay şekilde enkaz altından çıkarılabilirler vatandaşılarımızı çıkardık. Çok şükür ki söz verdiğimiz herkese yardım edebildik. Zaten bu şekilde bıraktığımız insanların kurtulacağı kesindi. Çünkü enkaz altındaki boşluk ona zarar verecek biçimde değildi. Bu yüzden daha kolay kurtarılabilirler vatandaşlarımıza yöneldik. Zaman ilerledikçe insanlar devletin geldiğini hissederek bize daha fazla yardım etmeye başladılar. Biz kırarak enkazın içerisine giriyoruz, arkamızı döndüğümüzde çıkan molozlar hemen temizlenmiş oluyordu. Bu da bizim işimizi oldukça kolaylaştırıyordu. Yorulup arkamızı döndüğümüzde kazma işini yapacak arkadaşımızı beklerken bir vatandaşımız elimizden malzemeyi alıp çok yorulduğumuzu biraz dinlenmemiz gerektiğini söyleyerek bize yardımcı oluyordu. Bu tür olaylar bize çok destek verdi. Bölgede 49 gün kaldım. Depremden gelen son ekipteydim. 8 veya 9 gün Nurdağı ilçesinde kaldım. Sonra Hatay'a geçtik. Bu arada İslahiye'ye gidenler de oldu. Meydana gelen bu depremde beni en çok etkileyen şey üçüncü günde 8 katlı bir binanın enkazının üstündeyken dördüncü kata inmek için kazı çalışması yapıyorduk. İlk kez o gün yemek geldi. O güne kadar bisküvi ile idare etmiştik. Kimse istirahat etmiyor, uyumuyordu ve sürekli canla başla çalışıyorduk. Biliyorduk ki zaman çok değerliydi ve oradan kimse ayrılmıyordu. Sadece tek bir canlı vatandaşa ulaşmak dahi çok değerli ve çok gurur verici bir şeydi. Üçüncü günü pilav geldi ve bu benim için değişik fakat güzel bir histi.”

Konu ile ilgili K4 şunları dile getirmiştir:

“...Deprem olmadan önce, ben Karaman Ermenek Bozdağı Kayak Merkezi'nde görevliydim. Karaman'ın aslında ülkeden fay hattının geçmediği nadir noktalardan birisi olmasına rağmen o depremi hissettik. Bunun üzerine beklemeden hazırlıklara başladık ve kısa bir zaman geçtikten sonra da Gaziantep Nurdağı'nda toplamamız gerektiği söylendi. Biz zaten deprem olmadan önce görev yerimize giderken deprem malzemelerimizin tamamını yanımıza almıştık. Hazır bir şekilde göreve gelmiştik. İntikale başladıktan sonra Adana üzerinden yola devam ettik ve Nurdağı'na giderken yolların çöktüğünü gördük. Bir şekilde yolumuza devam ettik. Birçok ekip o bölgede toplanmıştı. Sonra orada bulunan ekiplerden bizim ekipte dahil olmak üzere Kahramanmaraş'a geçenler oldu. Kahramanmaraş merkezine vardığımızda hemen sese duyarlı olarak çalışmaya başladık. Ekiplerimizi bölüp, birçok parçaya ayrıldık ki daha fazla vatandaşımıza ulaşabilelim. İlk

olarak bir anne ve oğlunu kurtardık. Çünkü güzel bir anımız da olmuştu. Çocuğumuzun çok tuvaleti gelmiş fakat bunu söylemeye çekiniyordu. Bana “Abi bir şey söylemem gerekiyor ama çekiniyorum.” dedi. Bende hiçbir şekilde çekinmeden her şeyi söyleyebileceğini ilettim. Bunun üzerine “Ben çok sıkıştım, altıma yapacağım.” dedi ve yüzünde mahcup bir ifade vardı. Bunun üzerine moral olsun ve rahatlasın diye bizim de küçükken altımıza yaptığımızı, çok güzel bir duygu olduğunu söyledim. Bunun üzerine güldü ve rahatladı. Böyle bir konuşmamız olmuştu. Bu aile yıkılan binanın üst katındaydı fakat bloklar press şeklinde çöktüğü için, tabi ki biraz uğraştık. 5 saatlik çalışma sonucunda kendilerine ulaştık. Bu şekilde uzun süren kurtarmalarda enkaz altında kalan kişi ile sürekli irtibatta kalmaya çalışıyoruz, çünkü yaralının bilincinin kapanmaması çok önemli bir şey. İrtibatı sağlayacak küçükte olsa bir delik açtıktan sonra kurtarma çalışmalarına başlıyoruz. Bizim yer altı görüntüleme cihazlarımız vasıtasıyla nereden ve nasıl başlayacağımızı kararlaştırıyoruz ve kuyu metodu dediğimiz yöntemle enkaz altında kalan vatandaşlarımıza ulaşmaya çalışıyoruz. Bu olayda kurtarılan anne ve oğlu üst katta olmalarına rağmen 5 saatlik bir çalışma sonucunda kurtarıldılar. Bazen binalar öyle bir çöküyor ki, en yakın kimselere ulaşmak bile uzun sürebiliyor. Ama bunu yaparken kesinlikle zamanı düşünmüyorsunuz. Sonuçta enkazın altındaki kendi vatandaşımız, kendi ailemiz, bir can. O yüzden canla ve başla çalışıyoruz. İlk hafta özellikle canlı sese yönelik çalıştık. Bizi seslerin olduğu yerlere çağırdılar ve bu şekilde çalıştık. Ondan sonra, artık hiçbir ses veya iz alamadıktan sonra enkaz altında kalarak hayatını kaybetmiş vatandaşlarımızı çıkarmaya başladık. Depremi beşinci gününde yine bir kız arkadaşımızı kurtardık. Orada da güzel bir diyalogumuz oldu. Böyle anlatınca tüylerim diken diken oluyor ama gerçekten çok dar ve kısa bir çalışma alanında Onu irtibatta tutmak için elimizden gelen bütün çabayı gösterirken bana “Abi beni lütfen burada bırakmayın.” dedi. Bende ona “Sen buradaysan ben de buradayım. Seni bırakmak gibi bir niyetim yok. Buradan seni kesinlikle çıkartacağız, merak etme.” dedim. Bunun üzerinde yüzündeki tebessümü görmek açıkçası bize fazlasıyla yetti. Yaklaşık 8 saatlik bir çalışma sonrasında da onu kurtardık. Ben bölgede 21 gün aktif olarak çalıştım. Devamında kaç gün olduğunu hatırlamıyorum ama başka bir afet olasılığına karşı yine bölgede kaldım. Zaten hatırlarsınız Adıyaman ve Şanlıurfa'da seller olmuştu. Hemen oraya geçiş yaptık.”

Konu ile ilgili K5 şunları dile getirmiştir:

“... Deprem haberini aldığım da ben birliğimdeydim ve Konya'ya kıış desteklemesine gidecektim. Onun hazırlıklarını yapıyorduk. Depremi haberini alır almaz birliğe geldim, araçlar hazırlandı, Gaziantep Nurdağı bölgesine intikale başladık. Yolların durum çok kötüydü. Gideceğimiz noktaya ulaşabilmek için köy yollarını kullanmak zorunda kaldık. Nurdağı'na varmadan önce bir köyden geçerken vatandaşlar bizi durdurdular ve enkaz altında kalan birisi olduğunu söylediler. Biz hemen inip müdahale ettik. Enkaz altında kalan ve aynı zamanda hamile olan bir afetzedemizi hem karnındaki hem de yanındaki çocuğu ile sağ salim kurtardık. Köyde yardıma muhtaç kimse kalmayınca yolumuza devam ettik. Sonra Nurdağı merkezine girdik ve hemen arama kurtarma faaliyetlerine başladık. İlk etapta sese duyarlı olarak çalıştık ve 4 vatandaşımızı sağ olarak enkaz altından çıkardık. Sonra beni ekibimle birlikte Kahramanmaraş merkezine gönderdiler. Kahramanmaraş merkezine gece saatlerinde vardık ve iner inmez yine arama kurtarma faaliyetine başladık. Bu sırada bir kadın ve iki çocuğunu daha enkaz altından sağ olarak çıkardık. Açıkçası yıkımın bu kadar büyük olduğunu bilmiyorduk, ben bu kadarını tahmin etmemiştim. Gündüz

olunca farkına vardım ki her taraf adeta yerle bir olmuştu. Elimizden geleni yapıp çalışmalara devam ettik. Bu sıralarda dünyalar kadar tatlı küçük bir kız çocuğu vardı. Ben unutamadım, hatta o arama kurtarma zamanlarında beni uyutmayan bir şeydi. Enkazda duvarın arasında sıkışmıştı, kurtarmak için yanına girdim, hemen serum bağladım. Sonra çıkarırken tavana hafif bir şekilde burnu sürttü ve canı yandı. Surat ifadesi değişti. O kızımın surat ifadesi iki veya üç gün boyunca benim gözümlün önünden gitmedi. Ama çok şükür onu da sağ olarak çıkardık. Bölgeye ilk gittiğimde 30 gün kadar kaldım fakat sonra tekrar yapılan görevlendirmeler ile parça parça da olsa toplamda 68 gün kaldım. Tabi bu arada Adıyaman ve Şanlıurfa illerinde meydana gelen sel felaketine de müdahale etmek amacıyla görevlendirildim.”

Konu ile ilgili K6 şunları dile getirmiştir:

“...Deprem haberini aldığımında Ankara'daydım. Telefon geldi ve hemen evden çıkıp birliğime geldim. Biz gelmeden önce birliğimizde bulunan arkadaşlarımız ve komutanlarımız tüm hazırlıkları tamamladığından hemen yola çıktık. Doğruyu söylemek gerekirse ne ben ne de diğer arkadaşlarım ya da komutanlarım böyle büyük bir depremi beklemiyorduk. Gaziantep Nurdağı'na gitmek üzere intikale başladık. Yolda giderken planlamalar yapıldı ve gideceğimiz yere varınca hemen çalışmalara başladık. İlk 2 saatte iki tane kız çocuğu ve bir de erkek çocuğu enkazdan sağ olarak çıkardık. Sonra Kahramanmaraş merkezine geçtim. Valilik binasına yakın bir yerlere geldik. Gece saat 03:00 sıralarında oraya vardık ve her taraf zifiri karanlıktı. Valiliğin karşısında bulunan bu sokağa girdiğimde bağrışmalar, ağlamalar ve feryatlardan başka bir şey duymuyordum. Kaskımda bulunan ışığı açıp çalışmaya başladım. Ben Elazığ ve İzmir depremlerinde de bulunduğum için kendimce tecrübeli olduğumu düşünüyordum. Ama bu afet tamamen farklıydı. Gerçekten çok büyüktü. Çok kötü bir yıkımla karşılaştım. 10 katlı binalar 2 kata inmiş, her tarafta bir bağırma ve inleme vardı. Kapkaranlık bir sokağa giriyorsunuz. Kafanızda ışık var ve o ışık sokaktaki tek ışık. Herkes bize bakıyordu. İşte bundan sonra seslerin geldiği yerlere giderek birer birer enkaz altında kalan vatandaşlarımızı çıkarmaya başladık. Bunu yaparken depremden yara almadan kurtulan ve orada bulunan afetzedelerden şoku atlattmış ve genç olanları yanıma alıp bize yardım edebilecekleri şeyleri anlattım. Gençlere umut vermeye çalıştım çünkü manzara gerçekten çok kötüydü. Beraber çalışmalara başladık ve girebileceğim kadar geniş olan her deliğe girip vatandaşlarımızı çıkarmaya çalıştım. Çıkardığımız vatandaşların bilinci yerinde olanlar ile konuşup yanında veya yakınında biri olduğunu söylediğinde tekrar aynı yere girip söylediği kişileri de çıkarmaya çalıştık. Bunun şöyle bir acı tarafı var ki bazı kolonlar ve kirişler öyle yıkılmış ki altında kalan vatandaşımızı kurtarmak saatler sürecektir. Bu süre zarfında ise kolay şekilde kurtarılacak bir sürü vatandaşa ulaşabiliriz. İşte bu zamanlarda seçim yapmak psikolojik olarak çok yıpratıyor. Zor ve zahmetli süreç sonunda kurtarılacak vatandaşımıza hava boşluğu açıp, serum taktıktan sonra başında konuşması için bir vatandaşımızı bırakıp daha kolay kurtarabileceğimiz vatandaşlarımıza yöneldik. Ama bu şekilde bıraktığımız tüm vatandaşları da sağ salim kurtardık. Enkaz altında duyma engelli bir çocuk kalmıştı. İkinci gündeydik. Kırmaya başladık ve boşluğu açtık. Kirişin dibinden girmeye başladık. Bu esnada açılan boşluktan ayna ile baktığımda bir kız çocuğu gördüm, 15 veya 16 yaşlarında. Ben tepki verip vermeyeceğine bakmak için ona dokundum, fakat hiç tepki vermedi. Şoka girmişti. Sonra biraz daha çalışıp onu sağ salim çıkarınca duyma engelli olduğunu anladık. Sonra bir bebek

çıkardık canlı olarak, annesi yanındaydı fakat vefat etmişti, bebeği canlı olarak çıkardık. Mesela çocuklar oluyor, doğal olarak çok korkuyorlar. Çocuk diyor ki “Abi gitme! Ben korkuyorum.” diyor. Şimdi siz onu hayatta tutmak için umut veriyorsunuz. Annen baban sağ diyorsunuz ama ikisi de vefat etmiş durumdu. Doğrusunu söylemek gerekirse bu çok acı bir durum.”

Konu ile ilgili K7 şunları dile getirmiştir:

“...Ben haberi aldıktan sonra yarım saat içerisinde hazırlıklarımı tamamladım, birliğime geldim ve çıkış yaptık. 10 arama kurtarma, 3 kadavra toplam 13 köpek unsuru çıkış yaptık. Olay yerine giderken 2 gruba ayrıldık. Bir grup Kahramanmaraş bölgesine, diğer grup Gaziantep Nurdağı bölgesine gitti. Ben Gaziantep grubu içerisindeydim. Ekipler hemen ayrıldı. Yanımızda arama kurtarma dışında kadavra arama unsuru da vardı. Bizler arama yaparken teyitli arama yapıyoruz. Yani bir köpeğimiz bir yere tepki verdiyse hemen başka bir köpek daha geliyor ve orası arattırılıyor. Hızlı bir şekilde enkazları aramaya başladık. Köpek aramaya başladıktan sonra bir iz veya emareye, bir canlıya rastlarsa veya bulursa havlayarak tepki veriyor. O tepki verdikten sonra bölgeyi işaretliyoruz ve hemen başka bir köpek geliyor. Eğer yeni gelen köpekte aynı noktaya uyarıyı veriyorsa biz o bölgeden ayrılıyoruz ve arama kurtarma ekipleri gelip çalışmalarına başlıyorlar. Biz diğer bölgelere geçiyoruz. Ben Nurdağı bölgesinde 10 gün kaldım. Oradan Hatay Antakya'ya geçtim. 25 gün de orada olmak üzere toplam 35 gün deprem bölgesinde kaldım. Bu esnada da yaklaşık olarak 30 tepki aldık. Bu tepkileri aldığımız vatandaşlarımızın tamamına da ulaşıldı.”

Konu ile ilgili K8 şunları dile getirmiştir:

“...Depremi haberi aldığım anda evdeydim. Komutanımız aradı ve süratle birliğe geldim. Buradaki hazırlıkları tamamladıktan sonra intikale başladık. Karayolu ile gitmeye başladık ama viyadükler, yollar yıkıldığı için Gaziantep'e varamadık. Bizde Hatay bölgesine geçmeye çalıştık. Bunun da mümkün olmaması üzerine Nurdağı'na doğru hareket ettik. Aşırı kar yağışı olduğundan greyderler ve kepçeler yolu açıyor, bizde 20-30 km. hızla intikale devam ediyorduk. Bölgeye vardığımızda bölünerek çalışmaya başladık. Ben bu bölgede 19 gün kaldım. Bölgeye vardığımızda ilk önce afet ekiplerimiz kabaca yani gözle arama yaptılar. Canlılar varsa hemen kurtarıp, enkazdan çıkarılmasına müteakip hastane sevk işlemleri yapıldı. Daha sonra dinleme yaptılar, en son aşamada da insan olabilme ihtimaline karşı köpeklerimizi devreye soktuk. Köpeklerimizin tepki verdiği yere teyit amaçlı ikinci köpeğimizi de sevk ettik. Eğer ikinci köpeğimiz de tepki verdiyse bölgede kesinlikle canlı insan olduğu için arama kurtarma ekiplerine bilgi verip faaliyetleri başlattık. Özel olarak anlatmak istediğim bir konu da var. Dokuzuncu günde bir kızımız vardı. Gece bizi çağırdılar. Jandarma ekipleri olay yerine gitti. Hatırladığım kadarıyla 2 blok ve 8'er katlı bir enkaz vardı. Burada arama yapmamız emredildi ve bizde arama yaptık. Köpeğimizin bir tanesi orada bulunan bir çatlağa tepki verdi. Sonra ikinci köpeğimizi devreye soktuk. O da aynı noktaya tepki verdi. Açıkçası daha da emin olabilmek adına üçüncü köpeği de getirdik ve o da aynı yere tepki verdi. Arama kurtarma ekiplerine bilgi verdik. Onlar bu noktayı cihazlar ile teyit edeceklerini söylediler. Açıkçası artık depremin dokuzuncu günü olduğu için canlı vatandaşlara ulaşma umudumuz çok yoktu. Cihazlar ile de arama yapıldı. Fakat cihazlar köpeklerin bulunduğu noktadan 10-15 m. farklı bir noktada tespit yaptılar. Köpeklerin tepki verdiği yerlerde ısı kaynağı

olmadığını söylediler. Kendi buldukları yerde çalışmalara başladılar. Sabaha kadar çalışmalar devam etti fakat kazılan yerden bir sonuç alınmadı. Bizi sabaha karşı yine çağırdılar. Kazdıkları yeri köpekler vasıtası ile kontrol ettik fakat köpekler kazılan yere değil ilk buldukları yere yine tepki verdiler. Bu sefer köpeklerin tepki verdiği yerde çalışmalar yoğunlaştı. Çalışmalar başladıktan 6 saat sonra kızımızı enkaz altından sağ olarak çıkardılar. Bu çok güzel bir olaydı.”

Afet bölgesinde görev yaparken depreme yakalanan ve aynı zamanda afetzede olan K13, yaptıkları iş ve işlemler ile ilgili şunları dile getirmiştir:

“...Ben deprem zamanında Adıyaman JÖH Tabur Komutanlığı'nda görev yapıyordum. Depreme evde yakalandık. Önce büyük bir gürültü duyuldu, eşim beni kaldırdı ve deprem başladı. Bu esnada eşim küçük çocuğumun, bende büyük olanın üzerine kapandık ve yatak odasında bulunan yatağın yanına yattık. Deprem bittikten sonra apar topar binadan çıktık ve birliğin konuşlu olduğu yere ailemi götürdüm. Benim gibi diğer çalışma arkadaşlarım da bu şekilde ailelerini birliğe getirdiler. Hemen yoklamaları almaya başladık. Çünkü çok büyük bir yıkım vardı ve eksik arkadaşlarımızı tespit etmeye çalıştık. Normal şartlarda deprem olmasaydı biz birlik olarak başka bir yere gideceğimizden kumanya gibi tüm hazırlıklarımız tamamlanmıştı. Böyle olduğu için birliğe bıraktığımız ailelerimize yiyecek ve uyku tulumlarını vererek onları emniyete aldıktan sonra arama kurtarma çalışmalarına başlamak üzere toparlandık. Tim tim ayrıldıktan sonra elimizdeki imkanlar dahilinde arama kurtarma çalışmalarına başladık. Aynı birlikte görev yaptığımız iki arkadaşım vardı. Bunlardan haber alamayınca evlerine gittik ve yıkıldığını gördük. Arkadaşlarımdan bir tanesi kendisi, eşi ve üç çocuğuyla diğeri ise kendisi, annesi ve iki kardeşi ile beraber enkaz altında kalmışlardı. Her iki aileyi de ne yazık ki kurtaramadık. Allah hepsine rahmet eylesin. Devamında çalışmalarımıza ara vermeden devam ettik. Bu sırada depremin ikinci gününden itibaren yapılan görevlendirmeler sonucu hem Jandarma hem Kara Kuvvetleri Komutanlığı birlikleri hem de diğer sivil veya resmi birimler afet bölgesine gelmeye başladı. Çalışmalar hızlandı. Sonuç alınan arama kurtarma faaliyetleri olduğu gibi ne yazık ki yetemediğimiz yerler de oldu. Depremden sonra havanın aydınlanmasına müteakip bize verilen bir binada arama kurtarma faaliyeti icra ederken bir kız çocuğuna rastladık. Uykuya dalmasını engellemek için sürekli konuşuyorduk. Çünkü ayakları evde birlikte yaşadığı ve hayatını kaybetmiş olan babaannesinin altında kalmıştı. Aynı zamanda kendisinden küçük olduğunu sonradan öğrendiğimiz bir kardeşi daha vardı ve ne yazık ki o da vefat etmişti. O kızı oradan sağ salım çıkardık ve ilkyardım uyguladıktan sonra ilgili sağlık kuruluşuna sevk ettik. Biz tüm bu faaliyetleri icra ederken İzmir Eski Foça ve Kıbrıs'tan gelen birlikler hem arama kurtarma hem de gelen yardımların tasniflenip ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması işlemlerini yürütüyordu. Depremin üçüncü gününde arama kurtarma faaliyetleri JAK ve AFAD personeli tarafından başladı. Havanın soğuk ve karlı olması, elektriklerin olmaması, telefonların kullanılamaması gibi birçok faktör yapılması gereken işlemleri oldukça geciktiriyordu. Yaklaşık olarak bir hafta boyunca bir kargaşa vardı. Enkazdan yara almadan kurtulan vatandaşlar yardım etme amacıyla toplu olarak enkazların üzerine çıkıyorlardı. Bazen bir enkazın üzerinde 100 kişi gördüğümüz oluyordu. Biz birlik olarak JAK timlerinin gelmesinden sonra arama kurtarma işlemlerinin daha planlı ve güvenli yürütülmesi amacıyla enkazların üstlerinden olabildiğince vatandaşları indirdik. JAK timleri enkazlara girmeye başlayınca onların çıkarttığı molozları minimum personel ile alıp başka

yerlere boşalttık. Tabi bu arada madencilerin çok emekleri oldu. Hemen birkaç ağaç kesip, bunları 30, 50 veya 100'er santimlik uzunlukta parçaladılar ve bu ağaçları enkazlarda açtıkları tünelleri sabitlemek için kullandılar. Birçok vatandaş enkazdan sağ olarak kurtarıldığı gibi cansız bedenine ulaşılan vatandaşlarımız da oldu. Bu işlemler yaklaşık olarak 30 veya 40 gün sürdü. Yukarıda bahsettiğim faaliyetler dışında çadır kurulumlarında, çadır veya konteyner kentlerin güvenliği ve asayişinde, enkazların veya yıkılmayan market ve evlerin güvenliğinin alınmasında görev aldık. Artık iki ayın sonunda herkes olan biteni kabullenmeye başladı ve yavaş yavaş artık olduğu kadar normale dönmeye çalışıldı. Tabi biz bu faaliyetleri icra ederken kendi birliğimizin bahçesinde bulunan ailelerimiz ile çok ilgilenemedik. Ama onların güvenli bir yerde bulunması, en azından bundan sonra zarar görmeyeceklerini biliyor olmak bizi çok rahatlatmıştı. Zaten depremde birkaç gün sonra da havaalanının çalışmasına müteakip kargo uçağı vasıtasıyla onları ve sivil vatandaşları bir arada olacak şekilde başka illere gönderdik.”

Arama kurtarma konusunda görev alan Jandarma personelinin aktardıkları göz önüne alındığında çalışmalara katılan personelin nerede olursa olsun afet konusunda her koşul ve şartta hazırlıklı olmalarının oldukça büyük faydalar sağladığı görülmektedir. Afet öncesinde yapılan hazırlıkların, afet sonrasında yapılacak iş ve işlemleri oldukça kolaylaştırdığı görülmektedir. Afet bölgesinde yaşanan yıkımın boyutu ve afet sonrası ortaya çıkan çaresizlik tablosu görevli personeli bir hayli etkilemiştir. Arama kurtarma konusunda bilgili ve tecrübeli olmanın verdiği özgüven ile afet bölgesinde bulunan afetzedelerden yardım alındığı gibi diğer kurum veya topluluklardan da yardım alınmış, faaliyetler ortaklaşa icra edilmiştir. Yer altı görüntüleme cihazlarının oldukça büyük faydaları olmasının yanında K8'in aktardıkları düşünüldüğünde köpek unsurlarının da faydalı olduğu görülmektedir. Hem afet sonrası çalışmalar için başka illerden afet bölgesine gelen hem de afetzede sayılabilecek Jandarma personeli arama kurtarma konusunda oldukça yararlı olmuştur.

3.3.2. Asayiş Faaliyetleri

Afetler sonrası en önemli sorunlardan birisi de bölgede güvenliğin sağlanmasıdır. Normal yaşama göre tesis edilen emniyet ve asayiş önlemlerinin olağan üstü durumlarda işlerliğini yitirmesi ne yazık ki örneğine rastlanılan bir durumdur. Bunlar arasında yağmacılık, mala zarar verme ve hırsızlık en sık rastlanan olaylardır. Normal zamanda var olan şartlara ve yaşama hızlıca dönebilmek adına yapılan bütün faaliyetlere paralel olarak asayiş sağlamak gerekmektedir. Jandarma Genel Komutanlığı tarafından deprem anından itibaren olaya süratle reaksiyon gösterilerek, afet bölgesindeki emniyet ve asayiş hizmetlerinin tesis ve idamesini sağlamak maksadıyla, takviye birlikler görevlendirilerek faaliyetlere başlanılmıştır. Bu kapsamda, Asayiş, Motorlu Asayiş, JASAT, JAK ve HAYDİ timleri ile köpek unsurları ivedi bir şekilde bölgeye gitmişlerdir. Depremin etkilediği illerde, emniyet ve asayiş hizmetlerinin desteklenmesi maksadıyla görevlendirilen 1.252 Asayiş Timi, 60 Motosikletli Tim, 55 JASAT,

37 JAK/SAK Timi, 45 HAYDİ Timi, 56 Köpek Unsuru tarafından afet bölgesindeki hizmetler yürütülmüştür. Polis ve Jandarma bölgesi ayırt edilmeden asayişin teminini geciktirip, kamu güvenliğini zedeleyebilecek başta hırsızlık ve yağma olayları olmak üzere diğer olayların da önlenmesi amacıyla afet bölgesinde devriye faaliyetleri icra edilerek gerekli emniyet tedbirleri alınmıştır (Jandarma, 2023, s. 70). Enkaz bölgelerinde yapılan faaliyetler ile ilgili K9 şunları dile getirmiştir:

“...Biz Kırıkhan ilçesine sekiz bölük olarak gittik. Bunun 3 bölüğü emniyet ve asayiş hizmetlerini icra edecekti. Özellikle yıkılan binaların olduğu bölgelerde emniyetin sağlanması gerekiyordu. Bunun dışında verilen bölgelerde yaya veya araçlı olarak devriye faaliyetleri de icra ediliyordu. Tabi depremin büyüklüğü sebebi ile bu faaliyetler genel olarak yaya yapılıyordu. Yıkılan binalarda hayatını kaybetmiş vatandaşların veya yaralı olarak kurtarılan vatandaşların kıymetli eşyaları enkaz altındaydı. Bu alanların da yavaş yavaş ve dikkatli bir şekilde aramaları yapıldı. Tespit edilen ziynet eşyaları tutanakla birlikte ilgili birimlere teslim edildi.”

Emniyet ve asayiş hizmetlerinin desteklenmesi maksadıyla görevlendirilen 1.312 Asayiş Timi (60'ı Motosikletli) tarafından, gıda dağıtım faaliyetleri düzenlenmiş, her türlü müracaat ilgili kurumlarla koordine edilmiş, yaralı sevk işlemlerine destek sağlanmıştır. Erzak indirme ve yerleştirme faaliyetleri esnasında, depolarda ve enkaz döküm bölgelerinde emniyet tedbirleri alınmış, Jandarma sorumluluk alanında bulunan her türlü kara ve demir yolunun kontrolü yapılmıştır. Arama kurtarma faaliyetleri esnasında enkazdan çıkarılan çocukların emniyete alınıp aileleri ile irtibat kurulması ve kendilerine teslim edilmesiyle ilgili olarak kurtarılan veya bulunan çocukların mutlaka kayıt altına alınması ve öncelikle sağlık görevlilerine teslim edilmesi, sağlık görevlilerine teslim etmenin mümkün olmadığı durumlarda, çocuğun bulunduğu bina numarasının veya yerinin kaydedilmesi, bulunan çocukların emanet edildikleri şahısların kimlik bilgileri ve fotoğraflı tespitlerinin sağlanması ve bu şahıslara ait araç bilgilerinin kaydedilmesi, olay yerinde video, resim vasıtasıyla adres bilgilerinin kayıt altına alınarak sevk edilen sağlık kuruluşunun bilgilerinin eksiksiz kaydının yapılması amacıyla personel görevlendirilmiştir. Depremzede aile ve çocukların moral ve motivasyonunun artırılması, deprem izlerinin silinmesine katkı sağlanması amacıyla eğitim öğretime açılan okullar HAYDİ Timleri tarafından ziyaret edilmiş, öğrenim gören çocuklara hediyeler dağıtılmıştır. Köy ve mezralarda bulunan vatandaşların ihtiyaçları tespit edilmiş olup, yardımlar HAYDİ araçlarıyla beraber ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmıştır (Jandarma, 2023, s. 72). Bu faaliyetlerin dışında görevlendirilen asayiş unsurları arama ve kurtarma ekiplerinin yönlendirilmesinde ve enkazların çevresinde emniyet tedbirlerinin alınmasında görev almışlardır.

3.3.3. Geri Gönderme Merkezlerine Yönelik Faaliyetler

Meydana gelen deprem sadece evlerinde bulunan kişileri etkilememiş, aynı zamanda yasadışı yollarla Türkiye'ye giriş yaptıkları için yakalanıp idari gözetim altına alınan göçmenleri de etkilemiştir. Yakalanan yasadışı göçmenlerin işlemleri devam ederken, uygun barınma koşullarının sağlanabilmesi adına GGM'ler inşa edilmiştir. Türkiye'nin birçok ilinde bulunan bu GGM'lerin, 34.835 göçmene ev sahipliği yapan 16 tanesi depremin etki alanında bulunmaktadır. Bahse konu 16 GGM'den, Hatay'da 1 GGM ile Malatya'da 2 GGM kullanılmaz hâle gelmiştir. Kullanılmaz hâle gelen 3 GGM dahil olmak üzere toplam 6 GGM'de idari gözetim altında tutulan 3.302 göçmen 12 ildeki GGM'lere kısa sürede sevki sağlanmıştır. Bu kapsamda; Malatya'da 2 GGM'de bulunan 811 yabancı şahıs Malatya Geçici GGM'ye, Hatay GGM'de bulunan 316 yabancı şahıs ise Hatay/Apaydın Geçici Barınma Merkezi'ne (GBM) Jandarma refakatinde sevk edilmiştir. 07 şubat 2023 tarihinde, GBM'lerin içinde yer alan sevk merkezlerinde bulunan 385 Suriye uyruklu yabancı şahıs, imza yükümlülüğü getirilip, yol izin belgesi düzenlenerek tahliyesi sağlanmış, bu merkezler depremzedelerin kullanımına açılmıştır. Malatya Geçici GGM'de bulunan 2.572 yabancı şahıs 24 saat içerisinde 11 ayrı ildeki GGM'lere, Hatay/Apaydın Sevk Merkezi ile İstanbul/ Binkılıç GGM'de bulunan toplam 745 yabancı şahıs ise merkezlerin depremzedeler tarafından kullanılması maksadıyla farklı GGM'lere gönderilmiştir (Jandarma, 2023, s. 77).

3.3.4. Ceza  nfaz Kurumlarına Yönelik Faaliyetler

Depremin etkilediği 11 ilde bulunan çeşitli tip ve özellikteki 45 Ceza  nfaz Kurumunda bulunanlardan bazılarının başka cezaevlerine tahliyesine karar verilmiş, bu maksatla 06-12 şubat 2023 tarihleri arasında, 232 devriye, 6.301 personel ve 726 ring aracı ile 7.974 hükümlü veya tutuklu 47 ilde bulunan 76 farklı kapalı ceza infaz kurumuna, 21-22 şubat 2023 tarihleri arasında, 4 devriye, 125 personel ve 15 ring aracı ile Hatay  ocuk Kapalı Ceza  nfaz Kurumu'nda bulunan 163 hükümlü veya tutuklu, Samsun Kavak  ocuk Kapalı Ceza  nfaz Kurumu'na, 24-25 şubat 2023 tarihleri arasında, 22 devriye, 730 personel ve 72 ring aracı ile  skenderun T Tipi Kapalı Ceza  nfaz Kurumu'nda bulunan 444 ve Adana E Tipi Kapalı Ceza  nfaz Kurumu'nda bulunan 346 olmak üzere toplam 790 hükümlü ve tutuklunun, 6 ilde bulunan 7 farklı kapalı ceza infaz kurumuna nakilleri gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda; 06-25 şubat 2023 tarihleri arasında; 10 farklı ceza infaz kurumundan, 8.927 hükümlü ve tutuklunun, 48 ilde bulunan 79 farklı ceza infaz kurumuna 813 ring aracı ile gerçekleştirilen nakillerde toplam 7.156 personel görevlendirilmiştir (Jandarma, 2023, s. 152).

3.3.5. Trafik Hizmetleri

Afet sonrası yapılacak çalışmalara başlayabilmek için en önemli husus bir an önce zarar gören bölgelere ulaşabilmektir. Bunun için bölgeye giden yolların ve afet bölgesindeki iç yolların açık bulundurulması ile bu hususun devamlılık sağlaması gerekir. Bu yüzden deprem bölgesine Trafik Jandarması Timleri görevlendirilmiştir. Deprem bölgesine değişimlerle beraber görevlendirilen tim sayısı 10 Mart 2023 tarihi itibarıyla 499'a ve 1.478 personele ulaşmıştır. Görevlendirilen trafik timleri önleyici kolluk olarak afet bölgesinde hırsızlık, yağma ve çocuk kaçırma gibi olaylarda artış olabileceği değerlendirilerek genel kolluk personeli ile birlikte önleyici kolluk faaliyetlerini yerine getirmiştir. Bunun dışında bölgeye görevlendirilen diğer Jandarma birimlerinin konvoylarına refakat ederek hızlı bir şekilde bölgeye varmalarını sağlamıştır. Polis bölgesi de dâhil olmak üzere afet bölgesine gelen yardım ve kurtarma araçları ile yaralıların tahliyesi esnasında yaşanabilecek kargaşanın önlenmesi amacıyla trafiği düzenleme görevini yerine getirmiştir. Arama kurtarma faaliyetleri ile depremzedelere ulaşan yardım malzemelerinin taşınması, tasnif edilmesi ve halka dağıtım faaliyetleri, depremde yıkılan evlere ait molozların kaldırılması ve döküm sahasına ulaştırılması faaliyetleri, çocuklar ile spor, kitap okuma, doğum günü kutlama ve yüz boyama gibi etkinlikler, özellikle bölgeye yardım bahanesiyle gelen ve depremzedelere ait hasarlı/ hasarsız araçların çekici, kamyon ve kamyonet vb. araçlarla çalınmasının önüne geçilmesi amacıyla trafik denetimleri yapılarak araç ve işletenlerin sorguları yapılarak uyumsuzluk olduğu tespit edilenlerin hakkında adli/idari işlemlerin yapılması Jandarma trafik timlerince yerine getirilen diğer görevlerdir (Jandarma, 2023, s. 74).

3.3.6. Kriminalistik Faaliyetler

Deprem felaketinden etkilenen bölgeleri takviye etmek maksadıyla 06 Şubat 2023 tarihinden itibaren 24 OYİ timi ve 1 JAKİT görevlendirilmesi yapılmıştır. JAKİT kimliği belirlenemeyen kişilerin bedenlerinden parmak izi alınarak kimliklendirilmesi faaliyetlerinin eksiksiz bir şekilde yürütülmesi ve diğer OYİ Timleri ile koordineli bir şekilde görev yapması amacıyla 12 Şubat 2023 tarihinde Hatay iline görevlendirilmiştir. 21 Şubat 2023 tarihi itibarı ile görevlerini tamamlayan JAKİT ve OYİ Timleri birliklerine dönüş yapmışlardır. Dönüş yapan birliklerin yerine deprem felaketinden etkilenen bölgeleri takviye etmek maksadıyla 22 Şubat 2023 tarihi itibarıyla tekrardan Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş ve Adıyaman illerine 11 OYİ Timi görevlendirilmiştir. OYİ Timleri tarafından; 69 kişiye ait parmak izleri gönderilmiş, 30 kişiye parmak izinden kimlik tespiti yapılmış, 2 parmak izi adet elverişsiz olarak değerlendirilmiş, 37 kişiye ait parmak izinin sistemde kaydı bulunamamıştır. Kimliklendirme çalışmaları kapsamında; 6 kişiye ait fotoğraf gönderilmiş, 5 adet görüntüden

kimlik tespit edilememiş, 1 adet görüntüden kimlik tespiti yapılmıştır. Jandarma Genel Komutanlığına, ilgili bakanlıklar vasıtasıyla gönderilen ve kimlik bilgileri bulunmayan yaralı afetzedelere ait fotoğraflar incelenmiş, gönderilen 1.911 adet fotoğraftan 56 afetzedenin açık kimliği tespit edilmiştir (Jandarma, 2023, s. 84).

3.3.7. Lojistik Faaliyetler

Lojistik alanında görevli personelce deprem sonrası gerekli koordine ve planlama yapılmış, afet bölgesine hareket etmek üzere hazırlıklara başlanılmış, deprem günü saat 07:05'te çıkış yapılmış ve aynı gün saat 16.00'da Kahramanmaraş iline ulaşmıştır. 2 personel ile gerekli koordinasyonu kurmak amacıyla AFAD başkanlığında çalışmalara başlamıştır. Deprem bölgesinde 39 kamyon, 1 adet yaşam alanlı minibüs, 8 binek araç, 2 iş makinesi ve 412 personel görevlendirilmiştir (Jandarma, 2023, s. 89).

3.3.7.1. İnsani yardım faaliyetleri

Jandarmanın insani yardım faaliyetlerindeki rolü diğer faaliyetleri yanında da özellikle olağanüstü durumlarda daha fazla önem kazanmaktadır. Kahramanmaraş depreminde ilk günden itibaren 2 mobil mutfak, 2 mobil fırın, 2 mobil soğuk hava deposu, 2 seyyar sahra mutfağı vasıtası ile 07 Şubat 2023-14 Haziran 2023 tarihleri arasında Kahramanmaraş, Gaziantep ve Hatay illerinde toplam 1.112.750 kişilik sıcak yemek ve çorba/kahvaltı ile 1.766.000 adet ekmek yapılarak personel ve vatandaşlara dağıtımını sağlanmıştır. Deprem bölgesinde görevli Jandarma personelinin, AFAD çadırlarında kalan depremzede vatandaşların ve yemek yapılan aş evleri ile mobil mutfak ve seyyar sahra mutfaklarının günlük su ihtiyacını karşılamak maksadıyla Hatay ve Adıyaman'a 10 su tankeri ve 5 adet itfaiye aracı görevlendirilmiştir. Deprem bölgesinde görevli Jandarma personeli ile vatandaşların kanalizasyon temizliği ihtiyaçlarının karşılanabilmesi, çöplerin toplanabilmesi ve salgın hastalıkların önlenbilmesi maksadıyla, Hatay'a 2 vidanjör ve 1 çöp toplama aracı görevlendirilmiştir (Jandarma, 2023, s. 90). Jandarma deprem bölgesinde günlük 7.000 depremzedeyle yemek çıkarmıştır (İçişleri Bakanlığı, 2023).

Bu faaliyetlerin dışında afet bölgesine gelen yardımların toplandığı depolarda da Jandarma personeli görev almıştır. Konu ile ilgili olarak K9 şunları dile getirmiştir:

"...Deprem olduğu zaman ben komando kursu kapsamında İzmir ili Eski Foça ilçesindeydim. Deprem olduktan sonra sabaha karşı toparlanmaya başladık ve Kastamonu'ya geçiş yaptık. 09 Şubat tarihinde deprem bölgesine gittim. Hatay ili Kırıkhan ilçesinde görevlendirildik. Diğer arkadaşlarımda Hassa ilçesine görevlendirildi. Depoya gelen tüm yardımları helikopterlerden, tırlardan veya kamyonlardan indiriyorduk. Ondan sonra bu malzemeleri tasnifliyorduk. Tasniflerken kadın, erkek, genç, yaşlı, eşya, kıyafet, alet ve edevat gibi birçok grup yapıyorduk.

Tasnifleme işlemlerini de buna göre yapıyorduk. Bizimle beraber Kızılay ve birkaç sivil toplum kuruluşu daha vardı. Ana depolarda toplanan ve tasnifi yapılan malzemeler, ilçe içerisinde bulunan daha küçük yardım dağıtım merkezlerine gönderiliyordu. Malzemeler Jandarma, Kızılay ve gönüllüler tarafından buralara götürülüyordu. Bazen de bu dağıtım noktalarından gelip malzemeleri alıyorlardı. Tüm bu faaliyetlerin koordinesinden sorumlu birim ise ilçenin kaymakamlığıydı. Günlük ortalama 40-45 ton malzeme geliyordu. Tabi bu malzemeler tasnifi yapılmadan geldiği için bunların teslim alınması, ayrıştırılması, ilgili bölümlere yerleştirilmesi, ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması başlı başına bir işti. Malzemelerin geliş zamanı doğal olarak belli olmadığı için gece gündüz demeden bu işlem tekrar ediliyordu. Tabi burada yorgunluk ve bezginlik gibi olumsuz şeyler düşünmeden çalıştık. Afet bölgesinin durumu ve afetzedede vatandaşlarımızın psikolojisi göz önüne alındığında ister istemez gerginlikler olabiliyordu. Bazı vatandaşlarımız gelen yardımları dağıtım merkezinden değil de benim de bulunduğum ana depolardan almak istiyorlardı. Belli başlı ihtiyaç malzemeleri dışında düzeni sağlamak adına buralardan malzeme vermiyorduk.”

Konu ile ilgili olarak K10 şunları dile getirmiştir:

“...Ben deprem haberini aldığımında Safranbolu Jandarma Komando Eğitim Merkez Komutanlığı'nda kursiyerdim. Deprem olduktan bir gün sonra Hatay ili Samandağı ilçesine gitmek için yola çıktık. Yolculuk yaklaşık olarak 24 saat sürdü. Bu sırada depremin benim düşündüğümünden çok daha büyük ve kötü olduğunu kendi gözlerimle gördüm. Samandağı ilçesine vardıktan sonra orada bulunan bir karakolun karşısında bulunan ilkokul binasını bize tahsis ettiler ve bizde oraya yerleştik. Yaklaşık olarak 800 kişiydik. Bizler çeşitli gruplara bölündük. İlçede bulunan spor salonu ve düğün salonunda yardımlar toplanıyordu. Burada gelen yardımların taşınması, tasniflenmesi ve ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması işlemi yapıyorduk. Bizimle birlikte burada AFAD; Kızılay ve Bayraktar Şirketinin gönüllüleri vardı. Depolarda görevli olduğumuz zaman gece vakti nöbet tutuyorduk. Depoların emniyetini almak için bu oldukça önemliydi. Bu esnada eğer ilçenin uzak yerlerine bize gelmeden giden yardımlar olduğunda, özellikle de çadır, bunların dağıtımını yapmak ve aynı zamanda kurmak amacıyla yardıma gidiyorduk. Yine aynı şekilde mahalle aralarında belirlenen noktalara çadır kurulumunu yapıyorduk. Ben deprem bölgesinde birliğimle beraber 45 gün kaldım.”

Konu ile ilgili olarak K11 şunları dile getirmiştir:

“...Bu sırada gelen yardımları da ilçe sanayi sitesinde toplamaya başladık ve ağırlığımızı oraya verdik. Burada gece gündüz çalışmaya başladık. Gelen yardımların yaş, cinsiyet ve çeşitlerine göre tasnifini yaptıktan sonra ihtiyaç sahiplerine dağıtıyorduk. O kadar çok yardım malzemesi gelmişti ki artık ihtiyaç kalmadığından gelen tırları başka yerlere yönlendiriyorduk.”

Afet sonrasında yurtiçinden veya yurtdışından gelen milyonlarca kalem malzemenin teslim alınması, tasniflenmesi ve ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması başlı başına büyük ve planlı bir organizasyon gerektirmektedir. TAMP kapsamında Jandarma'nın ana görevi olmayan fakat destek vermesi gereken konulardan bir tanesi olan Ayni Bağış Depo Yönetimi ve Dağıtım Grubu görevi olan bu iş ve işlemler, afete yönelik herhangi bir eğitim almamış olan Jandarma

personeli tarafından diğerkurum ve yardım kuruluşlarının personeli ile birlikte yerine getirilmiştir.

3.3.7.2. Tahliye faaliyetleri

Herhangi bir afet zamanında uygulanan Afet Müdahale Planı kapsamında Tahliye ve Yerleştirme Planlama (TYP) Grubu sorumluluğunu İçişleri Bakanlığı adına yerine getiren JGK, depremin haber alınmasını müteakip saat 05.10'da Ulusal Afet Tahliye ve Yerleştirme Planlama Grubu olarak AFAD Merkezinde göreve başlamıştır. Afetzedelerin afet bölgesinden güvenli bölgelere tahliyesi Türkiye Afet Müdahale Planı kapsamında Jandarma Genel Komutanlığı tarafından yerine getirilmiştir. Afet bölgesindeki illerin yerel düzey TYP Grupları tarafından vatandaşları karşılamak ve kayıtlarını almak üzere tahliye toplanma alanları oluşturularak, AFAD'ın internet sitesi ve sosyal medya hesaplarından duyurulmuştur. Depremzedeleri karşılamak, bilgilendirmek ve kayıt işlemlerini yapmak için yeterli sayıda personel tahliye toplanma alanlarına görevlendirilerek 24 saat esasına göre hizmet vermiştir. Havaalanı tahliye faaliyetlerinin yönetimi için personel görevlendirilmiştir. Planlı tarifeli seferlerdeki uçak yolcu kapasitesine ek olarak havaalanında bekleyen depremzede sayısına göre havayolu firmaları ile koordine kurularak ek seferler konulması sağlanmıştır. Demiryolu ile tahliye imkânı bulunan Adana, Malatya, Hatay, Osmaniye ve Gaziantep illerindeki tren garlarına tahliye faaliyetlerinin yönetimi için personel görevlendirilmiş ve tren seferleri vatandaşlara duyurulmuştur. İskenderun limanına yardım malzemesi getiren gemilerin dönüşünde, Antalya, İzmir ve İstanbul illerine vatandaşlar tahliye edilmiştir. Bu illere ulaşan vatandaşlar, karşılama komisyonları tarafından ilin barınma kapasitesine göre barınma alanlarına ya da çevre illere gönderilmiştir. Afet bölgesinden öncelikli olarak Antalya, Aydın, Mersin ve Muğla illerine, bu illerin barınma kapasitesinin dolması üzerine diğer illere tahliyeler yapılmış, havayolu ile yapılan tahliyelerle Ankara, İstanbul ve İzmir illerine gelen vatandaşlar, bu illerden barınma kapasitesine göre belirlenen destek illerine nakledilmiştir. Afetzedelerden gelen tahliye talebi için havayolu, karayolu, demiryolu ve denizyolu imkânları kullanılarak afetzedelerin güvenli bölgelere tahliyesi başlamıştır. Depremin meydana geldiği illerdeki yerel düzey TYP Grupları ile iletişime geçilerek tahliye faaliyetlerinin koordinesi başlatılmıştır. Afet bölgesindeki illerin yerel düzey TYP Grupları tarafından tahliye olmak isteyen vatandaşları karşılamak ve kayıtlarını almak üzere tahliye toplanma alanları oluşturulmuştur. Afetzedeleri karşılamak, bilgilendirmek ve kayıt işlemlerini yapmak için yeterli sayıda personel tahliye toplanma alanlarına görevlendirilerek, 24 saat esasına göre tahliye toplanma alanları açık tutulmuştur. Jandarma.gov.tr üzerinden yetkilendirilen personelin kullanabileceği şekilde "Depremzede Nakil İşlemleri Modülü" oluşturularak tahliye edilen vatandaşlar kaydedilmiştir.

Afetzedelerden gelen tahliye talebi doğrultusunda havayolu, karayolu, demiryolu ve denizyolu imkânları kullanılarak afetzedelerin güvenli bölgelere tahliyesi gerçekleştirilmiştir (Jandarma, 2023, s. 94).

Tablo 16: Tahliye Edilen Afetзде Sayısı ve Tahliye Yolları (Jandarma, 2023, s. 96)

İl Adı	Kara Yolu	Hava Yolu	Demir Yolu	Deniz Yolu
Adıyaman	11.065	58.927	-	-
Gaziantep	11.768	108.282	28	-
Hatay	24.115	38.126	11.801	1.278
Kahramanmaraş	34.792	32.561	-	-
Malatya	4.783	49.653	19.358	-
Şanlıurfa	67	42.534	-	-
Osmaniye	1.740	-	2.765	-
Adana	1.447	107.531	83	-
Diyarbakır	181	83.867	-	-
Kilis	66	-	-	-
Toplam	92.022	521.481	34.026	1.278

Tablo 16’da belirtilen sayılar göz önüne alındığında afet bölgesinden kara, deniz, hava ve demiryolu vasıtasıyla 648.807 afetзде başka illere tahliye edilmiştir.

07.02.2023 tarihinden itibaren Hatay ilinde 4 otobüs ile Hatay-Adana arası birlik intikalleri ve Hatay merkezde sektörler arası yer değişimi yapılmış, ayrıca Hatay’dan çadır kentlere vatandaşların otobüslerle sevki koordine edilmiştir. 551.844 vatandaş yol masraf belgesi alarak kendi araçlarıyla afet bölgesi dışına çıkmıştır. Deprem sonrasında Jandarma sorumluluk bölgesindeki nüfus 867.334 kişi artış göstermiştir. Konu ile ilgili bir başka rakam da JGK tarafından açıklanmıştır. Tahliye edilen veya kendi imkânları ile bölgeden tahliye olup başka illere giden afetзде sayısı 1.971.589’dur (SBB, 2023, s. 107).

3.3.7.3. Çadır ve konteyner faaliyetleri

Afetlerden sonra ortaya çıkan önemli ihtiyaçlardan bir tanesi de barınma ihtiyacıdır. Kısıtlı zaman diliminde ve bir an evvel afetten etkilenen kişilerin ve bölgeye yardım amacıyla başka illerden gelen grupların barınma ihtiyacının giderecek çadır ve konteynerlerin kurulumunun yapılması gerekir. Bu kapsamda JGK tarafından hem Jandarma personelinin hem de afetzedelerin barınma ihtiyaçlarının karşılanabilmesi maksadıyla farklı cins ve miktarlarda toplam 335 çadır, 7.015 uyku tulumu ve 7 kalem barınma malzemesi, 67 tuvalet ve duş konteyneri, 300 seyyar tuvalet gönderilmiştir. Jandarma birlikleri tarafından deprem bölgesinde geçici iskân maksadıyla 155.449 çadır kurulmuştur (Jandarma, 2023, s. 99).

İlk anda depremzedeler kısıtlı imkânlarla çevrede bulunan malzemeler ile yaptıkları derme çatma yerlerde barınmışlardır. Diğer kurumlarla birlikte JGK'nın da çok sayıda çadırı deprem bölgesine getirmesi ve kullanıma sunmasıyla depremzedeler bu mekânlardan tahliye edilmiştir. Bölge için temin edilen çok çeşitli tipte çadırların toplanması, tasnifi, ihtiyaç makamlarına ulaştırılması ve oldukça meşakkatli olan kurulum işlemlerinin çoğunluğunu Jandarma birlikleri gerçekleştirmiştir. Depremzedeleri soğuktan korumak için büyük bir hızla koordine olunarak düzenli çadır kentler kurulmuştur. Barınma amaçlı çadırların yanında genel maksatlı büyük çadırlar da kurulmuştur. Düzensiz olan ve şehrin farklı yerlerine dağınık olarak kurulan çadırlar bir araya toplanarak çadır kentler oluşturulmuş böylece depremzedelerin ihtiyaçlarının daha verimli olarak giderilmesine olanak sağlanmıştır. Çadır kentlerin kurulmasının yanında ısınma ihtiyaçlarının giderilmesi, zeminin uygun hâle getirilmesi, güvenliğinin sağlanması hususunda da Jandarma personeli etkin rol oynamıştır. Hatay'da JSKA personelinin oluşan bir birim tarafından havaalanına gelen çadırların tasnifi, dağıtımı ve kurulum işlemleri gerçekleştirilmiştir.

Bölgeye görevlendirilen Jandarma personeli de çadır kurma faaliyetlerine destek vermiştir. Sırasıyla K3, K4 ve K11'in anlattıkları da bu husus destekler niteliktedir.

"...Arama kurtarma faaliyetlerinin azalmasından sonra diğer faaliyetlere de katıldık. Çadır kentlerin oluşturulmasına yardım ettik. Kayıt personeli vasıtası ile bulunan değerli eşyaların hepsini tek tek zimmet altına alıp ilgili birimlere teslim ettik. Gelen yardımları ihtiyaç sahiplerine ulaştırdık."

"...Çadır kurma, çadır kentlerin oluşturulması, bölgeye gelen ekipleri yönlendirme, koordinasyon gibi faaliyetler icra ettik. Vatandaşlarımızın gelip ailemize ulaşamadık demesinden sonra köpek ekiplerimizle birlikte arama yaptık. Bu depremde ders niteliğinde eğitimleri verilmesi gereken çokça konu olduğu için fotoğraflama yaptık. Binaların yıkılış biçimleri bizim yaptığımız iş için oldukça önemlidir ve bunları gördükçe fotoğraflarını çektik. Köylere gıda takviyesi yaptık. İnsanlar gerçekten çok zor durumdaydı. Helikopter faaliyetleri ile yardımları ulaştırdık. Tırlarla

gelen yardımları tasnifledik. Bu tarz faaliyetler yaptık. Çok ekiple çalıştık. Yurt dışından İspanyollar, Özbekler, Azeriler geldiler ve çok yardımcı oldular. Aralarında ağlayarak çalışanlar vardı.”

“...Ben depremin haberini aldığım zaman Sivas ili Suşehri ilçesinde görev yapıyordum. Orada asayiş komando bölük komutanlığında çalışıyordum. Depremden hemen sonra saat 06:30 gibi hazırlıklarımızı tamamladık ve Malatya ili Doğanşehir ilçesine görevlendirildik ve çıkış yaptık. Depremin etkisi ile yollar kullanılamaz duruma geldiğinden görevlendirildiğimiz noktaya ulaşmamız akşamı buldu. Karşılaştığımız manzara gerçekten çok kötüydü. Hemen hemen her yer yıkılmıştı. Biz ilçe merkezine ulaştıktan sonra orada bulunan bir spor salonuna geçtik. Salona girdiğimizde durum hakikaten çok kötüydü. Spor salonu çelik konstrüksiyon olduğu için zarar görmemişti ve içeride depremden yara almadan kurtulan, hafif yaralı atlatan kimseler ile sähipsiz çocuklar bulunuyordu. Her yerden feryatlar yükseliyordu. Biz hemen çadırları kurmaya başladık. Bir yandan da kar yağdığı için mümkün olduğunca karları temizledik ve ilk etapta 60-70 kadar çadır kurduk. Bu esnada gelen yardımları da bir yandan tasnifleyerek çadırlara yerleştirilen vatandaşlara dağıtıyorduk. İlk akşam bu şekilde geçti. Sonra sabaha karşı Zara ilçesinde bulunan asayiş komando birliği de geldi. Çadırlarda kalan yaşlı vatandaşlarımızın sayısı oldukça fazlaydı. Çünkü kendilerini çocukları veya tanıdıkları oraya bırakıp arama kurtarma faaliyetlerine katkı sağlamak amacıyla enkaz başına gitmişlerdi. Bu yaşlı vatandaşlarımızın da hemen hemen hepsinin ilaç ihtiyacı vardı. Birliğimizde görevli sıhhiye personeli vasıtasıyla temin edebildiğimiz ilaçlardan bulunduğumuz bölgeye küçük bir eczane yaptık ve ihtiyaç duyulan ilaçları vatandaşlarımıza temin ettik. İlçede başka sağlam bina kalmadığı için ilçede kalanların hemen hemen hepsi oradaydı. Sonra Kızılay'ın mutfakı geldi ve orada faaliyetlere başladı. 2-3 gün içerisinde orada bir düzen sağlandı. Bu esnada bazı vatandaşlarımız ağır hasarlı evlerinin yanına çadır kurmuştu. Bu durum tehlikeli olduğu için onları bir yere toplamak zorundaydık. Bu esnada Çorlu'dan profil çadırlar geldi ve yaklaşık olarak 100 tane kurduk. Bir yandan da gelen konteynerler kuruluyordu. Vatandaşlarımız buralara yerleşti. Biz 45 gün deprem bölgesinde kaldık.”

Afet sonrasında ilk etapta giderilmesi gereken konulardan bir tanesi olan barınma sorununun çözülmesi amacıyla Jandarma personeli aldığı görevleri yerine getirmiştir. Afet Barınma Grubu'nun sorumluluğunda olan bu işlerde JGK destek veren kurum olarak görevlidir. İster arama kurtarma konusunda profesyonel olsun ister başka bölgelerden afet bölgesine gelsin isterse de afet bölgesinde görev yapan afetzedede bir personel olsun, tüm personel afetzedelerin barınma ihtiyaçlarının çözümü için çadır ve konteyner kentlerin kurulmasında görev almıştır.

3.3.7.4. Lojistik destek faaliyetleri

Deprem felaketinden etkilenen illerdeki Jandarma personeli ile afetzedelerin beslenmesine yönelik olarak, JGK envanterinde mevcut mobil mutfak ve mobil fırınların, ihtiyaçların karşılanmasında yetersiz kalması ve bölgedeki beslenme ihtiyacının devam etmesi nedeniyle, ihtiyaç duyulan ve bütçesi AFAD tarafından karşılanan, 1 adet mobil mutfak ve 2

adet mobil ekmek fırını tedarik işlemleri tamamlanarak kullanıma alınmıştır. Hatay, Adıyaman ve Kahramanmaraş'a 3'er berber masası, sandalyesi, sehpası ile 9 berber ve 9 dikiş makinası ile 9 terzi olmak üzere toplam 18 personel görevlendirilmiştir. 9 konteyner ile 51 adet yaşam konteyneri deprem bölgesine sevk edilerek kurulumu yapılmıştır. 31 terzi deprem bölgesinde ihtiyaç duyulan çadır ihtiyacının karşılanması kapsamında, Kızılay tesislerine çadır üretimine destek vermek maksadıyla görevlendirilmiştir (Jandarma, 2023, s. 106). Görevlendirilen berberler kişisel bakım kapsamında afetzedelere berber hizmeti vermiştir (Çakmak, 2023). Afetzedelerin deprem bölgesinden tahliyelerinin yanında Jandarma personeli ve ailelerinin kurum içi tesislerden istifadelerine yönelik de bazı planlamalar yapılmıştır. Bu kapsamda; Side ve Çanakkale'de bulunan tesislerde konaklayan depremzedeler için kadın astsubaylar görevlendirilmiştir. Misafir depremzedelerin ihtiyaç duyduğu ilk ve acil ihtiyaç malzemeleri temin edilmiştir. Depremzedeler, havaalanı ve otogarlarda karşılanmış, tesislere getirilmiş, odalarına yerleştirilmiş, ısıtıcıdan havlularına kadar ilk ihtiyaçları giderilmiştir. Bunun yanı sıra çamaşır yıkama, kuaför ve berber hizmetleri de ücretsiz olarak sunulmuştur. Özel eğitim merkezlerinde çocuklara yönelik çeşitli faaliyetler düzenlenmiş, görevlendirilen psikologlar yetişkin ve çocuk depremzedelerle görüşmeler yapmıştır. Burada bulunan depremzedelerin sağlık ihtiyaçları hem tesislerde hem de yerelde bulunan sağlık birimlerince karşılanmıştır. Bunun dışında millî eğitim müdürlükleri ile koordine kurularak depremzede çocuklarının okul kayıt işlemleri yaptırılmıştır. Tesislerde personelin katılımıyla depremzedelere yönelik olarak çeşitli moral faaliyetleri de düzenlenmiştir (Jandarma, 2023, s. 110). Özellikle depremde etkilenen çocuklar ile ilgili faaliyetler Jandarma tesisleri ile sınırlı kalmamış, çadır kentlerde de bu faaliyetler yapılmıştır (Caymaz, 2023).

3.3.7.5. Sağlık taraması

Jandarma bünyesindeki 5 sağlık personeli Adana, Osmaniye, Hatay, Kahramanmaraş, Gaziantep, Adıyaman, Malatya illerine sağlık hizmetlerinin koordinasyonu ve revir kurulumu maksadıyla görevlendirilmiştir. Hatay ilinde görevlendirilen 7 sağlık personeli tarafından bölgede bulunan afetzedelerin muayeneleri yapılmıştır. Can kaybının önüne geçmek maksadıyla Jandarma sorumluluk bölgesinde bulunan köy ve mahallelerde yaşayan yaşlı, engelli, kronik hasta, gazi, şehit ailesi ve bakıma muhtaç olan vatandaşların önceden tespiti yapılmış, çıkması muhtemel salgın hastalıkların önüne geçmek maksadıyla acil olarak depremzede vatandaşların sağlık taramaları yapılmış, tedavi edilmiş ve ihtiyaçları olan ilaçlar tedarik edilmiştir. Türkiye Eczacılar Birliği tarafından kurulan ilaç çadırlarından, sağlık personeli bilgisi dâhilinde merkeze uzak köylerde yaşayan depremzede vatandaşların ilaçlarının ulaştırılması sağlanmıştır (Jandarma, 2023, s. 138). Gaziantep ilinde de benzer faaliyetler icra

edilmiş, Jandarma tarafından özellikle kırsal alandaki afetzedeler kontrol edilmiştir (Güneş, 2023).

3.3.8. Havacılık Faaliyetleri

Depremi hemen ardından Jandarmanın envanterinde bulunan hava araçlarından 40 tanesi (34 genel maksat helikopteri, 2 JİKU, 4 İHA) deprem bölgesine gitmek amacıyla hazırlanmıştır. Aynı gün meteorolojik koşulların Kayseri, Nevşehir, Aksaray, Muğla, Antalya, Diyarbakır, Van, Elazığ, Mardin ve deprem bölgesindeki illerde uçuşa elverişli olmaması sebebi ile intikal edilememiştir. Meteorolojik koşulların uygun olmamasına rağmen 06 Şubat 2023 tarihinde 2 adet JİKU afet bölgelerinden görüntü alabilmek adına uçuşlara başlamış olup, toplam 14 saat uçuş gerçekleştirilmiştir. 07 Şubat 2023 tarihinde Hatay İskenderun Limanındaki yangına havadan 2 helikopter ile müdahale edilmiştir. Ulaşım yollarının kontrolü ile afet bölgesine lojistik desteğin yönlendirilmesi, afet bölgesinde suya yönelik faaliyetlerin engellenmesi ve cezaevlerinin kontrol edilmesi için keşif ve görüntü aktarımı, sınır güvenliği de dâhil olmak üzere, afetle ilgili her konuda karar vericilere bilgi desteği sağlanması görevlerini yerine getirmiştir. Belirtilen görevlerin yerine getirilmesi maksadıyla deprem bölgesinde 28 Şubat 2023 tarihi itibarıyla 4 İHA ile 39 görev planlanarak toplam 335 saat uçuş icra edilmiştir. Deprem bölgesinde toplam 1.737 arama kurtarma personelinin havadan sevki sağlanmış, 499 yaralı ve 429 depremzede, 893.486 kg erzak/yaşam malzemesi, 1.486 kg ilaç, 3.409 çadır, 9.448 adet battaniye, ısıtıcı, jeneratör ve arama kurtarma malzemesi taşınmış, 681 sorti ve 227 saati gece olmak üzere toplam 3.845 sorti yapılarak 2.207 saat uçuş gerçekleştirilmiştir. Deprem bölgesinde 216, AFAD Başkanlığında bulunan Kriz Merkezinde 9 olmak üzere toplam 225 personel göre icra etmiştir (Jandarma, 2023, s. 157). Afet sonrasında özellikle kırsal bölgelere yardımların götürülmesinde helikopterlerin oldukça yararı olmuştur (Kırmızıtaş vd., 2023)

3.3.9. Kimsesiz Çocuk İşlemleri

Jandarma tarafından deprem felaketi sonrası, afet bölgesinde sürdürülmekte olan arama kurtarma faaliyetlerinde enkazlardan kurtarılan çocukların ailelerinin bulunması, muhafaza ve teslim edilmesi hususlarında birtakım sorunlar yaşandığı belirlenmiştir. Bu kapsamda, deprem bölgesinde, ailelerinden ayrı olarak kurtarılan veya bulunan çocukların mutlaka kayıt altına alınarak teslim edilmesi, teslimin öncelikle sağlık görevlilerine yapılması, sağlık görevlilerine teslimin mümkün olmaması durumunda çocuğun bulunduğu/kurtarıldığı bina numarasının veya yerin kaydedilmesi, teslim edilen şahısların kimlik bilgileri ve fotoğraflı tespitlerinin yapılması, teslim edilen şahıslara ait araç bilgilerinin kaydedilmesi, olay yerinde video, resim vasıtasıyla

adres bilgilerinin kayıt altına alınarak teslim edilen sağlık kuruluşunun bilgilerinin eksiksiz kaydının yapılması hususlarına önem verilmesi gerektiği konularında gerekli tedbirler alınmış ve hayata geçirilmiştir. Ayrıca deprem bölgesi ve bölgeden hasta sevk edilen tüm illerde, hastaneler ile irtibat kurularak, kendini ifade edemeyen veya ailesi belirlenemeyen çocukların bulunup bulunmadığının bilgileri alınarak, internet ve sosyal medya araçları dâhil, çocukların fotoğraflarından ve elde edilebilecek bilgilerinden bir veri tabanı oluşturulmuştur (Jandarma, 2023, s. 136).

3.3.10. Kimlik Tespiti Yapılamayan Depremzedelere İlişkin İşlemler

Depremler nedeniyle ilgili bakanlıklar bünyesinde bakım, koruma, gözetim ve tedavi altında bulunan, sosyal medya taramaları ve ağrı merkezlerine gelen ihbarlar neticesinde kimlik bilgisi bulunmayan ve yaş, hastalık, travmatik nedenlerle kendini ifade edemeyen yetişkin veya çocukların kimliklerinin tespitinin yapılabilmesi amacıyla İller İdaresi Genel Müdürlüğü koordinasyonunda başta Jandarma Genel Komutanlığı olmak üzere diğer kurumların da katılmasıyla çeşitli toplantılar yapılmıştır. JASAT ve Jandarma Kriminal Daire Başkanlığı tarafından yapılan teknik çalışmalar sonucunda, 755 yüksek olasılıklı kimlik tespiti yapılmıştır. Bu yüksek olasılıklı kimlik tespiti sayesinde oluşan veriler, sağlık kuruluşlarında tedavisi devam eden kişiler ve ilgili bakanlığın takibinde olan çocukların kimlik tespiti, aile yakınlarına ulaşılması, aile birleştirmesi çalışmalarında kullanılmıştır (Jandarma, 2023, s. 137).

Afet sonrasında görevlendirilen Jandarma personelinden bazıları, afet bölgesinde bulunan hastanelerde genel güvenliğin tesis edilmesi ile adli makamların yapacakları iş ve işlemlere yardımcı olmak maksadıyla faaliyetler de icra etmiştir. K10 ve K14’n aktardığı hususlar bu konu ile ilgilidir.

“...Bunun dışında her gün mutlaka bir ekip olmakla birlikte üç günde bir gün olacak şekilde ilçe hastanesinin morgunda görev yapıyorduk. Burada hayatını kaybetmiş vatandaşlarımız yakınları geliyordu ve bizde teşhis yaptırıyorduk. Eğer teşhis olumlu sonuçlanırsa Cumhuriyet Savcısının eşliğinde tutanak tanzim edilerek cenaze yakınlarına teslim ediliyordu.”

“...Ben deprem olduğunda Hatay ile Samandağı ilçesinde bulunan Batıayaz Karakolunda görev yapıyordum. Deprem olduğunda eşim ile uyanıktık. Bir anda sallanmaya başladık ve hemen elektrikler gitti. Benim eşim bu esnada iki aylık hamileydi. Bir kız çocuğum olacaktı ama çocuğumuzu kaybettik. Devamında binadan dışarı çıkıp karakola gittim. Hava yağmurluydu. Karakol binası yıkılmamıştı ama on metre kadar bir bütün olarak kaymıştı. Telefonlar çalışmadığı ve köy yerinde olduğumuz için açıkçası hiçbir şeyden haberimiz yoktu. Eşlerimizi ve çocuklarımızı karakolun garajlarına yerleştirdikten sonra köy içerisinde durum tespiti yapmaya başladık. Yıkılan evler olmasına rağmen bir şekilde vatandaşları çıkarttık ve enkaz altında kimsenin olmadığını görünce yakın köylere gitmeye başladık. Oralarda da aynı faaliyetleri icra ettik. Depremin nc günü araç yakıtları azaldığından ilçe merkezine gitmeye karar verdik ama tüm

yollar yıkıldığı için dağ yollarından ilçeye varabildik. İşte o zaman depremin büyüklüğünü gördük. İlçe Jandarma Komutanlığı'nın tamamı, İl Jandarma Komutanlığı'nın ise yarısı yıkılmıştı. Açıkkası ilçede ayakta kalan bir bina yok gibiydi. Sonra karakola geri döndük. Bir şekilde erzak tamamlaması yaptık. Ailelerimize ve köyde yaşayan insanlara dağıtmaya başladık. Beşinci günden sonra yardım malzemeleri gelmeye başladı, bunları karakolda tasnifledik, ihtiyaç sahiplerine ulaştırdık. Onuncu günde artık haberleşme tesis edildi ve ilk şok atlatıldı. Ben bugünden sonra yaklaşık iki ay boyunca Samandağ Devlet Hastanesi morgunda görev yaptım. Benim dışımda kalan arkadaşların bazıları arama kurtarma çalışmalarında, bazıları çadır kurma ve depo malzemelerini tasnifleme ve dağıtım işlerinde bazıları ise emniyet ve asayiş faaliyetlerinde görev aldı. Hastaneye o kadar çok vatandaşıımız getirildi ki birkaç gün içerisinde cansız bedenleri dışarıda tutmak zorunda kaldık. Gelen vatandaşların kimlik tespiti yapılmaya çalışılıp, otopsi işlemlerine müteakip yakınlarına teslim ediliyordu. Gelen cansız bedenlerin bazılarının yüz kısmı tanınmayacak halde olsa bile cenazenin yakınları cenazenin parmağındaki yüzükten, vücudundaki izlerden veya başka bir şekilde teşhisini yaptı. Sahipsiz hiçbir cenaze hastanede kalmadı. Bu esnada vakit buldukça karakoldaki malzemeleri bahçeye kurduğumuz çadırları taşıdık ve faaliyetlere burada devam ettik.”

Afet sonrasında oluşan kaos ortamında, afetten bir şekilde kurtarılan insanların yakınlarına ulaşma çabası oldukça insanidir. Çünkü hayatta kalanlar bir şekilde vefat eden yakınlarına son görevlerini yerine getirmek istemektedir. Meydana gelen depremin büyüklüğü göz önüne alındığında, cansız bedenlerin bir şekilde güvenli bir yerde kontrol altına alınması gerekmektedir. K10 ve K14'ün aktardıkları göz önüne alındığında hayatta kalan afetzedelerin de hastane önünde son görevlerini yapmak amacıyla bekledikleri anlaşılmaktadır. Kendi de afetzede olan Jandarma personeli Cumhuriyet Savcılarına yardımcı olabilmek adına bu faaliyetlerde de görev almıştır.

3.3.11. Göçük Altında Kalan Hayvanların Kurtarma ve Defin İşlemleri

Deprem bölgesinde ahırların ve barınma yerlerinin çökmesi, yıkılması nedeniyle göçük altında kalan büyükbaş ve küçükbaş hayvanların kurtarılması için Kaymakamlıklar başkanlığında başta İlçe Jandarma Komutanlıkları olmak üzere ilgili birimlerin katılımı ve kamu ile sivil şahıslara ait iş makineleriyle mahallerde kurtarma faaliyeti icra edilmiştir. Zira evcil hayvanların yanında afet bölgesinin hayvancılığa elverişli olması sebebiyle depremde yıkılan ahırlardan büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar kurtarılmıştır (Depremin merkezi, 2023). Telef olan hayvanlar, kaymakamlıkça belirlenen yerlere, oluşturulan heyet marifetiyle, yapılan resmî iş ve işlemlere müteakip usulüne uygun gömülmüştür. Deprem bölgesine görevlendirilen 45 HAYDİ Timi tarafından, 730 hayvan enkaz altından çıkarılmış; 58 köpek, 67 kedi ve 2 kuş olmak üzere toplam 127 sokak hayvanı barınaklara teslim edilmiştir. 14.195 kg. mama dağıtılmak suretiyle sokak hayvanları beslenmiş, hayvanların bakımı sağlanarak Doğa Koruma ve Millî Parklar ekiplerine teslim edilmiştir (Jandarma, 2023, s. 74). Afet bölgesinde bulunan

sahipsiz sokak hayvanları ile ilgili, HAYDİ timinde afet bölgesine görevlendirilen K12 şunları dile getirmiştir:

“...Deprem olduğu zaman ben Bayburt İl Jandarma Komutanlığı’ndaki görevime devam ediyordum. Deprem haberini aldıktan sonra birliğimizde yapılabilecek olası görevlendirmelere karşı hazırlıklar başladı. Deprem’in üçüncü günü HAYDİ timi olarak Malatya il merkezine görevlendirildik. Yaklaşık 20 gün bölgede kaldık. Bu süre zarfında gündüzleri Malatya İl Jandarma Komutanlığı koordinesinde toplanan yardım malzemelerini araca yükleyip, çevre köylere gidiyorduk. Bu bölgelerde bulunan evlerde çok fazla hasar olmasa da özellikle dağ köylerinde bulunan vatandaşların giyim, kuşam ve yiyecek ihtiyaçları oluyordu. Bizde toplanan yardımları bu çerçevede ihtiyaç sahiplerine ulaştırıyorduk. Ayrıca az sayıda hasarlı bina olmasına rağmen özellikle artçı depremler devam ettiği için vatandaşlar evlerinde kalamıyorlardı. Çadır kurulumlarını yapıp ihtiyaç sahibi vatandaşlara teslim ediyorduk. Bunun dışında sokak hayvanlarının toplandığı barınaklarda bulunan ve yollarda denk geldiğimiz sokak hayvanlarına mama dağıtıyorduk. Yaralı olarak bulduğumuz hayvanların da tedavisini yaptırmak üzere ilgili noktalara götürüyorduk. Gündüzleri bu faaliyetleri yaparken geceleri de belli bir saate kadar deprem nedeniyle yıkılan binaların olduğu bölgelerde asayişin temini için devriye faaliyetleri icra ediyorduk.”

Depremden bir şekilde etkilenen hayvanlar ile ilgili yapılan faaliyetlerde Jandarma’nın HAYDİ timleri de görev almıştır. Hayvanların kurtarılması ve beslenmesi gibi konuların dışında, vatandaşlara yardımların ulaştırılması ve çadırların kurulması işlerinde de yardım sağlamışlardır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sonuç

Afetin kendisinden bahsederken, aslında irdelenen konu her zaman doğurduğu sonuçlardır. Bunlar yıkımlar, can kayıpları, ekonomik kayıplar, sosyal hayatın durması ve tabiatın zarar görmesi gibi birçok konudur. Kaçınılamayacak bazı afetler olduğu gibi, alınacak önlemlerle engellenebilecek afetler de mevcuttur. Özellikle doğa olaylarından kaynaklı afetlerde yukarıda bahsedilen afet sonuçları, yapılacak akılcı ve bilimsel çalışma ve uygulamalarla büyük ölçüde önlenabilir, meydana gelen doğa olayının afet olarak nitelendirilmesinin önüne geçilebilir. Dolayısıyla önemli olan, afetin sonuçları olduğu için bunları önlemenin birçok yolu mevcuttur. Dayanıklı zeminlerde sağlam binalar depremin afet olarak adlandırılmasını, kurumuş veya mevcut dere yataklarına ya da akarsu yollarına yapılan yerleşimler selin afet olarak adlandırılmasını, çığ düşme riski bulunmayan yerlere yapılan yollar veya yerleşimler çığın afet olarak adlandırılmasını engelleyebilir. Bu durumlarda meydana gelen olay sadece doğa olayı olarak adlandırılabilir. Tüm bu önlemleri alabilmenin temelindeki ilk basamak ise aklın ve bilimin kullanıldığı eğitim süreci ile gerçekleşebilmektedir.

Türkiye’de meydana gelen doğa olayları, kendini afet konusunda kanıtlamış ülkeler ile karşılaştırıldığında, yarattığı sonuçlar açısından oldukça acı sahneler içermektedir. Son yıllarda meydana gelen depremler, orman yangınları ve sel felaketlerinin bilançosu bunun en net göstergesidir. 2009 yılına kadar olan sürede Türkiye için afet ile mücadelede uygulanacak hareket tarzları, genel olarak afetin ardından oluşacak yıkımları ortadan kaldırmaya yönelik olmuştur. 2009 yılında AFAD’ın kurulmasıyla bu sürece bütünüyle bakılmaya başlanmış, afet yönetimi süreci benimsenerek birtakım çalışmalara başlanmıştır. Afet öncesini, esnasını ve sonrasını kapsayan ve tamamı birbiriyle bağlantılı olan bu yönetim sürecinde afet meydana gelmeden önce yapılması gereken konular da belirlenmiş, afet esnasında ve sonrasında yürütülecek çalışmalar daha planlı ve düzenli hale getirilmeye çalışılmıştır. 2009 yılında AFAD’ın kurulmasından sonraki en büyük afet ise 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremi olmuştur. Afet yönetimi sürecinin AFAD’ın kurulması ile gündeme alındığı düşünüldüğünde, aradan geçen 14 yılda ne kadar yol kat edilmiş olduğu depremle birlikte gün yüzüne çıkmıştır. Türkiye Afet Müdahale Planı kapsamında ulusal düzeyde 25, yerel düzeyde 23 alt grup oluşturulmuştur. Ulusal düzeyde oluşturulan gruplarda bulunan bakanlık veya müdürlüklerin, ildeki temsilcileriyle de yerel düzeyde çalışma grupları oluşturulmuştur. Bu grupların belirtilen başlık altında yapacakları iş ve işlemlerin tamamı, afetin hemen ardından başlayıp sosyal yaşamı deprem öncesi seviyeye getirene kadar devam etmektedir. Haberleşme, nakliye,

güvenlik ve trafik, tahliye ve yerleştirme, sağlık, ulaşım ve altyapı, yangın, arama ve kurtarma, enerji, hasar tespit, beslenme ve enkaz kaldırma gibi birçok çalışma alanında ilgili bakanlıklar görevlendirilmiştir. İl düzeyinde ise bu bakanlıkların il müdürlükleri aynı görev ve sorumlulukları yüklenmişlerdir.

TAMP içerisinde bulunan Tahliye ve Yerleştirme grubu sorumluluğu İçişleri Bakanlığı'nda olmakla beraber, bu görevi Bakanlık adına Jandarma Genel Komutanlığı yürütmektedir. Kurulduğu 1839 yılından itibaren hizmette bulunan; başta terörle mücadele olmak üzere kendisine verilen her türlü görevde adından söz ettiren Jandarma Genel Komutanlığı, Kahramanmaraş Depremi'nin hemen ardından personelini afet bölgesine görevlendirmiş ve toplam personel sayısının üçte birine denk gelen 65.105 personel ile afet sonrası çalışmalara katılmıştır. Esas sorumluluğu olan tahliye konusunda deprem bölgesinden toplam 648.807 kişi, 8.738 hükümlü ve tutuklu ile 3.302 göçmen tahliye edilmiştir. Yerleştirme konusunda ise deprem bölgesinde geçici iskân maksadıyla 155.449 çadır kurulmuş, özel eğitim merkezleri depremzedelerin kullanımına açılmıştır. Ayrıca arama ve kurtarma kapsamında 12.428'i sağ, 7.154'ü vefat etmiş olarak toplamda ise 19.582 kişi enkaz altından çıkarılmıştır. Tüm bu faaliyetlerin dışında, detaylı olarak üçüncü bölümde anlatılan tüm faaliyetler Jandarma Genel Komutanlığı personeline yerine getirilmiştir.

Afet bölgesinde görev alan ve tez kapsamında görüşmeler yapılan jandarma personelini profesyonel, yarı profesyonel ve afetzede olarak ayırmak yerinde olacaktır. Zira görüşmeler açık bir şekilde göstermektedir ki profesyonel grubunda toplayabileceğimiz ilk 8 katılımcı olan JÖAK personeli tamamen hazırlıklı ve bilinçli bir şekilde deprem bölgesine gitmiştir. Bu personel bilgileri, tecrübeleri ve gerekli malzemeleri ile afet sonrası normalleşmeye katkı sağlayan personeldir. Dolayısıyla yapmış olduğu hizmetler de daha bilinçli ve profesyoneldir. Afet bölgesine vardıktan sonra hem jandarma hem de sivil gönüllülerin koordine edilmesi ve afet bölgesinin emniyete alınması bu birimlerin katkılarıyla olmuştur. Karanlık bir ortamda hiç bitmeyen feryatlar, elektrik ve suyun olmaması, hava durumunun olumsuzluğu, haberleşmenin ve beslenme konusunun ilk birkaç gün yok denecek kadar az olmasına rağmen, enkaz altından canlı olarak çıkarılan afetzedeler tüm bu olumsuzlukları kapatmıştır. Afetin yarattığı kaosta kurtarılan onlarca hayatın yanında bir kız çocuğunun burnunun taşa sürtmesinden dolayı canının yandığını belirten yüz ifadesi, görevli personelde hâlâ unutamadığı bir etki yaratmıştır. Arama kurtarma faaliyetinin üçüncü gününde yenilen sade bir pilav hâlâ tebessümle anılmaktadır. Doğumundan itibaren kendisine verilen kullanıcı ile yaşamı boyunca görev yapan, sadece depremlerde değil, birçok alanda olumlu fayda sağlayan arama kurtarma ve kadavra köpekleri de bu afet zamanında oldukça başarılı çalışmalar yürütmüştür. Öyle ki; bir

enkaz alanında son teknoloji ürünü diyebileceğimiz elektronik cihazlardan daha iyi ve net bir şekilde tespit yapmışlardır. Bu durum elbette ki eldeki cihazların güvenilirliğinin sorgulanmasını gerektirmemekte, tam aksine teyitli bir şekilde ve eldeki tüm imkanları kullanarak çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

Yarı profesyonel olarak adlandırabileceğimiz, afet bölgesinde olmayan fakat haberin alınmasına müteakip afet bölgesinde çalışmalara başlayan 4 katılımcı (K9, K10, K11 ve K12) ile yapılan görüşmelerden çıkan sonuç, bu personelin tahliye, sağlık, emniyet, asayiş, çadır kurma, yardımların tasniflenmesi ve dağıtılması, vefat edenlerin kimliklendirilmesi ve yakınlarına teslimi, kıymetli eşyaların korunması ve tespiti ile sokak hayvanlarının bakımı da dahil olmak üzere fayda sağlayabileceği tüm alanlarda görev aldığıdır. Afet sonrası normalleşmenin olmazsa olmazı denilebilecek bu faaliyetlerin tamamı büyük bir dikkat ve titizlikle, diğer resmi ve sivil birimlerle koordineli bir şekilde yürütülmüştür.

Afetzede olarak adlandırılacak son 2 katılımcı (K13 ve K14) ile yapılan görüşmeler bize göstermektedir ki afete yakalanan her birey önce kendisinin ve yakınlarının güvenliğini sağlama gayretindedir. Bu çok doğal, olması gereken ve insani bir hareket tarzıdır. Fakat bu personel zaman geçirmeden eldeki imkânlar doğrultusunda hasar tespiti, beslenme, arama ve kurtarma, çadır kurma, yardımların tasniflenmesi ve dağıtılması gibi konularda görev almıştır. Dolayısıyla ilk şok atlatıldıktan ve gerekli düzen sağlandıktan sonra faaliyetlere derhal başlanmıştır.

Gerek tezin üçüncü bölümünde detaylı bir şekilde anlatılan faaliyetler gerekse de depremde görev almış jandarma personelinin anlattıkları göz önüne alındığında “Emniyet ve asayiş hizmetlerinden sorumlu kolluk kuvvetlerinden birisi olan Jandarma’nın, meydana gelebilecek afetlerde TAMP kapsamında bulunan görevlerini yerine getirmede etkili ve başarılıdır.” varsayımı ile “Jandarma, ana çözüm ortağı olduğu tahliye çalışma grubu faaliyetleri dışında, birçok konuda afet sonrası normalleşme çalışmalarına katılabilir ve oldukça büyük faydalar sağlayabilir.” varsayımının doğrulandığı anlaşılmaktadır.

Tartışma

Afet zamanlarında sadece yardım amacıyla bireysel ve toplu olarak bir araya gelen insanlar çeşitli faaliyetlerde bulunabilirler. Bir topluluk içerisinde hareket eden kişiler ise sorumlu olduğu kamu kurumu adına veya ortak amaç için bir arada bulunan sivil toplum örgütleri ile bu çalışmalara katılabilir. İster bireysel ister bir topluluk içerisinde olsun, böylesine büyük bir afetten sonra yapılacak her türlü yardım fazlasıyla önemlidir. Afet bölgesinde çalışmalara katılan her bir bireyin fayda sağladığı konularda önceden aldığı eğitimlerin de yeri

oldukça büyüktür. Sadece eğitim almakla kalmayıp normal zamanlarda bu eğitimlerin tekrar edilmesi, teknolojik gelişmelerin takip edilerek kullanılacak malzemelerin doğru bir şekilde seçilmesi afet zamanında sağlanacak faydayı oldukça arttırmaktadır. Jandarma Genel Komutanlığı'nın bu sayılanlardan başka sahip olduğu özellik hiyerarşik yapısı başka bir deyişle emir ve komuta zinciridir. Bu sayede depremin hemen ardından en seri şekilde bölgeye müdahale etmesi daha fazla vatandaşın kurtarılmasını sağlamış, hayatta kalan afetzedelerin yalnız olmadığının en büyük göstergesi olmuştur. Özellikle görüşülen personelin anlattıkları irdelendiğinde Jandarma Genel Komutanlığı tarafından; afete müdahale görevinin fazlasıyla ciddiye alındığı, alanında uzman personel yetiştirmek için çeşitli kurslar düzenlendiği, teknolojik gelişmelerin takip edilerek gerekli cihazların süratle kullanıma sunulduğu, görevlendirilen personelin yapacağı iş veya yüklendiği sorumluluk karşısında eğitilmiş ve bilinçli olduğu, afetin olmadığı zamanlarda dahi eğitimlerin sürekli devam ettiği anlaşılmıştır. Arama kurtarma başta olmak üzere, konu ile ilgili profesyonel eğitimleri almamış jandarma personeli de hiyerarşik yapının getirdiği düzen içerisinde barınma, kimliklendirme, defin, tahliye, depo çalışmaları gibi birçok alanda yarar sağlamıştır. Yani, jandarma sadece TAMP kapsamındaki görevi ile sınırlı kalmamış, diğer kurum ve kuruluşların sorumluluğunda olan faaliyetlerde etkin ve verimli bir rol oynamıştır. Kısa süre içerisinde birçok konuda görev alan ve aldığı görevleri de fedakârca yerine getiren jandarma personelinin bu sürati, emir komuta zinciri içerisinde hareket eden disiplinli bir birim olduğunun en açık göstergesidir. Başta arama kurtarma olmak üzere yüklenen diğer görevlerdeki başarının sırrı ise afet öncesi dönemde afete yönelik yapılan eğitimlerin ve düzenlenen kursların ciddiyetle ifa edilmesi, koşulsuz ve şartsız olarak bir düzen içerisinde yardım etme duygusu, görev bilinci ve disiplindir.

Öneriler

Meydana gelen afetlerden sonra insanlar tamamen yardım etme düşüncesiyle bir araya gelebilirler. Bu insanlar yardım çalışmalarına bireysel olarak katılım sağlamış olabilirler, bir kurumun veya topluluğun bir ferdi ya da çalışanı olarak orada bulunuyor olabilirler. Buna ek olarak, afet sonrası bölgede yapılması gereken tek faaliyet arama-kurtarma faaliyeti değildir. Bunun dışında tezin ilgili bölümlerinde de değinilen birçok faaliyet söz konusudur. Dolayısıyla birbirleriyle ortak acı dışında hiçbir paylaşımı bulunmayan bu kişilerin toplu olarak hareket ettirilmesi ve ortak amaç için koordine edilmesi oldukça zor bir durumdur. Öncelikle jandarmanın öne çıktığı nokta burasıdır. Emir komuta altında, söyleneni ne şekilde olursa olsun yapacak tarzda yetiştirilmiş insan gücünün neler başarabildiği ortadadır. Bunun yanında, afetin olmadığı zamanlarda yapılan eğitimler, konunun oldukça ciddiye alınması, teknolojik gelişmelerin takip edilmesi ve her daim böyle bir afete hazırlıklı olunması jandarmanın afet

bölgesine ilk varan kurumlardan birisi olmasını sağlamıştır. TAMP kapsamında yüklenmiş olduğu ana görev tahliye ve yerleştirme olmasına rağmen, arama ve kurtarma başta olmak üzere hemen hemen tüm faaliyetlerde görev alarak başarıyla yerine getirmiştir. Barınma, beslenme, sağlık, sosyal faaliyetler ve sokak hayvanlarının korunması ve bakımı bunlardan sadece birkaçıdır. Bu yüzden afet bölgesine yapılacak görevlendirmelerde yer alacak kişilerin faaliyet konusuna göre eğitilmiş olmaları gerekmektedir. Eğitilmiş olmalarının yanı sıra arama ve kurtarma konusunda görev alacak kişilerin bu esnada kullanacakları aletleri tanıyor, biliyor ve kullanabiliyor olması da gerekmektedir. Diğer alanlarda yarar sağlayacak kişilerin koordineli bir şekilde hareket etmesi, verilen görevleri mutlaka yerine getirmesi, daha açık ve geniş ifadeyle bölgede sağlayabileceği yararı kendi çıkarlarının ve rahatının önüne koyması gerekmektedir. Bunun için afet eğitimi konusunun ciddi ve fayda sağlayacak bir şekilde eğitim programlarına dahil edilerek bilinçli bireyler yetiştirilmesi gerekmektedir. Sonrasında ise öğrenilen bu bilgilerin değişik zamanlarda sivil ve resmi kurumların bir araya gelmesiyle yapılacak tatbikatlar vasıtasıyla uygulanarak bireylere tecrübe kazandırılması gerekir.

KAYNAKÇA

- Acar, A. (2021, 11 Ağustos). Bartın, Sinop ve Kastamonu’da sel felaketi. *Hürriyet*. <https://hurriyet.com.tr/galeri-bartinda-sel-ve-heyelan-41870592/1>
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (AFAD). (2020). *Afet yönetimi kapsamında 2019 yılına bakış ve doğa kaynaklı olay istatistikleri*. Ankara: Afet ve Acil durum Yönetimi Başkanlığı Yayınları
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (AFAD). (2024a). *Açıklamalı afet terimleri sözlüğü*. <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> adresinden 02.10.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (AFAD). (2024b). *Afet türleri*. <https://www.afad.gov.tr/afet-turleri> adresinden 02.10.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (AFAD). (2024c). *Fukushima Daiichi nükleer santral kazası*. <https://www.afad.gov.tr/kbrn/fukushima-daiichi-nukleer-santral-kazasi> adresinden 15.10.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (AFAD). (2024ç). *Deprem nedir?* https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/39500/xfiles/deprem_nedir.pdf adresinden 15.10.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (AFAD). (2024d). *Türkiye deprem tehlikesi haritası*. <https://www.afad.gov.tr/turkiye-deprem-tehlike-haritasi> adresinden 18.10.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (AFAD). (2024e). *Teoride ve pratikte afet sonrası iyileştirme çalışmaları*. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/3479/xfiles/afet_sonrasi_iyilestirme_calismalari-1.pdf adresinden 22.10.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (AFAD). (2024f). *Kahramanmaraş 2019 ulusal TAMP tatbikatı gerçekleştirildi*. <https://kahramanmaras.afad.gov.tr/kahramanmaras-ulusal-deprem-tatbikati-gerceklestirildi> adresinden 24.10.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (AFAD). (2024g). *Giresun, sel afetinin 2. yıl dönümünde iyileştirme çalışmaları ile şifa buluyor*. <https://www.afad.gov.tr/giresun-sel-afetinin-2-yil-donumunde-iyilestirme-calismalari-ile-sifa-buluyor> adresinden 01.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (AFAD). (2024ğ). *Sel afetinin 1. yıl dönümünde Batı Karadeniz iyileştiriliyor*. <https://www.afad.gov.tr/bozkurt-sel-afeti-1nci-yil> adresinden 01.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (AFAD). (2024h). *Teşkilat şeması*. <https://www.afad.gov.tr/teskilat-semasi#> adresinden 20.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (AFAD). (2024ı). *Hakkında*. <https://www.afad.gov.tr/afadhakkinda> adresinden 20.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (AFAD). (2024i). *Türkiye afet risk azaltma planı*. <https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-risk-azaltma-plani-tarap> adresinden 20.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (AFAD). (2024j). *İl afet risk azaltma planı hazırlama kılavuzu*. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/Mevzuat/Kilavuzlar/IRAP-KILAVUZ_tum_v7.pdf adresinden 20.11.2024 tarihinde erişilmiştir.

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (AFAD). (2024k). *Türkiye afet müdahale planı*. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TAMP.pdf adresinden 20.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (AFAD). (2025a). *Son depremler listesi*. <https://deprem.afad.gov.tr/downloadDocument?id=1831> adresinden 02.01.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (AFAD). (2025b). *24 Ocak Sivrice (Elazığ) depremi raporu*. <https://deprem.afad.gov.tr/tarihteBuAy?id=79> adresinden 02.01.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (AFAD). (2025c). *Ülke genelinde devam eden orman yangınları*. <https://www.afad.gov.tr/ulke-genelinde-devam-eden-orman-yaniginlari-hk-2> adresinden 12.10.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Aktel, M. (2010). 5902 Sayılı yasa ile Türkiye'de afet yönetiminde oluşan değişim. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (27), 4. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4769/65607>
- Akyel, R. (2005). Türkiye kamu yönetiminde afet yönetimi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 14(1), 15-29. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil/issue/4371/59786>
- Allen, N. (2023, 9 February) Why was the earthquake in Turkey so catastrophic and how strong was it compared to others? *The Telegraph*. Retrieved from <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2023/02/09/earthquake-turkey-syria-what-caused-tremor-magnitude/>
- Ataman, O., & Tabban, A. (1977). Türkiye’de yerleşme alanlarının doğal afetlerle ilişkileri. *Doğal Afetler*, 15(4), 25-27. <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=206>
- Atlı, A. (2005). *Afet yönetim kapsamında deprem açısından Japonya ve Türkiye örneklerinde kurumsal yapılanma* (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Aydın, N. (2023, 8 Şubat). Japon Profesör Shinji’ye göre Türkiye’deki deprem dünyanın en büyük “kara depremlerinden” biri. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/japon-profesor-shinjiye-gore-turkiyedekideprem-dunyanin-en-buyuk-kara-depremlerinden-biri/2811256>
- Babahanoglu, N. (2020). İtalya’da yerel yönetimler ve güvenlik. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(20), 516-542. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/duibfd/article/808716>
- Biricik, A. S. (2001). Yeryuvarında doğal olaylar ve afetler. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (3), 7-26. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/marucog/issue/450/565393>
- Boschetti, L. (2013). Improvement of Civilian Oversight of Internal Security Sector Project Italy Study Tour Report, 21-26. Retrieved from www.sivilgozetim.org.tr
- Caymaz, C. (2023, 9 Mart). Kilis’te Jandarmadan eğitilmiş köpeklerle depremzede çocuklara moral. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/kiliste-jandarmadan-egitimli-kopeklerle-depremzede-cocuklara-moral/2841408>
- Coşkun, A. M. (2024). *Karşılaştırmalı afet yönetimi Türk ve Fransız Jandarması örneği* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez No. 859028)

- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (SBB). (2023). *2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu*. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaras-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf>
- Çakı, D. T. (2021). *Çatak-Bahcesaray (Van) Yolu üzerindeki çığ risk alanlarının belirlenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 654629)
- Çakmak, E. (2023, 20 Şubat). Depremzedelere berber hizmeti veriyor. *CNN Türk*. <https://www.cnnturk.com/video/turkiye/depremzedelere-berber-hizmeti-veriyor-1892619>
- Çevik, H. H., Taşçı, A., & Aydın, Y. (2005). İtalyan kolluk yönetimi. *Polis Bilimleri Dergisi*, 7(4), 117-143.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2023). Bakan Kurum: 10 ilde 41 bin 791 binanın yıkık, acil yıkılacak ve ağır hasarlı olduğunu tespit ettik. <https://www.csb.gov.tr/bakan-kurum-10-ilde-41-bin-791-binanin-yikikacil-yikilacak-ve-agir-hasarli-oldugunu-tespit-ettiler-bakanlik-faaliyetleri-38426>
- Depremi merkezi olan Pazarcık'ta 343 hayvan canlı kurtarıldı. (2023, 21 Şubat). *İHA*. <https://www.ihacom.tr/kahramanmaras-haberleri/-4196841>
- Doğan, H. (2022). *Kolluğun doğa kaynaklı afetlere müdahaledeki rolü: 2020 Elazığ depreminde Jandarmanın faaliyetleri örneği*. (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 750402)
- Dördüncü seviye deprem ilanının ardından Türkiye'den uluslararası yardım çağrısı. (2023, 6 Şubat). *Euronews*. <https://tr.euronews.com/2023/02/06/dorduncu-seviye-deprem-ilaninin-ardindan-turkiyeden-uluslararasi-yarim-cagrisi>
- Ergünay, O. (2007). Türkiye'nin afet profili. *TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde (s. 3-12). İMO Kongre ve Kültür Merkezi, Ankara.
- Fidan, S. (2019). *Türkiye'deki ölüme sebep olan heyelanların coğrafi bilgi sistemleri (CBS) ile değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Frost, N. (2023, 6 February). How strong is a magnitude 7.8 quake? *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2023/02/05/world/europe/how-strong-is-a-magnitude-7-8-quake.html>
- Gökçe, O., Özden, Ş., & Demir, A. (2008). *Türkiye'de afetlerin mekânsal ve istatistiksel dağılımı*. Ankara: T.C. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü Yayını.
- Gökçekuş, H., Barlas, C., Almuhsen, M., & Eyni, N. (2018). *Doğal ve insan kaynaklı afetler, sonuçları ve afet yönetimi*. Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi Yayınları.
- Guardiacivil. (2025). <https://www.guardiacivil.es/es/institucional/Conocenos/index.html> adresinden 20.01.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Güneş, K. (2023, 23 Şubat). Jandarmanın sağlık timi kapı kapı dolaşıyor. *Demirören Haber Ajansı*. <https://www.dha.com.tr/foto-galeri/jandarmanin-saglik-timi-kapi-kapi-dolasiyor-2210626/1>
- İçişleri Bakanlığı. (2023). Kahramanmaraş'ta Jandarma, günlük 7 bin yemek çıkarıyor. <https://www.icisleri.gov.tr/kahramanmarasta-jandarma-gunluk-7-bin-depremzedeye-yemek-cikariyor>

- İstanbul İtfaiye. (2024). *İtfaiye Tarihçesi*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi. <https://itfaiye.ibb.gov.tr/tr/tarihce.html> adresinden 17.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Jandarma. (2017). https://www.jandarma.gov.tr/kurumlar/jandarma.gov.tr/Jandarma/2017_FIEP.pdf adresinden 05.12.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Jandarma. (2021a). *Jandarma Dergisi*, (160). <https://www.jandarma.gov.tr/jandarma-dergisi> adresinden 02.12.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Jandarma. (2021b). *Orman yangınlarında jandarma çalıştayı*. Ankara.
- Jandarma. (2022). *Sel felaketinde jandarma çalıştayı*. Ankara.
- Jandarma. (2023). *Asrın felaketinde jandarma: Kahramanmaraş, Pazarcık ve Elbistan depremleri çalıştayı*. Ankara.
- Jandarma. (2024a). <https://www.jandarma.gov.tr/tarihce> adresinden 22.11.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Jandarma. (2024b). <https://www.jandarma.gov.tr/asayis/trafik-daire-baskanligi> adresinden 22.11.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Jandarma. (2024c). <https://www.jandarma.gov.tr/jandarma-ozel-asayis-komutanligi> adresinden 22.11.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Jandarma. (2024ç). <https://www.jandarma.gov.tr/jandarma-tarafından-korunan-tesisler> adresinden 22.11.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu. (1983). *T.C. Resmi Gazete*, 17985, 10 Mart 1983.
- Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Yönetmeliği. (2017). *T.C. Resmi Gazete*, 29995, 21 Ocak 2017.
- Jeoloji Mühendisleri Odası. (2024). *Afet işleri genel müdürlüğü*. https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/34841a6831464b6_ek.pdf adresinden 20.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Kadioğlu, M. (2008). Toplumda afet bilincini artırma yöntemleri. M. Kadioğlu & E. Özdamar (Ed.), *Afet zararlarını azaltmanın temeli ilkeleri* içinde. Ankara: İsmat Yayınları.
- Kadioğlu, M. (2011). *Afet yönetimi*. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.
- Kahraman, D. (2022). *Türkiye’de afet yönetiminde Jandarma’nın rolü* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez No. 719788)
- Kanbay, Y., Demirarslan, E. I., & Özbay, S. Ç. (2023). Artvin ili sanayi sitesinde çalışanların ilk yardım bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Hastane Öncesi Dergisi*, 8(2), 169-181. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3441077>
- Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü. (KRDAE). (2024a). *Depremle ilgili teknik bilgiler*. <http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/bilgi/depremnedir/index.html> adresinden 03.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü. (KRDAE). (2024b). <http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-bilgileri/buyuk-depremler/> adresinden 03.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Keleş, R. (1980). *Kent bilim terimleri sözlüğü*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Keyvanoğlu, M. C. (2017). 1871 Büyük Beyoğlu yangını. *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, (41), 169-190. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/otam/issue/68111/1058746>

- Kırmızıtaş, H., Erdemir, F., & Atmaca, A. (2023, 14 Şubat). Depremzedeler için Jandarma helikopterleri seferber edildi. *Hürriyet*. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/depremzedeler-icin-jandarma-helikopterleri-seferber-edildi-42219536>
- Kızılay. (2024). *Tarihçemiz*. <https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/tarihcemiz> adresinden 14.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Koyuncu, M., & Koyuncu, S. (2016). Osmanlıda afet yönetimi. *Journal of Contemporary Medicine*, 6(4), 378-381. doi: 10.16899/gopctd.283333.
- Kundak, S., & Kadioğlu, M. (2011). *İlk 72 Saat*. Ankara: AFAD Yayınları.
- Maptay, B., & Mutlu, S. (2023). Van ilinin doğa kaynaklı afet çeşitliliğinin Fine-Kinneyrisk değerlendirme methodu (FK-RDM) ile ortaya konulması. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 9(2), 324-340. <https://degipark.org.tr/tr/download/article-file/3136022>
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (MGM). (2024). <https://www.mgm.gov.tr/files/genel/makale/meteorolojivecig.pdf> adresinden 12.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Namlı, H., & Bodruk, B. (2020, 9 Şubat). Elazığ'da depremzedelerin ev eşyaları jandarma araçlarıyla taşıyor. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/elazigda-depremzedelerin-ev-esyalari-jandarma-aracлариyla-tasiniyor/1728618>
- Okay, A. I. (2000). Marmara Denizindeki aktif fay geometrisi nasıl araştırılmalı? *Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi*, (683), 17-18.
- Orman Genel Müdürlüğü. (OGM). (2022). *Orman yangınları ile mücadele faaliyetleri 2021 yılı değerlendirme raporu*. Ankara: OGM Orman Yangınlarıyla Mücadele Dairesi Başkanlığı Yayını.
- Orman Genel Müdürlüğü. (OGM). (2024a). <https://www.ogm.gov.tr/tr/ormanlarimiz-sitesi/TurkiyeOrmanVarligi/Yayinlar/2020.pdf> adresinden 09.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Orman Genel Müdürlüğü. (OGM). (2024b). <https://www.ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane-sitesi/EgitimDokumanlari/Orman.pdf> adresinden 09.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Orman Genel Müdürlüğü. (OGM). (2024c). <https://www.ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane/resmi-istatistikler> adresinden 02.12.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Orman Kanunu. (1956). *T.C. Resmi Gazete*, 9402, 31 Ağustos 1956.
- Özmen, B., & Özden, T. (2013). Türkiye'nin afet yönetim sistemine ilişkin eleştirel bir değerlendirme. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (49). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusi siyasal/issue/631/6426>
- Perry, K. (2023, 1 Mart). Turkey earthquakes generated 10 times more rubble than 2010 Haiti disaster. *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/world/2023/03/01/turkey-earthquake-rubble/>
- Porsuk, Ö., & Yorulmaz F. (2011). Unutulmaması gereken bir çevre felaketi: Bhopal Kimyasal Kazası: Tarımda daha çok verim için mi? *TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*. 11(39), 23. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/msg/issue/49212/628179>
- Sayıştay. (2002). *Bayındırlık ve İskan Bakanlığının Marmara ve Düzce Depremleri sonrası faaliyetleri*. Ankara. <https://www.sayistay.gov.tr/reports/download/m5pokdvgDW-bayindirlik-ve-iskan-bakanliginin-marmara-ve-duzce-depremleri-sonrasi-faaliyetle> adresinden 16.11.2024 tarihinde erişilmiştir.

- Sert, M., Demirkıran, S., Güz, P., & Beler, H. (2023). Nitel bir araştırma yöntemi: Görüşme. *International Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*. 9(71), 4071-4075. <https://journalofsocial.com/files/josasjournal/55ecddeb-853f-403d-998c-c2089a7eb924.pdf> adresinden 08.12.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Seale, C. (1999). Quality in qualitative research. *Qualitative Inquiry*, 5(4), 465-478.
- Shaluf I. M. (2007). Disaster types. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 16(5), 692-710. <https://doi.org/10.1108/09653560710837019>
- Şengün, H. (2007a). *Afet yönetim sistemi ve Marmara Depremi sonrasında yaşanan sorunlar* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 218129)
- Şengün, H. (2007b). Marmara Depremi'nde Bayındırlık ve İskân Bakanlığı çalışmaları ve hukuksal sorunlar. *TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde, 57-82. Ankara: İMO Kongre ve Kültür Merkezi.
- Şengün, H. (2012). Yerel özerklik bağlamında Türkiye'de değişen afet yönetimi yapısı. Der. A. Mengi, T. Çınar & C. G. Özgül (Ed.), 5. *Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu*. Ankara: Sarıyıldız Matbaası.
- Şengün, H., & Küçükşen M. (2019). Afet yönetimi eğitimi niçin gerekli? *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(46), 193-211. <https://degipark.org.tr/tr/pub/erusosbilder/issue/46591/532928>
- Şenol, A. F., Akbaş, A., & Çalışkan, Ö. (2023) *Türkiye'de son yüzyılda (1923-2023) meydana gelen yıkıcı depremler ve kullanılan deprem yönetmelikleri*. https://www.researchgate.net/publication/374134109_Turkiye'de_Son_Yuzyilda_1923-2023_Meydana_Gelen_Yikici_Depremler_ve_Kullanilan_Deprem_Yonetmelikleri adresinden 04.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Tercan, B. (2018). Türkiye'de afet politikaları ve kentsel dönüşüm. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(5), 63-74. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akader/issue/36855/413249>
- Tunç, A. Ş. (2015). Savunmanın sivil gücü: strateji değişimi sonrası yeniden yapılanmaya ilişkin personel algısı araştırması. *Ombudsman Akademik Dergisi*, 2(3), 143-171. <https://degipark.org.tr/tr/pub/ombudsmanakademik/issue/17108/439679>
- Türk Dil Kurumu. (2024). <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 01.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği. (2023). *6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Raporu*. https://www.maden.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=13676&tipi=84&sube=0
- Türkiye Afet Müdahale Planı. (TAMP). (2019). *Hatay İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü Türkiye Afet Müdahale Toplantısı Bilgilendirme Sunumu*. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2023). Depremden etkilenen 10 ili kapsayan OHAL tezkeresi TBMM genel kurulunda kabul edildi. <https://www.tbmm.gov.tr/Haber/Detay?Id=be132ba5-1c52-40b7-ae07-0186360b0083>
- Türkiye Radyo Televizyon Kurumu. (TRT). (2024). <https://www.trthaber.com/infografik/turkiyede-gecen-yil-74-binin-uzerinde-sarsinti-kaydedildi-249.html> adresinden 07.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Uluslararası Afet Veri Tabanı. (EM-DAT). (2024a). *Disaster classification system*. <https://doc.emdat.be/docs/data-structure-and-content/disaster-classification-system/> adresinden 03.10.2024 tarihinde erişilmiştir.

- Uluslararası Afet Veri Tabanı. (EM-DAT). (2024b). *Summarized table of floods sorted by continent*. www.emdat.be adresinden 28.10.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Uluslararası Çalışma Örgütü. (2024). https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---afework/documents/instructionalmaterial/wcms_235686.pdf adresinden 03.10.2024 tarihinde erişilmiştir.
- United Nations Department of Humanitarian Affairs. (1992). *Internationally agreed glossary of basic terms related to disaster management*. <https://reliefweb.int/report/world/internationally-agreed-glossary-basic-terms-related-disaster-management> adresinden 01.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Ürekli, F. (2010). Osmanlı döneminde İstanbul'da meydana gelen afetlere ilişkin literatür. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (16), 101-130. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/talid/issue/43423/529327>
- Van'da iki yıl önce 42 kişinin öldüğü çığ felaketinin acısı tazeliğini koruyor. (2022). *NTV*. <https://www.ntv.com.tr/amp/galeri/turkiye/vanda-iki-yil-once-42-kisinin-oldugu-cig-felaketinin-acisi-tazeligini-koruyor,uBednp8roUGXtDwKpUNATg>
- Wach, E. (2013). Learning about qualitative document analysis. https://opendocs.ids.ac.uk/articles/report/Learning_about_Qualitative_Document_Analysis/26442637?file=48090622 adresinden 08.12.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Yavaş, H. (2004). *Doğal afetler yönüyle Türkiye'de belediyelerde kriz yönetimi (İzmir örneği)*. (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 146130)
- Yıldız, A. (2021, 23 Kasım). Yangın söndürme helikopterinin alevlere kontrollü su püskürtebileceği sepet geliştirildi. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/yanigin-sondurme-helikopterinin-alevlere-kontrollu-su-puskurtebilecegi-sepet-gelistirildi/2428081>
- Yıldız, H., & Atalay, D. B. (2023, 6 Şubat). Türkiye'deki deprem çevre ülkelerde de etkili oldu. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/turkiyedeki-deprem-cevre-ulkelerde-de-etkili-oldu-/2807240>

EKLER

Ek 1: K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7 ve K8 Mülakat Soruları

1. 06 Şubat Kahramanmaraş Depremi meydana geldiği zaman nerede bulunuyordunuz?
2. Afet bölgesine vardığınızda karşılaştığınız manzara nasıldı?
3. Yaptığınız arama ve kurtarma faaliyetlerini anlatır mısınız?

Ek 2: K9, K10, K11, K12, K13 ve K14 Mülakat Soruları

1. 06 Şubat Kahramanmaraş Depremi meydana geldiği zaman nerede bulunuyordunuz?
2. Afet bölgesine vardığınızda karşılaştığınız manzara nasıldı?
3. Afet bölgesinde ne tarz faaliyetlerde bulundunuz? Detaylıca açıkla mısınız?
4. Afet bölgesinde ne kadar kaldınız?

ÖZ GEÇMİŞ

Burak ÇİPA, ilk ve orta öğretimini Kocaeli ili Darıca ilçesinde tamamlamıştır. 2007 yılında Bursa Işıklar Askeri Lisesi'nden, 2011 yılında ise Ankara'da bulunan Kara Harp Okulu'ndan mezun olmuştur. Jandarma Genel Komutanlığı'nın çeşitli birimlerinde görev yaptıktan sonra 2021 yılında Bayburt ilinde göreve başlamıştır. 2023 yılında Bayburt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı bünyesinde yüksek lisans eğitimine başlamıştır.

